

TÜRK
İDARE DERGİSİ
İÇİŞLERİ BAKANLIĞINCA İKİ AYDA BİR ÇIKARILIR

Yıl : 36

Eylül - Ekim 1966

Sayı : 302

İÇİNDEKİLER

TETKİKLER : **Sahife**

5917 Sayılı Kanun Üzerinde Bazı Düşünceler Mehmet ALDAN 3

Türk Vatandaşlığının Kaybı Hakkı BOSTANCI 8

Turizm ve İdare, Modern Turizmin Esasları - Şartları - Osman 23
İdarî Teşkilâtı..... GÜMRÜKÇÜ-
OĞLU

Kumar Konusunda İdarî ve Adlî Kazanın Görüşü İhsan OLGUN 49

Köylerimizde Mesken ve Yerleşme Meselesi Necati ÖZEN 63

Köy Toplum Kalkınmasında (Ziraî Yayın)..... İbrahim 81
ÖZTÜRK

Toplu Kalkınmasında Teşvik Fonlarının Önemi Dr. Nuri 90
TORTOP

İDARİ COĞRAFYA :

Sütçüler İlçesi İdarî Coğrafyası..... M. Emen 113
BAYAR

KANUNLAR 123

YÖNETMELİKLER 151

GENELGELER 176

Türkiye için yıllık	:500 kuruş
Yabancı memleketler için yıllık	:750 kuruş

ABONE BEDELİNİN GÖNDERİLMESİ ŞEKLİ

A — Türkiye’de :

Bulunan yerin Mal sandığına tutarı yatırılarak mukabilinde alınacak (çeşitli gelir makbuzu) aynen ve taahhütlü mektupla;

İçişleri Bakanlığı Yayın Müdürlüğü — Ankara

adresine gönderilmelidir.

B — Yabancı memleketlerde :

Abone bedeline, makbuz pulu için 4 kuruş eklendikten sonra hâsıl olan meblâğ, posta veya banka havalesi olarak yukarıdaki adrese gönderilmelidir.

YAZI İŞLERİ

İdareyi ilgilendiren mevzularda hazırlanacak etütler kabul olunur.

Gönderilecek yazıların iki nüsha olması ve 20, 25 sahifeyi geçmemesi, makinada seyrek satırla yazılmış olması ve yarım sahifeyi geçmeyen ayrıca bir de özü bulunması lâzımdır.

Dergiye dercolummayan yazılar iade edilmez.

Yazı işleri için **İçişleri Bakanlığı Yayın Müdürlüğü’ne** müracaat edilmelidir.

Sahibi : İçişleri Bakanlığı

Yazı İşlerini Fiilen İdare Elden Mes’ul Müdürü : **Yiğit KIZILCAN**

TETKİKLER

5917 SAYILI KANUN ÜZEKİNDE BAZI DÜŞÜNCELER (*)

Mehmet ALDAN

Siirt Valisi

1952 Tarihli ve 5917 sayılı Kanun, kısa sayılabilecek bir uygulama devresinin sonunda hükümlerinden bazılarının değiştirilmesine ihtiyaç hissettirmektedir. Bakanlıkta vazife gördüğümüz sırada 42. dönem kaymakamlık kursuna devam edenler arasında açtığımız bir anket sonucu ile de bu ihtiyacı açık bir şekilde tespit etmek mümkün olmuştur.

İşçileri Bakanlığına, 5917 sayılı kanunun uygulanması ile ilgili olarak yapılan şikâyetlerden yararlanarak bahis konusu kursa devam edenlere aşağıdaki sorular sorulmuştur :

1 — 5917 Sayılı kanunun 1. maddesinin 2. fıkrasındaki «köye ait gayrimenkuller» ibaresinden ne anlaşılmaktadır

2 — Aynı kanunun 1. maddesinin 3. fıkrasında «zilyedine teslim olunan gayrimenkule başkaları tarafından vuku bulacak tecavüz ve müdahaleler yeni bir tahkikat yapılmaksızın derhal men edilir» dendiğine göre :

a) Yeni bir tahkikat yapılmaksızın böyle bir tecavüzü tespit etmek mümkün görülmekte midir?

b) Başkanlarının tecavüz ve müdahalede bulundukları kabul edilirse yeniden bir karar verilmekte midir?

3 — Kanunun 7. maddesinin 1. fıkrasında «tecavüzü defedilen kimse mahkeme kararıyla kendisine teslim edilmeksizin o gayrimenkule tecavüz ederse birinci maddeye göre tecavüzü defedilmekle beraber Sulh Mahkemelerince 2 aydan 6 aya kadar hapis cezasına mahkûm edilir.» dendiğine göre :

(*) «Gayrimenkûle Tecavüzün Def'i Hakkındaki 5917 Sayılı Kanunun uygulanması ve Bazı Düşünceler» başlıklı yazımız için TÜRK İDARE DERGİSİ'nin 283. sayısına bakılabilir.

a) «Birinci maddeye göre tecavüzü defedilmekle» ibaresinden ne anlaşılmaktadır? yeni bir tahkikat yapılmakta mıdır?

b) Aynı şahsın ikinci defa tecavüzde bulunduğu kabul edilirse yeniden bir karar verilmekte midir?

4 — İkinci tecavüzden sonra devam eden tecavüzlerde yapılan işlem nedir?

30 Kurs devamlısına sorulan bu sorulardan alınan sonuçlar aynı sıra dahilinde aşağıda açıklanmıştır :

1— 30 Kursiyerden 18 kişi, «köye ait gayrimenkul» ibaresinden, köylünün topluca yararlanmasına bırakılan mera, yayla, yol ve harman yeri gibi orta mallarını anlamakta, 12 kişi de bu ibarenin aynı zamanda, köy tüzelkişiliğinin özel mülkiyetine giren tapulu gayrimenkulleri de kavradığını kabul etmektedir.

Adalet Bakanlığı ise Türk Ceza Kanununun 513 maddesini değiştiren 6123 sayılı kanun muvacehesinde 5917 sayılı kanunun uygulanması ile ilgili olarak işçileri Bakanlığına yazdığı tarihsiz ve Ceza işleri Genel Müdürlüğü 16324 sayılı cevabı yazısında ;

«.....Türk Ceza Kanununun değişik 513. maddesinin şümulüne alman, köylünün müşterek istifadesine terkedilmiş mera, harman yeri, yol ve sulak gibi gayrimenkullere vâki olacak tecavüz ve müdahale fiilleri mezkûr maddeye göre cezalandırılmakta olup, esasen zilyetlik tesisi caiz olmayan bu gibi gayrimenkullerle vâki olan tecavüz fiillerinde zilyetliği himaye maksadıyla vazedilmiş bulunan 5917 sayılı kanun hükümlerinin tatbiki bittabi mümkün değildir.» mütalaasında bulunmuştur.

Bu mütalaaya göre 5917 sayılı Kanunun 1. maddesindeki «köye ait gayrimenkul» ibaresinden yalnız köy tüzel kişiliğinin özel mülkiyetine giren gayrimenkulleri anlamak gerekmekte ise de, kanaatımızca iabemin sarahati karşısında köyün ve köylünün lehinde olan bir konuda böyle dar bir anlayışa saplanmak kanunun özüne de uygun bulunmamaktadır.

Bu itibarla yukarda adlan geçen iki Bakanlık arasında yapılan yazışmalar sonunda; köylünün ortak yararlanmasına bırakılmış olan gayrimenkullere yapılacak tecavüzlerde 5917 sayılı kanuna göre gerekli işleme başvurulmakla beraber durumdan C. Savcılığına haber verilmesi hususunda görüş birliği hasıl olmuş ve keyfiyet işçileri Bakanlığının 10/7/1963 tarihli ve iller idaresi 5755 sayılı yazısı ile il-

lere genelgelenmiştir. Bu suretle, köy meraları sebebiyle köylerde çıkması mümkün, güvenlikle ilgili anlaşmazlıkların giderilmesi, bir kısım köy orta mallarının mahkemelerin vereceği hapis ve para cezasını göze alan köylülerin elinde kalmasının önlenmesi imkân dahiline girmiştir.

Bu kısımda yapılan açıklamadan da anlaşılmış olacağı üzere 5917 sayılı kanunun 1. maddesi 2. fıkrasındaki «Köye ait gayrimenkul» ibaresi açıklığa kavuşturulmağa muhtaçtır ve maddede yapılacak bir değişiklikle bu ibareye, köy tüzel kişiliğine ait tapulu ve tapusuz bütün gayrimenkulleri kavrayan bir açıklık verilmesi gereklidir.

2 — Zilyedine teslim olunan gayrimenkule başkaları tarafından vuku bulacak tecavüz ve müdahalelerin «yeni bir tahkikat yapılmaksızın» derhal menedileceğine dair kanunun 1. maddesi 3. fıkrasının uygulanması konusunda :

a) 30 Kursiyerden 22 kişi, yeni bir tahkikat yapılmaksızın zilyedine teslim olunan gayrimenkule başkalarının tecavüz ve müdahalelerini tespit etmeğe imkân olmadığı, 8 kişi ise bunun imkân dahilinde bulunduğu mütalaasında bulunmuştur.

Bize göre yukarıda belirtilen ve maksatlı tecavüzleri önlemek amacını güden 3. fıkra hükmünün uygulanma kabiliyeti, mütecevizin tecavüzünü kabullenmesi gibi pek sınırlı durumlarda doğabilir ki, bu takdirde 5917 sayılı kanunu uygulamakla yetkili ve görevli olanlar esasen bir tahkikat yapmak gereğini hissetmezler.

Bunun dışında, başkalarının tecavüzlerini tespit için harcirahlı bir memur tayini kaçınılmaz olur. Çünkü, gayrimenkul kendisine iade olunan zilyed, bu gayrimenkülü her hangi bir şekilde elinden çıkarabileceği gibi, zilyedin ileri sürdüğü «başkasının tecavüzü» iddiası da 5917 sayılı kanun içine giren bir tecavüz ve müdahale mahiyetinde olmayabilir.

Başkasının tecavüzünün tahkikat yapılmaksızın tespit edilebileceğini bildiren 8 kursiyerin, zabıta eliyle yaptırılan harcirahlı bir tahkikatı kabullendiği, gayrimenkul hakkındaki men'i müdahale kararını bir yazı ile zabıta makamlarına göndererek karardaki gayrimenkule bir tecavüz varsa men'ini istedikleri anlaşılmaktadır ki, bu durumda 5917 sayılı kanunla kendisinden tahkikat yetkisi alınan zabıtaya bu vazife tekrar verildiği gibi, başkasının tecavüz edip etmediği konusunda karar verme yetkisi de tanınmış olmaktadır.

Bu türlü tahkikat ve tetkikatın 5917 sayılı kanunun özüne ve sözüne aykırı olduğunu söylemeğe lüzum yoktur, sanıyoruz.

Görölmüş olacağı üzere, 3. fıkranın uygulanmasında «tahkikat yapılmaksızın» ibaresi uygulayıcıları şaşırtmakta; ibarenin fıkradan çıkarılması, hatta 3. fıkranın 1. maddeden tamamen kaldırılması ihtiyaçlara daha uygun düşmektedir. Bu takdirde, başkalarının tecavüzlerini de yeni bir tecavüz olarak tahkikat konusu yapmak ve bir karara bağlamak imkân dahiline girmiş olur.

b) Zilyedine iade olunan gayrimenkule başkasının tecavüzü sabit görülürse yeni bir karar verilir vermediği konusunda 18 kişi yeniden karar vermediğini, 12 kişi yeniden karar verdiğini belirtmiş, 2 kişi soruyu cevapsız bırakmıştır.

Kanuni her hangi bir sakınca bulunmadığına göre bu durumda yeni bir karar verilmesi bizce daha uygun bulunmaktadır.

Bu suretle «tahkikat yapılmaksızın» ibaresini mutlak anlamda kabul etmeyen uygulayıcının tayin ettiği soruşturma m omuruna ödenen paranın karara göre mütecevizden alınarak dilekçeye iadesi mümkün olabileceği gibi, bu mütecevizin ikinci defa tecavüzde bulunması halinde adli makamlara gelişmiş bir evrakın gönderilmesi de imkân dahiline girmiş olacaktır.

3 — Aynı şahsın bir gayrimenkule ikinci defa tecavüz etmesi halini öngören 7. maddenin uygulanması ile ilgili olarak;

a) Madde metnindeki «birinci maddeye göre tecavüzü defedilmek» ibaresinden, 21 kursiyer, zabıtaya yaptırılacak bir tetkikat sonucuna göre, birinci madde gereğince verilmiş olan ilk karar çerçevesi dahilinde tecavüzün def'i gerektiği anlamını çıkarmakta, 5 kursiyer ise birinci maddeye göre yeniden bir soruşturma memurunun tayinini gerekli bulmaktadır. 4 kursiyerin bu konudaki görüşü tespit olunamamıştır.

Biz şahsen, ikinci tecavüz iddiasının yeni bir soruşturma memuruna inceletirildikten sonra bir karara varılmasını yerinde görmekteyiz. Sınırlı haller dışında, tahkikat yapılmaksızın tecavüzün tespitinin imkânsız olduğu hakkındaki görüşümüzü burada tekrarlamakla yetiniyoruz.

b) Aynı şahsın ikinci defa tecavüzünün tespiti halinde yeni bir karar verilir verilmemesi konusunda ise 23 kursiyer yeniden

karar verilmesini gerekli bulmamakta; 7 kursiyer aksi görüşte olduğunu açıklamaktadır.

Bize göre bu durumda, ek bir karar verilmesinde, hem harcırahlı bir soruşturmaya imkân verilmesi, hem de adli makamlara daha gelişmiş bir dosya tevdi edilebilmesi bakımlarından faydalar vardır.

4 — Aynı şahsın, ikinci defa menedilmesinden sonra tecavüzlerini devam ettirmesi halinde yapılacak işlem konusunda :

20 Kursiyer, sabit olacak her tecavüzün menünden sonra evrakının C. Savcılığına verilmesi, 7 kursiyer de ikinci tecavüzün meninden sonra, yeniden tecavüz olduğundan bahisle İdarî makamlara verilen dilekçelerin doğrudan doğruya C. Savcılığına verilmesi mütalaasında bulunmuşlardır. 3 kursiyerin bu konudaki görüşü tespit edilememiştir.

Görüşümüze göre; mütecavizin ikinci defa menünden sonra tekrarlanan tecavüzlerinin de İdarî makamlarca, menedilerek evrakının C. Savcılığına gönderilmesi ve uygulama ayrılıklarının giderilmesi bakımından bu görüşün kanun metninde ifadesini bulması gerekmektedir. Aksi takdirde, yargı organları mütecaviz hakkında yalnız cezaî yönden müeyyide uyguladıklarına göre, anlaşmazlık konusu gayrimenkul, bir miktar hapis ve para cezasını göze alan cüretli kimselerin elinde kalacak; 5917 sayılı kanunun amacını teşkil eden gayrimenkul tasarruf emniyeti sağlanmış olmayacaktır.

SONUÇ OLARAK : 5917 sayılı kanunun daha iyi uygulanabilmesi, kanun anlayışından doğan değişik uygulamalara meydan verilmemesi bakımından, kanunda teklif edilen değişikliklerin ve eklemlerin yapılmasını kaçınılmaz bulmaktayız.

TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAYBI

Yazan :

İ. Hakkı BOSTANCI

334 Sayılı «Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 54 üncü maddesi Türk vatandaşlığını (Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür.) şeklinde tarif etmektedir.

Aynı madde «Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaydedilir.» demek suretiyle vatandaşlığın kazanılması ve kaybının ancak kanunda belirtilen esaslara göre olacağını kabul etmiştir.

Vatandaşlığın kazanılması ve kaybı, 11/2/1964 tarihinde kabul edilip 22/5/1964 günü yürürlüğe giren 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa göre olmaktadır.

Vatandaşlığın kazanılmasını bir başka yazımızda incelemek ümidiyle burada sadece vatandaşlığın kaybını tetkik edeceğiz.

403 sayılı kanuna göre Türk vatandaşlığının kaybı,

- 1 — Kanun yolu
- 2 — Yetkili makam kararı
- 3 — Seçme hakkı ile olmak üzere üç ayrı halde mümkündür.

Birinci ve üçüncü yollarla kendiliğinden, ikinci yolla yetkili bir makam kararı sonunda Türk vatandaşlığı kaydedilmiş olur.

Kanun Yolu İle Kayıp :

Kanunun 19 ve kanuna ilişkin yönetmeliğin 29 uncu maddesi, Kanun yolu ile kaybın sadece yabancı ile evlenen Türk kadını için söz konusu olabileceğini ön görmüştür.

403 sayılı kanunun 19 uncu maddesi «Yabancı ile evlenen Türk kadını kocasının milli kanunu evlenme sebebi ile kocanın vatandaşlığını kadına bahsettiği ve kadın kocasının vatandaşlığını seçtiğini

42 inci maddedeki gösterilen şekilde bildirdiği takdirde, Türk vatandaşlığını kaybeder.» demekle yabancı ile evlenen Türk kadınının vatandaşlığını, ancak kocanın kanunu evlenme ile kendisini vatandaşlığa kabul etmesi ve kadının 42 inci maddedeki seçme beyanında bulunması şartlarının her ikisinin birlikte tahakkukuna bağlı tutmuştur. Ne sadece beyan ne de kocanın kanununun kabulü kayba yetmemektedir.

Yabancı erkekle evlenen Türk kadını, evlenmekle kocasının vatandaşlığını kazansa bile, kocanın vatandaşlığını seçtiğini usulüne göre ve kanunun tayin ettiği zamanda beyan etmediği takdirde Türk vatandaşlığını da muhafazaya devam edeceğinden çift uyruklu duruma düşer.

Evlenmekle, yabancı uyruklu kocanın vatandaşlığına geçen Türk kadınının nüfus sicilindeki hanesine «Türk vatandaşlığı kanununun 19 uncu maddesi uyarıncaUyruklu le..... tarihinde evlendirme memurluğunda evlenmekle Türk vatandaşlığını kaybetmiştir şerhi verilir ve mümkünse nüfus hüviyet cüzdanı elinden alınır.

Evlenme akti yetkili Türk ve yabancı makamlar önünde yapılabilir.

Yetkili Türk makamları arasında konsoloslar da bulunmaktadır. Konsoloslara bu görev 1/Haziran/1298 tarihli şebenderlik nizamnamesi ve buna dair 1300 tarihli talimatla verilmiştir.

Şebenderlik nizamnamesinin 29 uncu maddesi «şebenderlik tebaanın münakahata dair işlerini rüyet eyler.» demekle tebaanın bilumum akif işlerinin yapacağının göstermiş, talimatın 67 nci maddesi ise, şebenderin evlenme mevzuundaki salahiyetini «tebaai devleti Aliye'ye inhisar ettirmiştir.

Ayrıca 10/Nisan/1927 tarih ve 5005 sayılı kararname ile şebenderlik işlerini yapmaya memur olanlara evlenme memuru salahiyeti de verilmiştir.

Evlenme akdinin şekli ve şartları Devletler Hususi Hukukunda LOCUS REGIT ACTUM kaidesine tabidir.

Kaide olarak aktin, yapıldığı memleketin salahiyetli memuru huzurunda in'ikadı gerekmektedir.

Konsoloslar tarafından yapılan evlenmeler,

LOCÜS REGİT ACTUM kaidesinin istisnasını teşkil etmektedir.

Gerek 1298 tarihli nizamname gerekse 1300 tarihli talimat şebhenderin evlenme mevzuundaki salahiyeti tebai Devleti Aliye'ye inhisar ettirdiğinden, yabancı memleketteki Türk konsolosu ancak Türk uyruklu olanların evlenme işlerine bakabilecektir.

Bu itibarla Türk konsolosu bir Türk'le bir yabancıyı evlendiremeyecektir. Evleneceklerden iki taraf Türk'se ve aktin yapıldığı devletle Türkiye arasında bu konuda karşılıklı anlaşma varsa evlenmeleri Türk konsoloslukunda mümkün olmakta aksi halde evlenme evlendirmeye yetkili yabancı makamlar önünde yapılmaktadır. Türk Konsoloslarınca, buna muhalif olarak yapılacak evlendirmeler şebhenderlik nizamnamesi ve talimatı ile kanunu medeni hükümlerine göre Keenlemeykün adedilir.

Muteber yapılmış evliliklerin ilgili nüfus idarelerince tescili gerekir. Tesciller, 3683 sayılı kanunun,

a— 3 ncü maddesinin I nci fıkrası gereğince Türkiye'de evlenme akdini yapan yetkili memurlar,

b— 3 ncü maddenin 2 nci fıkrasına göre Türkiye dışında konsolosluklarımızda yapılan evlenmeler, konsoloslar,

c — Aynı maddenin son fıkrasına göre, yetkili yabancı makamlar önünde yapılan evlenmeleri koca ilgili nüfus idarelerine bildirmediğçe şahsı hal değişikliği demek olan evlenmeler tescil edilemez.

Resmi daireler de bunları haber alsalar bile tescil ettirme görev ve yetkisine sahip değillerdir.

Evlilik bağının sona ermesi de şahsı hal değişikliğidir. Bu ya taraflardan birinin ölümü veya boşanma ile mümkün olur.

Taraflardan her ikisinin Türk veya birinin Türk olması halinde boşanmaların muhakkak Türk mahkemelerinde yapılacağı 1086 sayılı Hukuk Usulü Mahkemeleri kanununun 540 nci maddesinin 4 cü fıkrası ile hükme bağlanmıştır.

540 ıncı madde ecnebi mahkemelerinden verilen ilâmların, Türkiye'de lenfiz kabiliyeti olmayanlarını 4 grupta toplamıştır. 4 ncü grup (İlâmın Ahkâmı şahsiyeye veya aile hukukuna ait bir davaya mütedair bulunması.) halinde Asliye mahkemesi tenfiz kararı talebini redetmeğe mecburdur, demekle boşanmaların yabancı mahkemelerde mümkün olamayacağını kabul etmiştir.

Yabancılarla evlenen Türk vatandaşlarının bunları bilmelerinde fayda mülâhaza etmekteyiz.

Yabancı ile evlenmek suretiyle 19 ncu madde uyarınca vatandaşlığımızı kaybeden kadının evlenmeden önceki küçük çocukları,

- 1— Babanın ölmüş bulunması,
- 2— Babanın belli olmaması
- 3— Babanın vatansız olması,

Hallerinden birinin varlığı ile analarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybederler.

15 yaşından büyük çocuklardan yazılı muvaffakat alınır. Bu kayıp çocuğu vatansız bırakacaksa o takdirde çocuk Türk kalır.

Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler, kayıp tarihinden başlayarak yabancı işlemine tabi tutulurlar.

Türkiye’de ikamet, taşınmaz mal edinme, ferağ, miras ve çalışma gibi konularda ancak Türk Kanunlarının yabancılara tanıdığı haklardan faydalanabilirler.

İkamet ve seyahatlerinde 5683, Taşınmaz mal edinmede, 442 sayılı Köy kanununun 87,2644 sayılı tapu kanunun 38 ncı maddesi ile Askeri memnun mıntıkların Takyidi hükümleri haricinde ve Türk parası kıymetinin korunmasına dair 1252 -1319 ve 1362 sayılı Genel emirler dairesinde hareket edilmesi gerekmektedir.

2007 sayılı, Türkiye’de Türk vatandaşlarına tahsis edilen Sanat ve hizmetler hakkındaki kanunda gösterilen hizmetler, yalnız Türk vatandaşlarına tahsis edilmiştir. Bu işlerde yabancılara çalışmasına müsaade edilemez.

Evlenmekle Türk uyrukluğunu kaybeden kadın da aynı işleme tabi tutulur.

Türk Vatandaşlığına Dönüş :

19 ncu madde gereğince evlenerek yabancı kocasının uyrukluğunu almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybeden kadın 13 ncü madde uyarınca bu evliliğin, ölüm veya boşanma gibi sebeplerle sona ermesinden başlayarak 3 yıl içinde seçme hakkını kullanmak suretiyle Türk vatandaşlığına dönebilir. Bu maksatla hiç bir makamdan karar almağa lüzum yoktur.

Kadın, Yurt içinde bulunduğu yerin en büyük mülkiye âmirine, yurt dışında Türk konsolosluklarına; Türk vatandaşlığını kaybediş tarihi ve sebebi, Kayıptan sonra kazandığı uyrukluk, doğum tarihi ve yeri, evlenme ve evliliğin sona eriş tarihlerini belirtir. Dilekçe ile müracaat eder varsa dilekçesine belgelerini de ekler dileğinin doğruluğu tespit edilirse derhal tescilleri yapılır.

Evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yıllık süreyi geçirdikten sonra müracaat eden kadının seçme hakkı ile Türk vatandaşlığına dönmesi mümkün olamayacağından, bu takdirde kanunun 8 ve yönetmeliğin 12 nci maddelerinin uygulanması suretiyle yeniden vatandaşlığa alınması sağlanmış olur.

YETKİLİ MAKAM KARAR İLE KAYIP

Yetkili makam kararı ile kayıp üç şekilde vuku bulur.

- 1— Çıkma,
- 2— Vatandaşlığa alınmanın iptali,

(Vatandaşlık hukukumuzda yeni giren 24 üncü madde ile kanunda yer alan vatandaşlığa alınmanın iptali vatandaşlık bakımından geri işleyen bir netice doğurduğundan diğer iki haldeki kayıpla karıştırılmamak lâzımdır.)

- 3— Vatana bağlılıkla bağdaşmayan eylemler.

(Bu eylemler 403 sayılı kanunun 25 ve 26 ncı maddelerinde kaybettirme ve çıkarma olarak iki kısımda mütalâa edilmiştir.)

Vatandaşlıktan çıkmada aranan şartlar (Resmi izin)

Tarif : (Kanuni şartları haiz bir Türk vatandaşına Bakanlar Kurulu Kararı ile vatandaşlıktan çıkması için verilen resmi izine) çıkma denir.

Aşağıdaki üç şartın mevcudiyeti halinde, Türk vatandaşlarına resmi izin verilebilir.

- 1— Mümeyyiz ve reşit olmak
- 2— Yükümlü askerlik görevini yapmış olmak. (Bu bendi üç ayrı halde düşünmek lâzım gelir :

- a — Muvazzaf askerlik hizmetini yapmış olmak
- b — Muvazzaf askerlik hizmetini yapmış sayılmak.
- c — Muvazzaf askerlik hizmetini yapmış olmak kaydından istisnası zararı görölmek.

İstisna kılınmasına Millî Savunma Bakanlığı izin verir.

İstisna belgesi ile Türk vatandaşlığından çıkan kişi,

Yeniden vatandaşlığa alındığı takdirde askerlik hizmetini yapmakla ödevlidir.

3 — İradesi dışında herhangi bir sebeple başka bir devlet vatandaşı olmak veya başka bir devlet vatandaşlığını kazanacağına dair o devletçe verilmiş elinde inandırıcı belgesi bulunmak, veya inandırıcı belirtileri olmak.

Bir Türk vatandaşının yabancı bir ülkede uzun zamandan beri oturması, ülke vatandaşlarından biriyle evli olması veya o ülke ile Ticarî, Sınaî ve Meslekî bağlantı kurması inandırıcı belirtiler sayılabilir.

Elinde bu üç maddede sayılan belgeleri bulunduran ve izin isteyen kişi yurt içinde oturduğu yerin En büyük Mülkiye Amirine, Yurt dışında bölgesinde bulunduğu Türk konsoloslughuna bir dilekçe ile başvurur. Dilekçesine ekleyeceği nüfus hüviyet cüzdanı aslı veya sureti, askerlik terhis belgesi, İnandırıcı belirtilere dair belgeler, Türkiye'deki taşınmaz malların bulunduğu yerleri gösterir belge medeni hali ve çocuklarının sayısı ve yaşların kimliklerini bildirir belgeleri verir.

Dilekçeyi alan makamlar, eklerinde noksan olanları tamamlar, ve doğruluk derecelerini, incelemek ve soruşturmak suretiyle meydana çıkardıktan sonra kendi düşünceleriyle birlikte evrakını İçişleri Bakanlığına gönderir.

İçişleri Bakanlığı Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü vatandaşlık şubesinde, gelen dosyalar tetkik edilir, kıymetlendirilir, 403 sayılı kanunun esprisine uygunluğu anlaşılırsa ilgilinin çıkmasına izin veren Bakanlar Kurulu kararını alarak işler sonuçlandırılır.

Çıkma Belgesi :

Bakanlar Kurulu kararıyla çıkmasına izin verilen kişi, aynı zamanda başka bir devlet uyruklughunu da taşıyorsa çıkma belgesi ken-

dişine derhal, taşıymıyorsa yabancı devlet vatandaşlığına girdiğini bildirir belgeyi gösterdiği zaman verilir.

Çıkma belgesinin verilmesi ile Türk vatandaşlığı kaybedilmiş olur.

Nüfus Dairelerince ilgilinin nüfus siciline çıkma dolayısıyla kayıp şerhi verilerek kayıtları kapatılır.

Vatandaşlıktan çıkma belgesi, verildiği tarihten başlayarak üç yıl içinde alınmamışsa, Türk vatandaşlığının kaybı kesinleşir.

Bu üç yıllık süre, izin alan kişiye yeni vatandaşlık kazanmasına fırsat vermek maksadını gütmektedir.

VATANDAŞLIĞA ALINMANIN İPTALİ

403 sayılı kanunun 24 ve yönetmeliğin 35 inci maddesine göre iptal ancak müteşep vatandaşlar için söz konusudur.

İlgilinin yalan beyanı veya önemli hususları saklaması vatandaşlığa alınmasından sonra meydana çıkmışsa, vatandaşlığa alınma kararı Bakanlar Kurulunca iptal edilir.

Vatandaşlığa alınmada, kanunun 6,7 ve 11 yönetmeliğin 10,11 ve 12 inci maddelerinde belirtilen şartlar ile soruşturma konularında yalan beyan ve önemli hususların gizlenmesi sonucu vuku bulduğu anlaşılır ve durum belgelendirilirse evvelce alınmış vatandaşlığa alınma kararları Bakanlar Kurulunca iptal edilir. Vatandaşlığa alınma tarihinden başlayarak 5 yıl geçtikten sonra iptal kararı alınamaz.

İPTALİN NETİCESİ

Vatandaşlığa alınma kararı iptal edilen kişiye bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanan eş ve çocukları hakkında da hüküm ifade eder. Çünkü eş ve çocuklar Türk vatandaşlığını, ilgilinin Türk vatandaşlığını kazanmasına bağlı olarak kazanmışlardır.

Bakanlar Kurulunun vatandaşlığı iptal kararında, ilgililerin mallarının tasfiyesi ve sınır dışı edilmeleri belirtilmişse, bu gibiler en geç bir yıl içinde Türkiye'deki mallarını tasfiye etmeye, ikametgâh ve iş merkezlerini yurt dışına nakil ve memleketi terk etmeğe mecburdur-

lar. Aksi halde malları hazinece satılır, bedelleri nam ve hesaplarına Milli Bankalardan birine yatırılır kendileri de sınır dışı edilir.

İptal kararında, mal tasfiyesi ve sınır dışı edilme hususu belirtilmiş ise, Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü, bu kararın birer örneğini gereği yapılmak üzere Maliye Bakanlığına ve Emniyet Genel Müdürlüğüne bildirir, ve ilgili valiliği de haberdar eder.

Haklarında iptal kararı verilenler bu karar aleyhine Danıştay'a başvurmuşlarsa, mal tasfiyesi ve sınır dışı edilme işlemleri Dava sonuna bırakılır.

VATAN'A BAĞLILIKLA BAĞDAŞMAYAN EYLEMLER

Kaybettirme :

403 sayılı kanunun 25 ve Yönetmeliğin 36 ncı maddelerinde, kaybettirme yedi ayrı halde mümkün görülmektedir.

Türk vatandaşlarından, Eylemleri bu yedi halden birine uyanlar hakkında Türk vatandaşlığını kaybettiklerine Bakanlar Kurulu tarafından karar verilebilir.

403 sayılı kanunun 25 nci maddesine göre :

a — «Türk vatandaşlığından çıkma izni almaksızın kendi istekleri ile yabancı bir devlet vatandaşlığını kazananlar.»

Yukarıda vatandaşlıktan çıkma başlığı altında incelediğimiz kanunun 20 ve yönetmeliğin 31 nci maddesine göre resmi izin almadan kendi istekleri ile yabancı devlet uyrukluğuna geçen Türk vatandaşlarına, bu eylemlerinden dolayı kanunun 25 nci maddesinin (a) bendi uygulanır ve Türk vatandaşlığı, Bakanlar Kurulu kararıyla kaybettirilir.

b — «Yabancı bir devletin, Türkiye'nin menfaatlarına uymayan herhangi bir hizmetinde bulunupta Hükümetçe, bu görevi bırakmaları kendilerine, yurt dışında Elçilik veya Konsolosluklarımız, Yurt içinde ise mahallî Mülkiye Âmirleri tarafından bildirilmesine rağmen üç aydan az olmamak üzere verilecek münasip bir süre içerisinde kendi istekleri ile bırakmayanlar.»

Bu bendin tetkikinde :

1— Bir Türk vatandaşının, yurt içinde veya dışında herhangi yabancı bir devletin resmî veya özel, Askeri veya Sivil bir hizmetinde bulunması,

2— Görülen hizmetin Türkiye'nin menfaatlarına aykırı olması,

3— Bakanlar Kurulunca Buna, ve üç aydan az olmamak şartıyla tayin edilecek bir müddet sonunda işinden ayrılması gerektiğine karar verilmesi,

4— Bakanlar Kurulu kararının yurt içinde Mülkiye âmirleri Yurt dışında Elçilik ve Konsolosluklarımız tarafından yazılı bildiride bulunulması.

5— Bakanlar Kurulu kararında tayin edilmiş süre içerisinde, kendi istekleriyle bu hizmetten ayrılmayanlar hakkında Bakanlar kurulunca kaybettirme kararı alınması gibi beş unsurun bulunduğu görülür.

Bu bendin tatbikatında iki defa Bakanlar Kurulunca karar alınmaktadır. Birinci karar, hizmetin Türkiye'nin menfaatlerine aykırı olduğu ve üç aydan az olmayan bir süre içinde, Türk vatandaşının görevini bırakmasına,

İkinci karar ise, birinci kararın ilgiliye tebliğine rağmen kendi istekleriyle hizmete devam edenler için Türk vatandaşlığının kaybına dairdir.

c — «Türkiye ile savaş halinde bulunan bir devletin her türlü hizmetinde kendi isteklerde hükümetin izni olmaksızın çalışmaya devam edenler».

Burada, (b). bendinde olduğu gibi, Bakanlar kurulu kararına ve bu kararın tebliğine lüzum yoktur.

ç) «Yurt dışında bulunup da muvazzaf askerlik görevini yapmak veya Türkiye'de savaş ilanı üzerine, yurt dışında bulunup da yurt savunmasına katılmak için yetkili kılınmış makamlar tarafından usulen yapılacak çağrıya mazeretsiz olarak üç ay içinde icabet etmeyenler.»

Yurt dışında bulunup da muvazzaf askerlik hizmetini yapmak için yetkili kılınmış makamlar tarafından usulen yapılacak çağrıya mazeretsiz üç ay içinde icabet etmeyenler olarak tatbikatta yer alan

bend, mahallî askerlik şubelerini, Milli Savunma Bakanlığını, Elçilik ve Konsoloslukları çok meşgul etmektedir.

Bend hakkında açıklamalarda bulunmakla, tatbikatçılara ışık tutulacağı kanısındayız.

Metinde geçen yetkili kılınmış makamlardan maksat, Elçilikler, konsolosluklar ve yetkili kılınmış diğer makamlardır.

Mazeret askerlik kanunları çerçevesi içinde düşünülmektedir. İleri sürülen hususun mazeret olup olmadığına askerî makamlar karar vereceklerdir.

Usulen yapılacak çağında aranan şahsın yabancı memleketteki sarîh adresinin bilinmesine kesinlikle ihtiyaç vardır. Dosyanın tekemmülünde Tebellüğ ilmühaberi veya onun yerine geçecek bir belge (tebellüğden imtina ettiğine dair tutulan zabıt gibi) aranan esaslı unsurlardan biridir.

Usulen yapılacak çağrıda 7201 sayılı tebligat kanununun alâkalı 28 ve 31 nci maddelerinin tatbiki, ancak 28 nci maddenin son fıkrası, yabancı memlekette oturan kişinin adresinin bilinmesini şart koştuğundan malûm adrese taahhütlü mektup göndermek suretiyle mümkün görülmektedir. Aksi halde adresi bilinmeyen yurt dışındaki ilgilie çağrıda bulunmaya imkân yoktur. 7201 sayılı kanunun meçhul adresli kişilere tatbiki düşünülemez.

d) «Sevk sırasında veya kıtalarına katıldıktan sonra yurt dışına kaçıp da kanunî süre içinde dönmeyenler»

Yurt içinde askere alınmış olup kıtasına sevk edilirken veya kıtaya katıldıktan sonra yurt dışına kaçan ve askerlik kanunlarının tayin ettiği süre içinde dönmeyenlere bu bent tatbik edilmek suretiyle Bakanlar Kurulundan kaybettirme kararı alınır.

e) «Silâhlı kuvvetler mensupları ile askerlik görevini yapmakta olanlardan görev, izin, hava değişimi veya tedavi için yurt dışında bulunup da süresi bittiği, halde mazeretsiz olarak üç ay içinde geri dönmeyenler.»

f) «Yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığını kazandıktan sonra kesintisiz olarak en az yedi yıl Türkiye dışında oturan ve Türkiye ile ilgisini ve bağlılığını kesmediğine ve Türk vatandaşlığını muhafaza ettiğine delâlet edecek resmî temas ve işlemleri bulunmayanlar.»

Bu bend, uzun müddet yurt dışında bulunup da konsolosluk kayıtlarını yaptırmayan asli vatandaşımız olanların vatandaşlığını kaybetmelerini kabul etmemiş, sadece, yedi sene ilgi ve temasını kesmediğini belirten eylemleri bulunmayan müktesep vatandaşları kaybettirme işlemine tabi tutmuştur. İzahatımızdan anlaşılacağı gibi konsolosluklar, muntazam ve gayri muntazam vatandaş tefrikini sadece müktesep vatandaşlara uygulamaktadır.

(ç), (d) ve (e) bentlerine göre karar verilebilmesi için Milli Savunma Bakanlığının İçişleri Bakanlığına, diğer bentler için doğrudan doğruya İçişleri Bakanlığının Bakanlar Kuruluna teklifi şarttır.

ÇIKARMA

403 sayılı kanun, 1312 sayılı kanundaki ıskat sebeplerini yukardaki anlatılan kaybettirme sebebi kabul etmiş ve Iskattan ayrı hukuki neticelere bağlamıştır. Ancak 26 ncı maddede gösterilen eylemleri olanlara çıkarma (iskat) işlemi tatbikini uygun görmüştür.

Bu maddeye göre : (Yurt dışında bulunup ta Türkiye Cumhuriyetinin iç ve dış emniyeti aleyhine faaliyette bulunan ve hakkında Türkiye’de ceza kovuşturulması yapılmasına imkân bulunmayan ve yurda dönmesi için yapılan davete üç ay içinde mazeretsiz olarak icabet etmeyen Türk vatandaşlığını sonradan kazanmış kişiler Bakanlar Kurulu karan ile vatandaşlıktan çıkarılabilir.

Bu hüküm, Türkiye savaş halinde bulunduğu zaman, doğumla Türk vatandaşı olanlar hakkında da uygulanabilir.

Maddenin tetkikinden, şu unsurların tespiti halinde müktesep vatandaşların Bakanlar Kurulu kararı ile vatandaşlıktan çıkarılabilecekleri, anlaşılır :

- a — Yurt dışında bulunacak,
- b — Türkiye Cumhuriyetinin iç ve dış güvenliği aleyhinde faaliyette bulunduğu tespit edilecek,
- c — Aleyhteki bu hareketinden dolayı, Türkiye’de hakkında ceza kovuşturması yapılması imkânsız olacak,
- ç — Yurda dönmesi için yapılan davete mazeretsiz üç ay içinde icabet etmeyecek,

- d — Müktesep vatandaş olacak,
e — Türkiye savaş halinde ise aslî vatandaşlara da madde uygulanır.

ÇIKARMANIN HUKUKİ NETİCELERİ

Kanunun 26 ncı maddesi gereğince Türk vatandaşlığından çıkarılan kişilerin Türkiye’de bulunan malları, hazinece tasfiye edilir ve bedelleri nam ve hesaplarına millî bankalardan birine yatırılır. Mal tasfiyesi iptalde olduğu gibidir.

Vatandaşlıktan çıkarılan kişi yurt dışında bulunduğundan iptal kararında olduğu gibi sınır dışı edilme söz konusu değildir.

Vatandaşlıktan çıkarılan şahıslar çıkarma karan aleyhine Danıştay’a başvurmuşlarsa malların tasfiyesi dava sonuna bırakılır.

Çıkarma kararının ilgiliye tebliğinden veya resmî gazete ile yayınlanmasından önce Türkiye’ye dönenler hakkında vatandaşlıktan çıkarma işlemi durdurulur. Bunun neticesi, mal tasfiyesi de kendiliğinden durur.

Türk Vatandaşlığından çıkarılanlar hiç bir şekilde yeniden Türk Vatandaşlığını kazanamazlar.

Türkiye’de yerleşmemek ve genel hükümlere tabi olmak şartıyla Türkiye’ye gelebilirler.

Çıkarma kararları şahsidir, ilgilinin eş ve çocuklarına tesir etmez.

SEÇME HAKKI İLE KAYIP

Bunu iki kısımda incelemek gerekir.

I — Türk Vatandaşlığını kazanan çocuklar.

403 sayılı kanunun 27 ve Buna ilişkin yönetmeliğin 39 uncu maddesine göre aşağıda sıralanan şartları haiz Türk vatandaşları rüşdünü ispat tarihinden başlayarak iki yıl içinde Türk vatandaşlığından ayrılabilirler.

A) Analarına bağlı olarak doğumla Türk vatandaşı oldukları halde, sonradan yabancı babalarının vatandaşlığını kazananlar.

Evlilik içinde Türk anadan doğan, bir takım sebeplerle babasının vatandaşlığını doğumla kazanamayan çocuk anasına bağlı olarak Türk'tür.

Bir takım sebepler; babanın vatansız olması, doğum yapılan ülkenin veya babanın Millî kanunu doğan çocuğa vatandaşlık vermemesi gibi hallerdir.

B) «Evlâtlığa alınmakla Türk vatandaşı olanlar.»

Kanunumuzda, prensip olarak evlât edinmede evlâtlığın vatandaşlığının değişmeyeceği kabul edilmiştir. Bunun istisnaları vardır.

Henüz reşit olmayan evlâtlık

a) Vatansız ise,
b) Anası babası bulunmamışsa,
c) «Ana veya babanın nerede olduğu bilinmiyor ise, evlât edinenin vatandaşlığını kazanır.

ç) Doğum yeri esasına göre Türk vatandaşı oldukları halde* sonradan ana veya babalarının vatandaşlığını kazananlar.

C) Türkiye'de doğan ana veya babalan belli olmayan veya vatansız bulunan veya millî kanunlar sebebi ile onların vatandaşlığını doğumla kazanamayan çocuklar ile Türkiye'de bulunmuş çocuklar. (Aksi sabit olmadıkça Türkiye'de doğmuş sayılırlar ve Türk vatandaşı olarak kabul edilirler.)

Ç) «Herhangi bir şekilde Türk vatandaşlığını kazanmış olan ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşı olanlar.»

(Kanunun 12, 14, 16, 17, 18 inci maddelerine göre her hangi bir şekilde Türk vatandaşlığını kazanmış olan ana ve babalarına bağlı olarak Türk vatandaşı olanlar.)

Bu maddeye göre vatandaşlıktan ayrılma ilgiliyi vatansız bırakacaksa bu hak kullanılmaz.

2 — Evlenmekle Türk vatandaşı olan kadının, evlenmenin sona ermesi ile; üç yıl içinde kendi uyrukluğuna dönüşü.

Türk Vatandaşlığının İspatı :

Kanunun 38 inci maddesi Türk vatandaşlığının ispatını belirli bir şekle bağlamamıştır.

Her türlü belge ve resmî kayıtlar ve benzerleri aksi sabit olun» caya kadar ilgilinin Türk vatandaşı olduğuna karine teşkil eder.

Bazı kayıt ve belgeler vatandaşlık ispat vasıtası kabul edilmiştir,

Bunlar;

- a) Türkiye Cumhuriyeti Nüfus sicili kayıtları,
- b) Nüfus hüviyet cüzdanları,
- c) Pasaport ve pasaport yerine geçen belgeler,
- ç) Türk konsolosluklarınca verilmiş vatandaşlık ilmühaberleridir.

Bir kimsenin Türk vatandaşı olup olmadığına İçişleri Bakanlığı (Vatandaşlık şubesi) karar verir.

Anayasanın 114 üncü maddesi «İdarenin hiç bir eylem ve işlemi, hiç bir halde, yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz» der. Buna paralel 403 sayılı kanunun 40 ncı maddesinde «Türk vatandaşlığı hakkında İdarî makamlarca her ne şekilde olursa olsun verilen kararlar aleyhine Danıştay'a başvurulabilir.» hükmü yer almıştır.

Bu suretle,

Hükümetin kişiyi devlete bağlayan bağ (vatandaşlığı) üzerinde yapacağı her türlü tasarruflarının yargı denetimine tabi olduğu anayasa ve 403 sayılı kanunla kabul edilmiştir. Danıştay dışındaki her hangi bir yargı organı önünde, bir dava münasebeti ile, bir kimsenin Türk vatandaşı olup olmadığı iddia edilir, ve ilgili organlar bundan tereddüde düşerse; durum İçişleri Bakanlığından sorulur. Bakanlık Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü Vatandaşlık Şubesi Tetkik Bürosu; kanun, yönetmelik ve uyrukluk anlaşmaları çerçevesi içinde anlaşmazlığı en geç bir ay içinde tetkik eder; kararını Genel Müdürlüğün onayına sunduktan sonra ilgili organa bildirir.

Organ kararı taraflara tebliğ eder. Tebliğden başlayarak bir aylık süre içinde ilgililerce Danıştay'a başvurulmadığı takdirde Bakanlık kararı kesinleşir. Danıştay'a başvurulmuşsa dava karara kadar durdurulur. Danıştay müracaatları üç ay içinde kesin olarak karara bağlar.

KAYIP KİŞİLER

Türk vatandaşlığının kaybı, 403 sayılı kanunun geçici birinci maddesine göre de olmuştur.

Kanunun yürürlüğe girdiği 22/5/1964 günü, bir karar istihsaline veya irâde isharına lüzum kalmadan, maddenin kapsamına giren kişiler kendiliğinden Türk Vatandaşlığını kaybetmiş sayılırlar. Bu, kanundan doğan otomatik kayıptır. Geçici birinci maddeye göre Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin esastan Danıştay'a başvurmasına da imkân yoktur.

Geçici birinci madde aynen, (milli mücadeleden sonra, avdeti gayri caizdir) şerhini havi Büyük Millet Meclisi Hükümeti veya işgal devletlerinin İstanbul temsilcileri tarafından verilen pasaportlarla veya belgeleri olmaksızın Türkiye'den 1930 yılının sonuna kadar ayrılmış bulunup ta halen ölü veya sağ oldukları bilinmeyen ve sadece nüfus sicillerinde kayıtlı bulunan kişiler; bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Türk Vatandaşlığını kaybetmiş sayılırlar.

Gerekli işlemler İçişleri Bakanlığınca yapılır.» demektedir.

Kanunun yürürlüğe girdiği 22/5/1964 tarihinden itibaren bütün nüfus daireleri bu gibi kişileri sicilleri üzerinden araştırıp gerekli soruşturmayı da yaptıktan sonra madde şumulüne girenleri kayıtları hizasına 403 sayılı kanunun geçici birinci maddesine göre vatandaşlığı kaybetmiştir.» şerhini koyup tanzim edecekleri listeyi valilikler yolu ile İçişleri Bakanlığına göndereceklerdir.

Bütün nüfus dairelerinin bu görevini yaparken ayrıca, Bakanlıktan emir beklemelerine lüzum yoktur. Çünkü kanun görevi doğrudan doğruya nüfus dairelerine vermiştir.

Askerlik Şubelerince, yoklama kaçağı, bakaya durumunda olduğundan daima aranan, nereye gittikleri bilinmediğinden bulunamayan, dolayısıyla askerlik şubesi, mülkiye amirleri, zabıta ve nüfus dairelerini fazlasıyla meşgul eden ve her sene tekrarlanan bu verimsiz faaliyetlere son verebilecek geçici birinci maddenin hassasiyetle tatbiki halinde yukarıda adı geçen dairelerin bu gibi işleri azalmış olacaktır.

Nüfus daireleri bu güne kadar incelemeyi yapmamışlarsa, hemen siciller üzerinde incelemelerini yaparak, maddenin kapsamına girenlerin vatandaşlıklarını kaybettirmeleri ve bunları liste halinde valilikler kanalı ile İçişleri Bakanlığına bildirmelerinde fayda mülâhaza ediyoruz. Geçici birinci madde sadece Türk Vatandaşlığının kaybını sağlar. Hükümetçe mal tasfiyesine imkân vermez.

TURİZM VE İDARE MODERN TURİZMİN ESASLARI — ŞARTLARI — İDARÎ TEŞKİLÂTI

Osman GÜMRÜKÇÜOĞLU

Eskişehir Vali Muavini

Belçika Hükümetinin davetlisi olarak 45 günlük bir turizm stajı için Belçika'ya gitmek üzere 8.Şubat.1965 günü Ankara'dan uçakla hareket edilerek aynı günün gecesi Belçika'nın başkenti Brüksel'e varılmış, staj süresi sonunda 31-Mart günü gene Brüksel'den hareketle yine aynı gün Ankara'ya ulaşılmıştır. Bu tetkik gezisi esnasında birkaç gün müddetle Fransa'nın başşehri Paris, İngiltere'nin başşehri Londra ve Hollanda'nın büyük şehirlerine de uğranılarak Belçika'daki turizm tetkiklerimize bu yerlerde de devam edilmiştir.

Belçika'da, daha ziyade başkent Brüksel'de olmak üzere turizm stajımız için tertip edilen seminer ve konferanslardan modern turizm hakkında edindiğimiz genel bilgiler yanında nazarı bilgilerimizi takviye ve tamamlama yönünden Brüksel ve Belçika dahilinde, ayrıca Fransa ile İngiltere ve Hollanda'da yaptırılan gezilerden edindiğimiz görgüye müsteniden tanzim ettiğimiz aşağıdaki yazıda Batı Avrupa modern turizminin ana hatlarını ortaya koymaya çalışacağız.

Yazımızda önce Batı Avrupa'da genel olarak modern turizm anlayışı sonra Belçika'da modern turizm teşkilâtı ve turizm çalışmaları üzerinde duracağız.

Bu arada bahsimiz içinde yer yer modern turizm endüstrisi, turistik kapital, modern turizm psikolojisi, turizm ruhu mefhumları hakkında edindiğimiz bilgi ve görgülere değineceğiz.

Batı Avrupa'da ve özellikle Belçika'da bu gün yaygın olan fikir şudur : Herşey turizm için..

İçinde bulunduğumuz 20. nci asra turizm asrı dense yeridir. 20. nci asır ve daha önceleri tabiat hakkında birçok yazarlar tarafından yazılmış pek çok eser ve sair surette derlenmiş olan bilgilerim asırlar boyunca insanlar tarafından tetkiki beşeriyette tabiata dönüş zevk ve fikrini yaratmış bu da ilk turizmin en önde gelen sebep-

lerinden biri olmuştur. Fakat bu günkü modern turizmi doğuran temel sebep, bilhassa 19. ncu asırdan itibaren Avrupa'da modem endüstrinin doğmasıyla ekonomik alanda görülen büyük ilerlemedir. Ekonomide kaydedilen büyük gelişme cemiyetin hayat seviyesini yükseltmiş, yaşama seviyesi yükselen fert ve turizmden daha mübrem ve önde gelen hayatı ihtiyaçlarını yerine getirdikten sonra içindeki görmek, tetkik etmek, keşfetmek arzusunu tatmin etme yoluna girmiştir.

Şu halde turizm ilk nazarda bir ihtiyaç değil, bir arzu olmaktadır. Fakat mevzuun tetkikini derinleştirirsek bugün Avrupa'da ve özellikle Batı Avrupa'da turizme, insan hayatında önde gelen diğer mübrem ihtiyaçlar gibi hakiki bir ihtiyaç nazariyle bakılmaktadır. Bir taraftan her türlü iş ve bilhassa endüstriyel modern hayatın Avrupa'lı üzerinde meydana getirdiği ruhî ve fizikî yıpranma tesiri, diğer taraftan iş vesair çalışma hayatında bilhassa 1936 dan beri meydana gelen sosyal reformların çalışan kütlelere temin ettiği sosyal bir ihtiyaç haline getirmiştir. Şu halde en başta görme, tanıma, tetkik etme merakı olarak kaydettiğimiz turizmin bunlarla birlikte bugün modern anlamda, fizikî ve sosyal sebepler gibi hakiki bir ihtiyaçtan doğan bir olay olduğunu önemle belirtmek gerekir.

Bu fizikî ve sosyal ihtiyaçlar ise modem turizm anlayışına göre ancak eğlenmek, eğlence suretiyle giderilebilecektir. Eğlenmek için de ferdin ekseriya bulunduğu muhitten başka yerlere gitmesi yani seyahat ⁽¹⁾etmesi gerekecektir. Şu halde modem anlamında turizm yalnız görmek, tanımak, incelemek zevki bakımından sırf zevk için seyahat etmek değil, fizikî ve ruhî dinlenmeyi sağlamak maksadıyla eğlenmek için seyahat etmektir. Buna bir de seyahat edecek ferdin seyahat edeceği memleket ve muhitte birlikte oralarda nasıl ve ne suretle, ne zaman eğlenmek istediğini kendisinin serbestçe seçebilmesini ilâve etmek lâzımdır.

Yukarıda, turizm tabirine hakim olan esas fikirlerin neler olduğunu bu şekilde belirttikten sonra şimdi modern turizm tabirinin tarifini elde edebiliriz.

Batı Avrupa anlayışıyla modern turizm; bulunduğu muhitten başka yer ve muhitleri görmek, tanımak, tetkik etmek merakını duyacak muayyen bir kültür seviyesine sahip, ayrıca iş ve çalışma ha-

(1) Turizm lûgatine göre seyahat bulunulan muhitin haricinde en az bir gün (24) saat devam eden bir yer değiştirme veya bir gezintidir.

yatının doğurduğu fizikî ve sosyal ihtiyaçlarını gidermek için dinlenebilecek hayat seviyesinde bulunan fertlerin bu ihtiyaçlarını tatmin maksadıyla yerini ve zamanını serbestçe seçtikleri eğlence seyahatleridir.

Tarifin özeti olarak modern turizm, belirli kültürel, ekonomik ve sosyal bir beşeri faaliyetlerdir.

Bu tarifler modern turizm anlayışına göre turizmin tanımı olmaktadır. Esasında genel lügat anlamında turizm sadece seyahat merakı gezgincilik demektir.

Mevzu icabı turist tabiri üzerinde de bir nebze durmak yerinde olur. Turist tabiri de turizm kelimesinden çıkar. Yine modern turizm anlayışında turist, bulunduğu muhitten en az 24 saat uzaklaşarak eğlenmek, dinlenmek maksadıyla seyahat eden kimseye denir.

Turizm stajımızda, Avrupa'nın önemli turizm merkezlerinde ve Belçika'daki turizm tetkiklerimizde elbet Batı Avrupa turizminin özellikleri üzerinde durmakken başta harekettir.

1 — Batı Avrupa turizminin özellikleri olarak aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir :

a) Batı Avrupa'nın özellikle Belçika'nın turizm politikası :

Batı Avrupa'da gezdiğimiz memleketlerin ve bilhassa Belçika'nın modern turizm anlayışı ve tatbikatı en ziyade bu memleketlerin gitmekte oldukları turizm politikasında kendini gösterir. Filhakika, genel hayatta da başarı sağlanmak istenen bir mevzuda buna ait özel bir politikanın güdülmesi şart olduğundan, özel bir politika güdülmeyen o mevzuda elde edilmek istenen başarının sağlanmasına hemen hemen imkân yoktur. Bilhassa turizm gibi hassas bir mevzuda da başarı sağlanmasının ilk âmili turizmde takip edilecek turizm politikasıdır. Bu, turizmde kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bilhassa Batı Avrupa modern devlet idaresinde bu duruma şahit olmak oralara gitmeden önce çok kuvvetle tahmin ettiğimiz bir husustur ki bu tahminimiz Belçika ve diğer Avrupa ülkelerinde daha ilk tetkiklerimizde bir hakikat olarak karşımıza çıkmıştır.

Belçika'da çok sağlam temellere dayalı ve memleketin muhtelif kültürel ve ekonomik faaliyet branşları ve otoriteleri tarafından des-

teklenen bir turizm politikası mevcuttur. Bu politika millî, mahallî muntıkavî olmak üzere muhtelif kademelerde yürütülmektedir. Turizm politikasının ilk gayesi turizmi engelleyebilecek akla gelebilen ne varsa bu engellere mani olmak, bunun gibi turizmi teşvik edebilecek yine akla gelebilen bütün çareleri tatbik edebilmektir. Devletin turizm politikası evvelâ, devlet içinde turizmin kendine mahsus sağlam bir teşkilâta sahip olmasını gerektirir. Saniyen de böyle bir teşkilâtın meclis ve hükümet nazarında manevî bir krediye mazhar olması icap eder. İşte Batı Avrupa'da özellikle Belçika'da yukarıda temas edildiği gibi turizm muhtelif kademelerde teşkilâtlandırılmıştır. Bunlar köklü hukukî esaslara dayanan teşkilâtlar olmakla beraber meclis ve hükümetin her sahada muzaheret ve manevî sempatisine sahiptirler. Çünkü Belçikalılar hükümetleri ve meclislerinin manevî desteği olmadan memlekette turistik bir politika takibine imkân olamayacağına inanmaktadırlar.

Belçika turizminin başarı sağlamasında, Belçika'da turizm teşkilâtının millî, mahallî, muntıkavî olarak muhtelif kademelerde teşkilâtlandırılmış olmasının büyük rolü vardır. Zira turizmi engelleyebilecek psikolojik maniaları ortadan kaldırmak, millî kademelerine de yer vermekle mümkün olmaktadır. Bu suretle mahallî ve muntıkavî olarak da takip edilen bir turizm politikası memleket turizminde mahallî ihtiyaç ve hakikatleri gördüğü kadar mahallî psikolojiyi de tatmin etmek suretiyle turizmin başarısını yürütmektedir.

Batı Avrupa'da güdülen turizm politikası resmî turizm teşkilâtına vücut vermek, teşkilât ise bu politikanın yürütücüsü olmakla böylece o memleketlerde turizm politika ve teşkilâtı biri diğerinin, neticesi ve tamamlayıcısı olarak yürümektedirler.

İlerde teşkilât bahsinde teferruatıyla görüleceği üzere Belçika'da millî turizm teşkilâtı Belçika Ulaştırma ve P.T.T. Bakanlığına (ministere des Communications et des P.T.T.) bağlı bir turizm genel komiserliği (Commissariat general au tourisme) şeklindedir. Memlekette güdülen ciddi bir turizm politikasının icabı olarak bu teşkilât maddî ve manevî iki büyük vasıta ve imkânla teçhiz edilmiştir. Bunlardan maddî imkân malî olup turizm genel komiserliğine bir bütçe ile temin edilmekte, manevî imkân ise turizm genel komiserliğine turizm politikasını yürütme sahasında verilmiş olan geniş yetkililerdir. Bu her iki imkânın izahı üzerinde yine ilerde teşkilât bahsinde durulacağından burada yalnız temas etmekle yetinilmiştir.

Turistik politikada yukarıda adı geçen maddî ve manevî imkânlar yanında üçüncü ve belki daha mühim bir cihet göze çarpmaktadır ki bu da turizm faaliyetlerindeki mülâyemettir. Hükümet faaliyetlerinde yerine ve derecesine göre gösterilen sertlik yalnız turizm mevzuunda yoktur. Zira Belçika yüksek İdarî çevreleri çok ticarî bir politika olan turistik politikada diğer hükümet faaliyetlerindeki katıyet ve sertliğin tatbiki halinde bunun turizmi baltalayacağına kanidirler.

Belçika'da turizme hâkim olan evvelâ ticarî zihniyettir. Böylece turizm Belçika'da memleket ekonomik faaliyetlerinin esasını teşkil etmektedir, dense yenindedir. Millî turizm politikası önce ticarî bir politika olarak görülmekte ve her şeyden önce ticarî sahada tatbik edilmektedir.

Belçika'da resmi turizm teşkilâtından başka birkaç günlük Londra ziyaretimizle kısa da olsa ana hatlarıyla tetkik ettiğimiz İngiltere turizm politikası ve teşkilâtı da Belçika'dakinden başka özellikler taşıması itibariyle enteresan görülmüştür.

İngiltere'de turizm teşkilâtı Belçika'dakinin aksine olarak bir hükümet teşkiline ve netice itibariyle de hükümet otorite ve yetkisine sahip değildir. Turizm teşkilleri yalnız hükümet temsilcilerinin iştirâk ettiği İdarî bir konsey ile bütçelerini yürütürler. Fakat netice bakımından şüphesiz İngiliz turizm politikası da gaye itibariyle Belçika turizm politikasının aynıdır. İkisinin de ana hedefi memleketlerinde turistik endüstrinin azamî randımanla işleyebilmesini temindir. Fakat bu amaca varışta takip edilen yollar ayrıdır. Belçika turizm otoritelerinin düşüncesine göre ne Belçika'daki ne de İngiltere'deki sistem mükemmeldir. Belçika turizm otoriteleri hükümet teşkilâtı vasfına haiz kendi turizm teşkilâtlarının kendilerine verdiği geniş yetki ile turizm çalışmalarında çok önemli meseleleri halledebildiklerini fakat buna mukabil kendi sistemlerinin arzu ettikleri ticarî ve ekonomik hareket serbestisini temin edemediğini itiraf etmektedirler. İngiliz turizm sistemi ise teşkilâtının esasî olan bir idare konseyi organı vasıtasıyla böyle bir serbesti ve yumuşaklığı temin ederek faaliyetini icabında enternasyonal piyasa hareketlerine kolaylıkla uydurabilmektedir. Lâkin bu sistemde Belçika turizm teşkilâtının sahip olduğu resmî hükümet otorite ve yetkisine sahip olmadığından bu bakımdan turizm idaresinde ekseriya müşkillerle karşılaşmaktadırlar. Bu suretle her ikisi de kusurlu olan bu iki teşkilât tarzı yerine Belçika turizmcipleri bu ikisinin ortası bir sistem olan hâlen

İtalyan turizm teşkilâtını beğenmekte ve Türkiye için bize bu sistemi tavsiye etmektedirler. Hakikaten memleketimiz turizmi için önemli olan bu husus üzerinde de yine teşkilât bahsinde durulacaktır.

Yazımızın son kısımlarında detaylarına inilecek olan Belçika turizm meslekî teşekkülleri (Seyahat acenteleri, otelcilik v.s.) yine Belçika turizm politikasının icabı olarak kurulan turizm teşekkülleridir. Bu meslekî teşekküllerin kendilerine düşen hizmetleri layıkıyla görebilmeleri maksadıyla de üzerlerinde resmi otorite (Turizm genel komiserliği) yetkisinin bulunması ön görülmüştür.

Yukarıdaki her meslekî teşekküller gibi Belçika'nın 9 vilâyetinde 9 bölge federasyonunun (Bölge turizm teşekkülü) kurulmuş olması, ayrıca mahallî turizm sendikalarının (mahallî turizm teşekkülleri) teşkil edilmiş bulunması da Belçika'nın özel turizm politikasından doğmuş olup bu yolda mıntıkların ve mahallerin turistik değerlendirilmesi işi sağlanmak istenmiştir. Bu, Vilâyet bölgesi turizm teşekkülleriyle mahallî turizm, teşekkülleri de kendi bölge ve mahallerinde bölgevî ve mahallî bir turizm politikası gütmekte, bu özel politikayla kendi mıntika ve mahallerinin turistik ihtiyaç ve problemlerinin halline çalışmaktadırlar.

Belçika turizm politiğinin bizim istifademiz yönünden üzerinde durulması icabeden en önemli tarafı kanaatimize göre Belçika'da Bakanlıklar arasındaki turizm koordinasyonudur. Bakanlıklar arası bu koordinasyon turizm genel komiserinin başkanlığında, her Bakanlıktan iştirak eden mümessillerin meydana getirdiği bir komisyonca temin edilmektedir. Bu komisyon her bakanlığın Belçika turizminde yerine getirebileceği veya yerine getirmesi lâzım gelen hususâtı keşif ve tespit ederek her bakanlığın kendine düşeni başta turizm genel komiserliği ve diğer bakanlıklarla aynı mevzuda işbirliği suretiyle yerine getirmesini sağlar. Bu hakiki ve ciddî bir bakanlıklar arası (Hükümet) koordinasyonudur.

b) Batı Avrupa modem turizminin esasları :

Sosyal Turizm -----İnsanlar muhakkak tarihin ilk çağlarından beri seyahat etmeğe başlamışlardır. Böylece insanların bir yerden diğer bir yere gitmeleri tarihin ilk ve orta zamanlarında ticaret, tedavi, bilinmeyen yerleri keşfetme ve buna benzer bir gaye ve merak uğruna olmuştur. 19 uncu asra kadar devam eden bu kabil seyahatlerden sonra ilk defa 1855 de Cook adlı şahsın tertiplediği tarihen

meşhur ilk gurup seyahatleriyle başlayarak ondan sonraki yıllarda bu günkü turizme benzer bir şekilde turizm hadiseleri ve turizm anlayışı doğmuş 1918 Birinci Dünya harbinin sonu ve onu takip eden devrede biraz daha inkişaf ederek 1936 yılına kadar hemen hemen aynı şekilde devam etmiştir. Fakat, ancak 1936 dan sonradır ki Batı Avrupa’da bugünkü anlamda modern turizm hareketleri doğmuş ve zamanımıza kadar büyük bir hızla ilerlemiştir. Çünkü 1936 da Batı Avrupa’da büyük işçi hareketleri başlamış, işçi kütlelerinin yapmış oldukları büyük grevlerle sosyal alanda birçok haklar elde ettiklerine şahit oluyoruz. İşçilerin elde ettikleri bu hakların en önemlisi muhakkakki ücretli tatil hakkı idi. Bu tarihe kadar, tatil yaptığı takdirde tatil müddetince ücret alamayan işçi bunun için tatil yapamamakta böylece dinlenememekte iken tatil hakkını aldıktan sonra dinlenebilmek için tatil yapmağa başlamış bu da kütle turizminin ve dolayısıyla modern turizmin inkişafında büyük rol oynamıştır. 19 uncu asırda Avrupalı zengin burjuvazi sınıfına münhasır kalan ve 1936 ya kadar da kısmen bu şekilde devam eden turizm 1936 dan sonra Batı Avrupa’da büyük işçi ve dolayısıyla büyük halk kütlelerine hitap eder hale gelmiş ve böylece bu günkü kütle turizmi ve sosyal turizm cereyanı başlamıştır. Kütle turizmi, Sosyal turizm ise modern turizmin belli başlı esasını teşkil eder, sosyal turizmde işçi ve halk kütleleri sosyal, fizikî ve ruhî ihtiyaçları dolayısıyla turizm yapmak ihtiyacını hissetmekte, turizmin dinlendirici tesiriyle sosyal, fizikî, ruhî yönden tatmin olmaktadırlar.

Belçika’da sosyal turizm anlayışı ve bunun tatbikatı en modern merhalesindedir ve gün geçtikçe de gelişmektedir. Sosyal turizmin esasını yukarıda da işaret edildiği şekilde son zamanlarda bilhassa işçiler için tanınmış olan ücretli tatil usulü teşkil eder. Fakat sosyal turizmin mevzuu elbette yalnız işçiler değildir. Batı Avrupa’da beyaz yakalı işçiler diye tabir edilen memur sınıfı hatta daha da geniş çapta olarak tatil yapmak ve istirahat etmek ihtiyacında olan geniş halk gurupları da sosyal turizm mevzuuna girerler. Beyaz yakalı işçilerin Avrupa’da ücretli, paralı tatil hakkını daha önce elde etmiş olmalarına karşılık geniş işçi kütlelerinin ancak 1936 dan sonra ücretli tatil hakkını elde etmeleri sosyal turizmi yaygın işçi ve halk tabakalarına indirmiş, böylece modern turizm sahasında sosyal turizm bu günkü gelişimine erişmiştir. Belçika’da sosyal turizm anlamı o derece ileri gitmiştir ki 18/Aralık/1962 tarihli bir kanun ücretlilere 2 haftalık bir tatil için hatta 4 haftalık tam ücret verilmesini kabul etmiştir,

Sosyal turizmin esası, çalışarak yorulan insan kütlelerinin bilhassa işçi ve memur sınıfının fizikî, dinamiği ve ruhî yorgunlukların giderebilmeleri için bu kütleleri dinlendirmek bakımından bunlara paralı tatil hakkının kanunî teminat altına alınmasıdır. Ancak bu takdirdedir ki bu kütleler dinlenmek fırsat ve imkânını bulacaklardır.

Gerek sosyal gerek genel manada turizm bizi kütlelerin boş zamanlarının (loisir-tâtil zamanlarının kıymetlendirilmesi) fikrine götürür. Turizm’de kütleler boş zamanlarında eğlenip dinlenerek yorgunluklarını çıkarmak suretiyle bu boş zamanlarını değerlendirmektedirler. Bu husus turizm literatüründe boş zamanların değerlendirilmesi (loisir) problemini doğurmuştur. Hakikaten son modern turizm sahasındaki gelişmelerden en önemlisi kütlelerin olsun, tek ferdin olsun boş tatil vakitlerini kendilerinin dinlenmeleri yolunda en iyi bir şekilde geçirmesini temin etmek mevzuu, üzerinde hükümetleri bile meşgul eden bir problem olmuştur. Zira, turizm bir bakıma boş zamanların değerlendirilmesi (loisir) demektir. Bunun gibi boş zamanların değerlendirilmek istemesi de turizmi doğurur. Böylece turizm ve loisir biri diğerinin tamamlayıcısı olaylardır. İlk bakışta boş zamanların değerlendirilmesinde hükümetin müdahalesine lüzum olmadığı, bu hususun özel turizm teşebbüsleri tarafından yerine getirilmesinin daha muvafık olacağı düşünülebilirse de turizm gibi devlet hayatında bu gün büyük önemi aşikâr olan şumullü bir işin hükümet idaresinin müdahalesi olmadan başarılamayacağı kanaati galip çıkar. Belçika’daki durum bu şekildedir.

Belçika’da sosyal turizm tesisleri için yapılan yatırımlara hükümet gerek kredi, gerek iştirak suretiyle yardım yaptığı gibi hükümetçe doğrudan doğruya sosyal turizm tesisleri de kurulmaktadır. Ayrıca şüphesiz özel turizm teşebbüslerinin büyük yatırımları da olmaktadır. Bu suretle hükümetle (turizm genel komiserliği yoluyla) özel teşebbüs el ele vererek memlekette sosyal turizm tesislerini süratle ilerletmektedirler. Kanaatimize memleketimizde de uygulanması şayanı tercih sistem bu olmaktadır.

Sosyal turizm bahsinde Belçika’daki sosyal turizm, müesseselerinden de bahsetmek elbet zaruridir. Orada başlıca sosyal turizm müesseseleri : tâtil evleri, gençlik yurtları, dinlenme evleri, kamping, karavaning adı altındaki umumi kamp yerleri, tatil köyleri gibi turizm tesisleridir. Bunların Belçika’da ayrı ayrı turistik özelliklerine sabit olduk. Bunlardan sosyal ve ekonomik bakımlardan memleketimizin bünyesine uygun düşebilecek, bünyemize şimdilik uymayacak olan-

lan ayırt etmek imkânını bulduk. Bunlardan en basit ve ekonomik konaklama (Camping-Kamping-Kamp kurma) ve (Caravaning-Karavaning-portatif kamp evlerinin peşi sıra sıralanmasıyla kamp kurma) şeklidir. Yalnız bunların durum ve idaresinde bazı mahzur ve güçlükler vardır ki Belçika'da mevzuatla bu mahzur da halledilmiştir. Aksi halde, çeşitli insanların konakladığı kamping ve karavaningler ekseriya bir düzensizlik ve emniyetsizlik yuvası olabilirdi. Belçika'da bir kanunla kamp kurma ve işletme şartları tespit edilmiş olmakla kamping ve karavaningler nizam, intizam, emniyet, sıhhat ve ahlâk kaideleri bakımından bir düzene bağlanmıştır. Aynı şekilde, sıhhat, emniyet ve ahlâk bakımından bazı mahzurları görülmeye başlayan bilhassa karavaninglerin bu mahzurların gidermek için bizde de Belçika'daki gibi bir kanun veya nizamnamenin çıkarılması yerinde olur kanaatindeyiz.

Kamping ve karavaninglerden başka Belçika'da tatil evleri, gençlik yurtları, dinlenme evleri, tabiat dostları yurtları, tatil köyleri gibi diğer sosyal turizm tesisleri de mevcuttur. Bunlardan bir kısmına ait örnekler gördük. Bunlardan tatil köylerinin memleketimizde de tesisi mümkündür. Bu köyler özel teşebbüsler tarafından kurulabilir. Nitekim yurdumuzda özel teşebbüsler tarafından otel ve motel tesisleri yapılmaktadır. Fakat bu otel, motel tesisleri turist ve ikamet için tatil köylerine nazaran pahalı düşer. Bu bakımdan Belçika'da tatil köyleri otel ve motele tercih edilmektedir. Belçikada'da (chateau D' oteppe de gördüğümüz (1' hirondele-Kırlangıç) tatil köyü bu tip köylerden mükemmel bir örnektir.

Bu tip köylerin özelliği her evin insan ihtiyaç ve istirahatini oldukça temin edecek nispette sade mobilyalara, birkaç adet yatağa, lavabo ve banyoya sahip olmasıdır. Ayrıca köyün müşterek lokanta, bar ve muhtelif eğlence yerleri vardır. Bu durum kırdaki veya sahilde tatil yerinde turiste hem şehir, hem kamp hayatı yaşamayı sağlar.

İç turizm-----Modern turizmde, turist deyince yalnız yabancı memleketlerden gelen turistler akla gelmemelidir. Modern turizmin esaslarından biri de iç turizmdir. Bir memlekette iç turizm olmadan başarılı bir dış turizm hareketi mevzu bahis olamaz. Bir memlekette turizm endüstrisinin gayesi evvelâ iç turizme yönelmeli, iç turizm için olmalıdır. Turizm sanayisinin meydana getirdiği turistik teçhizat evvelâ iç turizme ve sonra dış turizme cevap verebilecek kapasite de olursa böyle bir memlekette emniyetli ve istikrarlı turizm var demektir. Fakat bunun aksine olarak turistik teçhizat yalnız dış

turizm için düşünülürse bu teminatsız bir hareket olur. Zira yabancı memleketlerden gelmesi beklenen turistlerin politik veya ekonomik sebeplerle gelmemesi halinde turistik teçhizatın müşterisiz kalması tehlikesi bir memleket için her zaman muhtemel olabilir. Fakat iç turizm varsa memleket turizmi canlılığını devam ettirebilir. Belçika'da turistik müşteri olarak yerli müşteri genel turistik müşterinin dörtte üçünü teşkil etmekte yabancı müşteri ise ancak dörtte biri kadar olup Belçikalılar bu durumla iftihar etmektedirler. Memleketimizde turizm alanında aynı esası uygulamak zarureti karşındayız. Şu halde turizmde esas olan iç turizmdir. Turizm endüstrisi ve tesislerinin dış turistik akım ve hareketlerinin iniş çıkışlarından müteessir olması bir yana ayrıca dış turizmin ölü mevsimlerinde memleket içi turizm tesislerini besleyecek bir iç turizmin mevcudiyetinin şart olduğu bu bakımdan da aşikârdır.

Tahditsiz Turizm Batı Avrupa'da bugün hemen hemen her sınıf halk tabakalarına yaygın bulunan ve böylece sosyal bakımdan tahditli olmayan modern turizm bunun gibi yerle ve zamanla da tahditli değildir. Modern turizm anlayışından ve tatbikatından önce Avrupa'da yalnız İsviçre, Alpler ve (cote d'azur) ve bunlar gibi daha birkaç mahdut yer turizm mıntıkası olarak bilinir. Turizmin yalnız buralarda mümkün olabileceği kabul edilirdi. Bu gün ise modern turizm anlayışıyla turizm Avrupa'nın hudut ve ufuklarını aşmış, eskiden uzaklığından ve yabancılığından korkulan yerler bugün belki bu uzaklıkları ve yabancılığı bakımından turizmde daha cazip hale gelmiştir. Modern turizm böylece mekân tahdidi tanımadığı gibi zaman tahdidi de tanımamaktadır. Eskiden turizm için yalnız yaz veya yalnız kış mevsiminde gidilen memleketlere şimdi hem kış, hem yaz mevsiminde seyahat edilerek turizm hareketi zaman tahdidi olmadan devam etmektedir. Meselâ (Cote d'azur) e kışın ılık havası, yazın ise plâjlarından istifade için, Alplere yazın dağ havası almak, kışın kayak yapmak için gidildiği gibi,

c) Modern turizmin gayesi ve faydaları :

Modern turizmin esasları konusunu bitirirken bu konu ile yakın ilgisi bakımından modern turizmin gayesi ve faydası konusunu da hemen burada ele almayı uygun gördük. Ayrıca gaye ve faydayı bir arada zikretmenin de sebebi vardır. Zira hayatta faydalı olan şeyin gaye, gayenin de faydalı olması tabii olduğundan gaye ve fayda mefhumları birbirinden ayrılmayan mefhumlardır. Modern turizm anla-

yıısından önce Avrupa'da turizmin yegâne gayesinin millî bir reklâm, millî bir hissiyat mevzuu olduğunu görüyoruz. Şimdiki durumda ise bu eski gayenin artık çok geride kaldığını, bugün Batı Avrupa Turizminin asıl gayesinin artık ekonomik olduğu aşikâr olarak görölmektedir.

Modern turizm görüşü ve tatbikatı özellikle Batı Avrupa'da ve bu meyanda Belçika'da ekonomik gayeye, ekonomi esasına dayanmaktadır. Turistik müşteri (Turizm ihracatı) bugün bilhassa Belçika ile komşu memleketler Fransa, Hollânda ve İngiltere'de memleket ekonomisi için değerlendirilmektedir. Batı Avrupa memleketlerinde turizmin ekonomik değeri hakkında bir fikir edinebilmemiz için yine Belçika'nın bu husustaki faaliyetine bir göz atmak kâfidir. Belçika'nın 1936 yılında turistik hasılatı 269 milyon frank iken bu rakam 1962 de 6 milyar, 1983 de de 7 milyar franga yükselmiştir. (Bizim paramızla takriben 1 Milyar 600 milyon lira) Belçika'da turizmin gayesi eskisi gibi mücerret olarak yalnız memleketi tanımak, millî gururu okşama bakımından yalnız millî propaganda yapmak şeklinde olsaydı elbet yukardaki (büyük hasılat meydana çıkmazdı. Fakat turizmin diğer Avrupa memleketlerinde olduğu gibi Belçika'da da esas gayesinin ekonomik olmasıyla bu uğurda turistik propagandanın her gün artması, turistik müşterinin celbi için alınan türlü tedbirler, turizm endüstrisinde kaydedilen çok hızlı ilerleme ve nihayet turistik kapitalin teşhir ve değerlendirilmesinde uygulanan yeni buluşlarla turistik müşteri her yıl bir öncekinin 2-3 misli artmış böylece turizm geliri baş döndürücü bir hız kaydetmiştir.

Avrupa'da turistik müşteri (turizm ihracatı) bir memleketin diğer ihraç malları yanında en önemli ihracat kabul edilmektedir. Turizm % 100 ihraç malı kabul edilir. Çünkü diğer ihraç malları, bilfarz kömür, kumaş v.s. nin ihracı için bu husustaki endüstrinin kendine lüzumlu olan ham maddeleri dışardan ithali icab eder. Halbuki turizmde böyle bir durum mevzubahis değildir. Turistik müşterinin dışardan celbinde (turizm İHRACINDA) dışardan herhangi bir mal ithaline lüzum yoktur.

Avrupa'da turizm sahasında turizm ekonomisinin tecrit edilemeyeceği fikir hakimdir. Filhakika turizmin tecrit edilmesine imkân yoktur. Turizmde her şeyden önce ekonomik gaye güden Batı Avrupa Devletleri memleketlerinin birinden diğerine olan kendi aralarındaki turistik müşteri akımının memleketlerinin ekonomisini aynı derecede yükselteceğine kani olup herhangi birinin celbedeceği tu-

ristik müşteriye mukabil kendi memleketinden turist çıkmasına mani olunmasını o memleketin ekonomisi için zararlı telekki etmektedirler. Bu tezin savunması olarak da, turizm sayesinde geliri artan bir devletin bu suretle diğer devletlerden eskisine nazaran daha çok ithalât yapmak imkânını elde etmesiyle diğer devletlerin ve komşularının da gelirini arttıracaklarını, aksi halde turizm gelirleri olmayan veya noksan olan devletlerin birbiriyle olan ticaretlerinin de düşük olacağını ileri sürmektedirler. Pek tabii olarak ekonomik kurallara da uygun düşen bu tez Batı Avrupa'da turizm tatbikatında revaçta bulunmaktadır. Böylece turizm sayesinde kendilerini ve dolayısıyla birbirlerini zenginleştirme yolunu tutmuşlardır. Hatta Belçikalılar bu yüzden Amerika Birleşik Devletlerini şiddetle tenkit etmekte, Amerika'da bazı çevrelerde Amerika'nın yabancı ülkelere ve bilhassa Avrupa'ya turist göndermemesi için ortaya atılan bir fikre karşı şiddetle mücadele etmektedirler.

Bunlardan Batı Avrupa modern turizminde ilk gayenin ekonomik fayda olduğunu anlıyoruz. Bu yönden Avrupa'da turizmin ekonomik değeri ve memleketlerin, ekonomik kalkınmasında oynadığı rol üzerinde kısa da olsa durmak fayda dışı değildir. Turizminde ekonomik değer fikri 20. asra gelinceye kadar mevcut değildir. Turizmin büyük ekonomik değeri ancak modern turizm safhasında layıkıyla anlaşılabilmiştir. Bu hususta bir iki misal kadar mevzuu başka hiç bir şey daha iyi anlatamaz. Batı Avrupa dış ticaretinde turizm ihracı (turistik müşteri) genel ihracatın % 22 sini teşkil etmektedir. Böylece Batı Avrupa memleketleri hatta dış ticaret dengelerini turizm geliri ile sağlamak yolundadırlar. Bu cümleden olarak turizmin 1962 yılında sağlandığı döviz dolar hesabıyla Batı Almanya'da 540 milyon, Fransa'da 639 milyon, İngiltere'de 616 milyon, İspanya'da 385 milyon dolar olup bütün bu devletlerin hepsinden nüfus ve bilhassa arazisinin yüz ölçümü itibarıyla çok düşük olan Belçika'da ise bu rakam yine 1962 yılı için 7 milyar Belçika frankı (takriben 150 milyon) dolardır ki nisbet edilirse Belçika turizm gelirinin yukarıda adı geçen bütün Batı Avrupa devletlerininkinden üstün olduğu görülür. Mukayeseye imkân vermek üzere 1962 de Türkiye'nin turizm gelirinin yalnız 8 milyon dolar olduğunu üzüntü ile kaydetmek lâzımdır. Aynı yıl zarfında Türkiye'ye gelen yabancı turistlerin sayısı ise 172 bindir. Bu karşılaştırmayı Batı Avrupa ile değil de bir komşu memleket meselâ Yunanistan'la yapacak olursak ; Yunanistan'ın 1981 yılı turizm geliri 68 milyon dolar, bu memleketi ziyaret eden turistlerin sayısı ise 1981 de 440 bin kişiden ibarettir.

Turizmin Devletlerinin dış ticaretinde kabul edilen büyük ekonomik önemi yanında bir de memleket içi sosyal fayda gayesi vardır. Gerek iç turizmle memleket içinde yer ve el değiştiren paranın gerek dış turizm gelirinin bir memleket içinde bilhassa fakir bölgeler halkı arasında dağılışı o memleketin sosyal kalkınmasına yardım eder. Turizm gelirlerinin Belçika'da bu şekilde dağılışına çok önem verilmektedir. Bu bakımdan bilhassa iç turizmin inkişafı üzerinde durulmaktadır. İç turizm sayesinde Belçika'nın zengin ve hareketli endüstri bölgelerinden yerli zengin turistlerin memleketin fakir, dağlık ve sakin bölgelerine akınına çalışılmaktadır. Böylelikle zengin bölgeler servetinin fakir bölgeler halkı arasında dağılarak memleketin sosyal kalkınmasına yardım ve hizmet edildiğine inanılmaktadır. Yabancı turistlerin bıraktıkları dış turizm geliri de Belçika'da daha ziyade endüstri bölgelerinden uzak memleketin nisbeten fakir dağlık, ormanlık ve sahil mıntıklarındaki halkı arasında dağılmaktadır. Bu hâl her memleket için de aşağı yukarı bu şekildedir. Çünkü bir memlekette turizmin coğrafi yönden esas faaliyet sahası gürültülü ve hareketli bölgelerden uzak sakin, dağlık, ormanlık veya sahil bölgeleridir. Bu bölgeler halkı ise endüstriden mahrum ekseriya tarımla meşgul olan fakir nüfustan teşekkül eder. İşte turizm hareketiyle bu gibi yerlere girecek para bu bölgelerin sosyal kalkınmasında başta gelen unsurlardan biri olur. Bu bakımdan Belçika'da gerek yerli, gerek yabancı turistlerin memleket dahilinde zengin sanayi bölgelerine değil önce fakir bölgelere seyahat etmeleri hususunda gerekli tehirler alınmakta bu bölgelerin turistik propagandası yapılmaktadır.

Memleketimizde sosyal kalkınmaya yardım için Belçika'da ve Batı Avrupa'da tatbik edilen yukarıda izah edilen durumun bizde de aynen tatbiki zarureti vardır.

Turizmin gayesi ve faydası mevzuunda üzerinde durulmaya değer diğer önemli bir cihet de turizmin beşeriyetin kaynaşmasındaki faydasıdır. Turizmin maddî faydası yanında memleketlere ve bilhassa bütün dünyaya sağladığı bu manevî fayda bugün Avrupa'da turizmin yukarıdan beri izah ede geldiğimiz ekonomik faydasından bile önde tutulmaktadır. Halbuki son zamana kadar turizmin ekonomik faydası ilk gaye olarak ele alınır. Diğer faydaları ikinci plânda telâkki edilirdi. Halen batı Avrupa ve bu mey anda Belçika'da bu manevî gayeye ne derece önem verildiği bizzat Belçika turizm genel komiserinin şu veciz sözünden çok iyi anlaşılmaktadır. «Turizm ekonomik görünüşten başka bir şey ifade etmeseydi daha az çekici ve büyü-

yici olacaktı.» Demek ki turizm, daha ilk devirlerinde yalnız bir memleketin kendisinin harice karşı propaganda ve tanıtılması şeklinde kabul edilir. Ve bu şekilde tatbik edilirken sonraları turizm bir memleketin ekonomik kalkınma gayesi olarak anlaşılmaya, şimdi de son modern turizm merhalesinde yine diğer gayeleriyle birlikte aynı zamanda insanların birbirine yaklaşması, beşeri kaynaşma, beşeri sosyal kültürel münasebet vasıtası olarak mütalâa edilmektedir. Bu görüş turizmin gayesi bakımından daha ideal bir görüştür. Turizm insana tanınmasını, anlaşmasını öğretir; insanlar birbirini tanımakla da birbirini sever. Dış ülkeleri gezip görmesi, yabancı insanları görüp sevmesi insanın kendi memleketini, kendi vatandaşlarını da daha çok sevmesini sağlar. Bulunduğu memleket ve muhitte başka yerleri gören, başka insanları tanıyan insan kendini, kendi memleketini yabancılarla kıyaslama imkânını bulmakla şuurlu olarak kendinin onlardan üstünlüğünü veya onlardan noksanını anlayarak bir takım manasız yükseklik veya aşağılık duygularından kurtulur. Başka insanları, kendinden başkasını, sevmesini bilen insanın ruhuna egoistlik de giremez. Bir kimse diğer insanları ve yerleri kitaplarda ne kadar okursa okusun, filmlerde, televizyonda, resimlerde ne kadar görürse görsün, radyoda ne kadar dinlerse dinlesin bunların hiçbirisi turizm kadar bir insanın başka yer ve insanları tanınması ve öğrenmesi bakımından tesirli olamaz. Bir memleketi, o memleketin insanlarını çeşitli cepheleriyle insana en iyi tanıtan, insanın ruhunda bütün canlılığı ile tespit eden en tesirli vasıta gözdür.

11 — Modern turizmin şartları :

Genel anlamda turizm ve bilhassa modern turizm için bazı şartların mevcudiyeti aranmaktadır. Modern turizmin şartları olarak Belçika’da üzerinde tatbik ve etütlerde bulunduğumuz hususlar :

Kapital, turistik müşteri, turizm teçhizatı olmuştur. Belçika’da bu şartlar hakkında edindiğimiz bilgi ve görgüyü üç esas halinde özetlemek mümkündür.

a) Turistik kapital :

Turizmin en önemli şartlarından biri turistik kapitaldir. Turizm lisanında turistik kapital, turistik müşteriye gösterilmeye, teşhire değer veya gösterilmesi lâzım mevzu ve şeylerdir. Şu halde bir memlekette turistlere göstereceğimiz başta tabii zenginlikler, tarihi eserler,

şehir harabeleri, mimarî, resim, heykel, abide gibi her türlü sanat eserleri, o memleketin âdet ve ananelerini aksettiren her türlü folklorik gösteriler v.s. o memleketin turistik kapitalini teşkil etmektedir. Başka bir deyimle turistik kapital turizm mevzuu olabilecek her şeydir. Turistik kapitalin tespiti her şeyden önce bir envanter işi yani turistik kapitalin bir envanterinin yapılmasıdır.

Turistik kapital mevzuunda önemli iki cihet vardır. Birisi turistik kapitalin tespiti (Yukarıda adı geçen envanterin yapılması) diğeri de bu turistik kapitalin değerlendirilmesidir. Turistik tabii zenginlikler ve güzellik bakımından fazla bir varlığa sahip olmayan Belçika'da mevcut tabii güzellikler adeta teker teker ele alınarak hiç biri ihmal edilmeden, unutulmadan turistik kapital olarak tespit edilip değerlendirilmiş, turistik müşteriye teşhir ve arz edilmek üzere propaganda ve reklâm mevzuuna sokulmuştur. Küçük bir memleket olan Belçika'nın belli başlı tabii zenginlikleri Arden dağlık bölgesiyle bu dağlar üzerindeki Arden ormanlarıdır. Bu mıntika ve civarında yer yer ufak şelâleler, bazı nehir ve vadi manzaralarıyla kısa sahil bölgesini (littoral) sayarak bütün Belçika'da tabii zenginlikler bunlardan ibarettir. Fakat bunların hepsinin dağ, orman, vadi, şelâle, sahil olarak ele alınıp büyük bir titizlik ve gayretle tasnif, tertip ve isimlendirildikten sonra turistik bir değer olarak tespit ve kıymetlendirildiğini gördük. Turistik müşteriye teşhir ve arz edilen küçük Belçika'daki bu gibi turistik yerlerin adedi hemen hemen dünyanın en çeşitli ve en bol turistik tabii zenginliklerine sahip olan memleketimizdekilerin adedine yaklaşmaktadır. Çünkü Belçika'da tespit ve kıymetlendirilip turizme sokulan bu gibi turistik mevzulara mukabil memleketimizde tespit etmediğimiz nice binler, onbinlerce turistik tabii zenginliklerimiz mevcuttur.

Turistik kapitalin değerlendirilmesi mevzuu tespitinden daha önemlidir. Turistik kapitalin değerlendirilmesi demek, turistik bakımdan arza ve teşhire değer, yani turistik kapitalin mevzuuna giren şeylerin turistik değerlerinin hakiki ve objektif ölçülerle meydana konmasıdır. Turistik kapitalin turistik değerlerinin ortaya konması şüphesiz aynı zamanda bir turistik propaganda işidir. Yalnız bu propagandayı yaparken ve yürütürken turistik değerleri ne olduğundan fazla, ne de az göstermelidir. Aksi halde turistik değerlendirmede samimiyet olmaz ve böyle bir değerlendirmeden aranan gaye hasıl olmaz. Turistik kapitalin hepsinin ayrı ayrı değer ve önem ölçüsü vardır. Bu ölçüye göre turistik değerleri objektif olarak bildirmek çok önemlidir. Memleket çapında turistik bir eseri dünya çapında bir

eser diye propaganda eder, tanıtmaya kalkarsak bu eseri bu niyetle görmeye gelenlerin uğrayacakları hayal sükûtu turistik propagandamızın sahteliğini meydana koyarak turistik değerlerimizin kıymetini sarsar. Şu halde turistik propagandada esas olan samimiyettir. Belçika için buna güzel misaller verilebilir. Belçika'da turistik propaganda ile turistik değerlerin kıymetlendirilmesi objektif, makul ölçüler dahilinde yürütülmektedir. Ancak memleket çapında turistik bir değer ifade eden turistik bir eser hiç bir zaman beynelmilel çapta bir değer olarak gösterilmemektedir. Bunun gibi iç turizm bakımından değerlendirilen ve daha ziyade iç turistleri çeken turistik bir kapitalin mutlaka yabancı turistlerin de hayranlığını çekebileceği kabul edilerek bu eseri hemen uluslararası propagandaya girişmekte acele edilmemektedir. Turistik kapital turistik eserin propagandasını yaparken ölçüsüzlüğe düşmemek için çok düşünülmektedir. Çünkü kabul edilmektedir ki turistik kapitalde yapılacak yanlış veya hilâfi hakikat bir değerlendirme turizmde telâfi edilmez hatalar doğurur.

Ayrıca Belçika'da turistik kapitalin değerlendirilmesinde turistik müşterinin çeşitli arzuları, hâleti ruhiyesi de her zaman nazarı itibara alınmaktadır. Filhakika, turistik değer olarak kabul ettiğimiz şeylerin çeşitli veya arzu ettiğimiz müşteriye cezbedip etmeyeceğini hesaba katmak lâzımdır. Demek ki turistik kapitalin değerlendirilmesi sadece bir kapital envanteri değil bu, aynı zamanda turistik müşterinin arzusuna uygun hareket tarzıdır.

b) Turistik Müşteri :

Şüphesiz, turistik müşteri (turist) olmadan turizm mevzuu bahis olamaz. Turizmin en önemli unsuru turistik müşteri yani insandır.

İnsanlar dinlenme, keşfetme, istirahat, kültür arzusu ve bunlara benzer diğer turistik sebeplerle seyahat etmektedirler. Yukarıda temas ettiğimiz gibi turistik müşteri çok çeşitli karakter ve ruhta insanlardan meydana gelir. Bu mevzuuda şimdi biraz Batı Avrupa'da müşahade ettiğimiz turizm psikolojisine değineceğiz.

Hayatta her insan her mevzuuda daima bir değişiklik ister. İnsanoğlunun arzu ettiği bu mütemadi değişikliklerden biri de yaşadığı yer ve muhiti zaman zaman değiştirme yani seyahat etme arzusudur. İnsanların bu yer değiştirme arzularının sebeplerini (turistik sebepler) yukarıda kısaca sıralamıştık. İnsanın içinde yaşadığı monoton hayattan kurtularak başka değişik bir hayatta bir müddet din-

lenmek, istirahat etmek istemesi, diğer yerleri görüp tanımak, bilinmeyen yerleri keşfetmek, başka yerlerin insanların yaşayışlarını ve âdetlerini yakından tetkik etmek merak ve isteği ve başka yerlerdeki jeolojik, arkeolojik, antropolojik özellikleri müşahade ve tespit etmek,, müzeleri ve muhtelif sanat eserlerini ziyaret ve görmek merakı turistik sebeplerden sayılırsa da bu kabil sebepler yanında turizmin gözle görülmeyip elle tutulmayan kanaatımızca daha önemli olan diğer bir sebebi de psikolojik sebeptir.

Psikolojik sebep, turizmde yukarıdan beri sıralanan sebeplerin anasıdır, denilebilir. Bu 20. asır insanında artık var olduğunu kabul ettiğimiz özel bir turizm psikolojisidir. Bir turizm ruhlu olmazsa şüphesiz turizm olmazdı. İnsan turizm ihtiyacını hissedip seyahat etmeye başladıktan sonra da gene turizm psikolojisinin tesiri altında hareket edecektir. Bu psikolojinin Avrupa'da gördüğümüz tezahürleri nedir, nasıl olmaktadır?

Yalnız bedenlen veya yalnız zihnen ayrıca hem bedenlen, hem zihnen hangi sınıf ve kategoride olursa olsun çalışan bütün Avrupalılar elbet dinlenmek, istirahat etmek ihtiyacını hissederek turizm yapmaktadırlar. Yalnız bedenlen, yorulanların istirahat, zihnen yorulanların zihnen, ruhen dinlenmeye ihtiyaçları vardır. Bu iki kategori haricinde üçüncü bir kategoride çalışan insanlar vardır ki sırf çalıştıkları işi beğenmedikleri, meşguliyet mevzularının kendisini tatmin etmemesi sebebiyle ara sıra bulundukları işleri ve yerleri terk edip seyahat etmeğe muhtaç olup böylece yalnız yer ve muhit değiştirmek suretiyle tatmin olunmaktadır. Normal olarak böyle olması yani bedenlen yorulanların istirahat etmesi icap ederken birçok Avrupalıların turist olarak bilâkis daha yorucu gezilere çıkıp kayık, motosiklet, at gezintileri ve bunlar gibi yorucu meşguliyetlerde daha da yorulduklarını, zihnen yorulanların sakın bir yerde dinlenmeleri lâzımken aksine hareketli yerlerden hoşlanıp, kalabalık yerlere seyahat ettiklerini çok gördük. Ayrıca Avrupalı turistlerin kimisinin kendisini emniyetsiz hissedecek derecede ıssız, ücra, dağ ve ormanlarda gezinmek, kimisinin seyahatte kendi evinden daha fazla bir konfor ve ketlisine itina edilmesini istediğini, kimisinin seyahatte şahsiyetini unutmak suretiyle yaşadığı hayata yabancı bambaşka bir hayat, herkesin yeknesak giyinip, aynı basit ve konforsuz hayatı yaşadığı bir kampta yaşamayı arzu ettiğini gördük. Bütün bunlar ve buna benzer tezahürler Avrupalı turistlerin turizmdeki psikolojik tezahürleridir. Avrupalı turistlerin turizm psikolojileri ve turizm zevkleri o kadar değişik ve hatta o kadar garip bir şekil arz eder ki yukarıda temas edildiği gibi

bazı kimseler için bu, seyahatte şahsiyetini unutmayı, bazı kimseler için ölümle burun buruna gelen heyecanlı ve maceralı gezintiler yapmayı zevk sayacak kadar ileri gider. Buradaki önemli cihet insanların, seyahati kendi psikolojisi ve zevklerine göre tatbik etmek istemeleri, turizmle ancak bu takdirde dinlenebilecek, istirahat edebilecekleri keyfiyetidir. Turizmi yapanlar yer değiştirmek, meşgul oldukları işi terk etmek veya değiştirmek suretiyle psikolojilerine ve zevklerine uygun meşguliyet ve hareketlerle istirahat eder, dinlenir veya ruhen tatmin olurlar. Bu hakikatte bir dinlenme veya istirahat olmasa bile.

Turizmde yöneticilerin, tatbikatçıların yukarıda değinilen turizm psikolojisi ve turizm esprisine vâkıf bulunmaları turizmde en önemli cihetlerden biridir. Belçika'da bunu yakinen müşahade ve tatbikatının da bu şekilde yürütüldüğünü gördük. Turist psikolojisine hakkıyla vâkıf Belçika turizm otoriteleri ve yöneticileri ellerindeki turizm kapitalini turist psikolojisine ve turizm esprisine uygun şekilde hazırlamakta, bu şekilde teşhir etmekte, ayrıca turistik teçhizatı da yine buna göre tanzim ve tertip etmektedirler. Hakikaten muhtelif fikirleri, muhtelif zevkleri sebebiyle birbirine benzemeyen arzu ve isteklerde bulunacak olan hatta bazı kaprislere sahip olan turistlerin tatmini için çeşitli turizm kapitali ihdası ve çeşitli turistik teçhizat tesisi gerekecektir.

Belçika'da hepsi yapılmış veya yapılmaktadır. Böylece turizm suretiyle dinlenmek veya istirahat etmek isteyen ya da turizmden bu ikisinden başka bir tatmin bekleyen on binlerce yerli ve yabancı turistin arzularına cevap verilerek turizmden mümkün olduğu kadar iyi faydalanmaları imkânı sağlanmaktadır. Ufak bir iki misal hakikati daha iyi aydınlatır : Belçika'da önceleri her yerdeki gibi ancak klâsik turizm anlayışına cevap verecek turistik kapital (Brüksel, Ldege, Bruges, Louvain v.s.) gibi büyük şehirlerin tarihi abide, heykel ve müzeleriyle turizmde yetinilebileceği zannedilmekte iken modern turizm çalışmalarında turistik kapitalin her çeşidine el atılıp üzerinde işlenmeye başlanmıştır. Meselâ memleketin Ardenler denilen dağlık ve ormanlık bölgelerinde tabiat güzellikleri ve tabiat tabii durumunun korunması için turistik sahalar ve tabii parklar tesisi, (Littoral) denilen sahil hattında uygun turistik plâj tesisleri meydana getirilmesi hatta eski harp sahalarının turizme, turistik gezilere mevzu olabilecek şekilde ayrılıp hazırlanması bu çalışmalardan güzel ve başarılı örnekler teşkil etmektedir. Bunun gibi, eski klâsik müze tiplerinden başka yeni tip ve mevzuda müzeler, sanat müzeleri tesisi turis-

tik kapitalde yeni buluşları teşkil etmektedir. Belçika'da bunlardan Tournai'daki porselen müzesi, Anversteeki matbaa müzesi ve bilhassa tabii ilimler müzesi tetkike şayan bulunmuştur.

Bu cümleden olarak, Belçika'da turistik kapitalin çoğaltılmasında gün geçtikçe yeni yeni buluşlar olmaktadır. Bu da bölgelerin bölge turizm teşekküllerince turizm bakımından değerlendirilmesi suretiyle yapılmaktadır. Bölgeler turizm bakımından kıymetlendirilirken her bölgenin kendine ait özellik ve orijinallliği nazara alınarak kıymetlendirme bu yoldan yürütülmektedir. Her bölgenin kendine göre az çok mutlaka turistik bir özelliği olabileceği kabul edilmekte bu özellik araştırılarak bulunup çıkarılmaktadır. Bir bölgede turistik kıymetlendirme yapılırken Belçika'da turizme karşı muhalefetle de nasıl mücadele edildiğinin örneklerine rastladık.

Belçika'nın Limborg bölgesinde böyle olmuştur. Bu bölge Belçikalılarca uzun müddet turizm bakımından değersiz kabul edilen bir bölge ve halkı da turizme karşı ilgisiz iken azimli bir çalışma ile önce turizmin faydalarının bölge halkına anlatılmasıyla bölge halkı ikna edilerek muhitin biraz kısır da olsa kendine ait bir orijinallliğini teşkil eden bazı özelliklerinden meselâ bölgede çok eski tarihi şehir ve kasabaların bulunmuş olmasından faydalanılarak bölgenin turistik değerlendirilmesi yapılmış, bu bölge bu gün Belçika'nın ileri turistik bölgelerinden biri haline getirilmiştir.

Belçika'nın turizmde bu günkü hakiki politikası turizmde herşeyden önce turisti yani insanı gaye olarak ele alıp turizm alanında yapılmak istenen her şeyin, her hareketin ilk hedefinin insan için, insanın iyiliği, insanın sağlığı, menfaati için olması lâzım geldiğini kabul etmek suretiyle (ideal turizm) mefhumuna erişmiş bulunmaktadır. Turizmde önceleri yalnız ekonomik gaye arayan ve bu gayeyi güden Belçika turizm anlayışı bu gün bu ekonomik faktörün takibinden daha ileriye giderek daha mütেকâmil bir merhaleye böyle bir ideal turizm merhalesine varmıştır. Bu ideal, turizm sayesinde turisti (insanı) kalben ve ruhen yükseltici bir idealdir. Turizmde dünyanın birbirine yaklaşması, insanların kültür ve görgülerinin artması, güzelliklerden, fevkalâdeliklerden anlama zevkine varmaları insanların ruhen ve kalben yükselmesi olarak kabul edilmektedir. Böyle bir turizm ideali mefhumuna sahip olma şüphesiz millî bir turizm eğitimiyle mümkün olup bu eğitim ise Belçika'da önce turizm görevlilerinin teknik bilgi ve ruhen eğitmeleriyle kazanılmıştır.

Turistik şartlardan turistik teçhizat bahsine aşağıdaki paragraf içinde kısaca temas edilecektir.

c) Turizmde yöneticinin rolü :

Turizm teşkilâtı Belçika'da kendine mahsus bir özellik arz etmektedir. Turizm teşkilâtı Belçika'da ana hatlarıyla üç esas kademe de teşkil edilmiş bulunmaktadır. Evvelâ millî kademede ulaştırma ve PTT Bakanlığına bağlı yukarıda adı geçen bir turizm genel komiserliği, ikinci kademe olarak Vilâyet kademesinde Vilâyet turizm federasyonu, en aşağı kademede mahallî turizm sendikaları şeklindedir. Belçika turizmde birbirinden önemli görev ve rollere sahip bu kuruluşlar esas itibarıyla Vilâyet federasyonlarında ve bilhassa mahallî turizm sendikalarında otonom (ademi merkeziyetçi) bir sisteme sahiptirler.

Millî kademede turizm genel komiserliğinin görevleri, Hükümetin genel turizm politikasını yürütmek, bunun için de turizm hakkında memleket içi ve bilhassa memleket dışı lüzumlu bilgileri toplamak, memleketin turistik değerlerini içe ve dış memleketlere tanıtmak ve turizmin halk tabakaları arasında yayılmasına çalışmak, her türlü turistik teçhizatı ihzar, tanzim ve arttırmak veya bu gibi hareketlere yardımcı olmak, otelcilik, seyahat acenteleri gibi mesleki turistik teşekküllerin faaliyetlerini teşvik ve gözetim altında bulundurmak, vilâyetler turizm federasyonları, mahallî turizm sendikaları gibi özel veya resmî bütün turizm kuruluşlarının çalışmalarında aralarında gerekli işbirliğini sağlamak, dışta ve işte turizmin genel propagandasını yürütmek, muhtelif turistik statülerin tatbikini kontrol etmektir.

Vilâyet turizm teşkilâtına gelince her vilâyet otonom karakterli bir turizm federasyonuna tekabül eder. Vilâyet federasyonunun bir idare heyeti ve kendi müstakil bütçesi vardır. İdare heyetinin başı validir. Bazen daimî bir mebusda olabilir. Vilâyet federasyonunun genel görevi de turizm genel komiserliğinin görevine paralel olarak tabii yalnız kendi vilâyeti çapında turistik kapitali kıymetlendirme, turistik teçhizatı hazırlamaktır. Mahallî turizm çalışmalarında vilâyetin rolü ve yetkisi esastır. Belçika'da 9 vilâyete ait 9 turizm federasyonu vardır. Turizmle doğrudan doğruya veya dolayısıyla ilgili olan bütün dahili, harici havadis ve haberleri takip etmek (publicrelations), bu haberleri kıymetlendirerek turizme tatbik etmek, vilâyet dahiline gelmiş bulunan turistlerin kabul ve karşılanmalarına ait (receptif-kabule ait) bilcümle hizmetleri görmek, vilâyetin muhtelif turistik mıntıklarını ve yerlerini tanıttacak ve turistlere rehber olacak depliyarlar neşretmek ve buna benzer mahallî turistik propaganda vasıtala-

nm idare etmek vilâyet federasyonu ile bölgesi dahilinde bulunan şehir ve kasabaların turistik federasyonlarının belli başlı görevleridir.

Mahallî turizm sendikalarının başlıca görevleri ise : Genel olarak mahallelerdeki turistik zenginlikleri tanıtmak ve turistik kabul ve karşılama işlerini yürütmektir. Vilâyet federasyon bölgesi dahilindeki şehir ve kasabalarda kurulu bulunan mahallî turizm sendikaları bu cümleden olmak üzere; heykel, abide gibi şehir ve kasabalarındaki eski, tarihli sanat eserlerinin kıymetlendirmesini yapmak, turistik mahallî el sanatları eserlerinin imalini teşvik ve bunları değerlendirmek, mahallî oteller hakkında gerekli mâlûmatı yaymak, turistleri celp edecek her çeşit eğlence günleri hazırlamak, turistlere rehber olacak her türlü işaret ve yazılan hazırlayıp gerekli yerlere koymak, sinema, radyo, kitap, broşür, afiş ve bunlara benzer propaganda vasıtaları ile turistik reklâm ve propaganda yapmak, turist celp edecek surette ve turizmi canlandıracak sportif faaliyetlerde bulunmak görevleriyle yükümlüdürler.

Yukarıda adı geçen turizm teşkilâtlarınınca yürütülmekte olan çalışmalardan doğan iyi neticeler bu teşkilât mensuplarının şahsî kabiliyet ve gayretleri kadar Belçika halkının da müsbet turizm şahsî kabiliyet ve gayretleri kadar Belçika halkının da müsbet turizm anlayışından ileri gelmektedir. Turizm çalışmalarında görevlilere yardımcı ve destek olan halk görevlilerin başarılarını arttırmaktır.

Yukarıda kısaca temas ettiğimiz görevler yanında ayrıca turizmde şart olan nakliye, ikamet, lokanta, eğlence yerleri vs. gibi turistik teşhizatın meydana getirilmesi için yapılan turistik yatırımlar da dahil bütün bu çalışmalar artık Belçika turizm otoritelerini hiç bir zaman tatmin etmemektedir. Esasen, yapılacak olan her şey hemen hemen tamamen yapılmış. Belçika turizmi için önemli olan şey, halen turizm otoritelerinin ve görevlilerinin zihnini işgal eden mevzu daha ziyade turizmin geleceği hakkındaki düşüncesidir. İstikbâlde turizmin nasıl olması lâzım geldiğini şimdiden keşfetmek ve ona göre istikbâl hakkında şimdiden gerekli tedbirleri almak düşüncesi bütün turizm çevrelerine hâkim olmuştur.

Merkezi hükümet turizm teşkilâtı olsun mahallî otonom karakterli turizm teşkilâtı olsun Belçika turizm idarecileri turizmde yeni projeler, yeni keşifler peşindedirler. 2. nci asra turizm asrı ve insanların plâjlara hücumu sebebiyle devrimize kum devri diyen Avrupalı turizm idarecilerinin nazarında turizm bir memleket için bu gün büyük ve önemli bir problemidir. Filhakika, bir memleket için sosyal

ekonomik, malî ve kültürel gayeleri olan turizmi bir memleket için önemli bir problem olarak kabul etmemeye imkân yoktur. Şu halde devlete ait merkezi bir turizm teşkilâtının ön plânda kabulü zarureti vardır. Öyle ki Belçika gibi idarenin her alanında ademi merkeziyetçi bir memlekete bile millî bir dava olan turizm alanında ön plânda devlet faaliyeti müdafaa edilmektedir. Mademki turizm bir cemiyetin sosyal, ekonomik, malî ve kültürel kalkınmasında önemli rol oynamaktadır, şu halde memleketin topyekûn kalkınmasından sorumlu görevli bulunan devletin bu bakımdan turizmi idaresi, koruması, teşvik etmesi lâzımdır denilmektedir.

Belçika da turizm otoritelerinin, turizmle görevlilerin turizm alanında ifa ettikleri çeşitli çalışmalar bir yana memlekette asıl genel idare göreviyle yükümlü olan valinin turizm alanındaki sorumluluk ve görevi belki turizm otoritelerinin hepsinden daha büyüktür. Belçika'da ancak başta vali ve diğer vilâyet otoritelerinin tasdiki ve müdahalesi suretiyle turizmde daha müsbet, daha verimli neticeler elde edilmektedir. Vali, gerek vilâyet turistik federasyonlarının gerek mahallî turizm sendikaları çalışmalarının genel idaresiyle görevli ve bundan sorumludur. Federasyonlar vilâyetin turistik menfaatlerine göre vilâyet çapında her türlü turizm faaliyeti göstermektedirler. Vali vilâyet turistik federasyonunun şeref başkanıdır. Bu lâl turizm çalışmalarında federasyona ve bilhassa valinin rolüne ne derece önem verilmekte olduğunu gösterir. Federasyonun bütçesi de vilâyet konseyi tarafından yapılır ki bu da federasyonun genel olarak otonom bir kuruluş olmasına rağmen vilâyetin hâkimiyetini dolayısıyla turizm çalışmalarındaki tesirli otoritesini gösterir.

Turizmde karşılama vilâyet federasyonunun en önemli görevidir. Turistik karşılamayı federasyon mahallî turizm sendikaları vasıtasıyla yapmaktadır. Belçika'da mevcut 9 vilâyetin 9 turistik federasyonundan Brüksel şehrinin de dahil olduğu Brabant federasyonu Belçika'nın mükemmel bir vilâyet turistik federasyon örneğini teşkil etmektedir. Brabant turistik federasyonunun turizmle ilgili bütün malûmat ve haberleri beliren aylık bir dergisi olduğunu, ayrıca bir folklor dergisinin çıktığını federasyonun bir public-relations ve bir de tarihi araştırma teşkilât ve servislerinin bulunduğunu, Brüksel şehrinde turistlere her hususta sordukları sorularda veya resen cevap vermek için kurulmuş bir hususi karşılama servisi bulunduğunu gördük. Ayrıca vilâyeti ve şehirlerini tanıtacak broşürleri, şehir plânlarını ve muhtelif lisanlarda diğer turistik vesikaları bastırıp dağıttığını müşahade ettik.

Kendi aralarında işbirliğini sağlamak suretiyle daha verimli neticeler almak, ve merkezce temin edilen malî imkânlardan daha iyi, daha fazla faydalanmak maksadıyla vilâyet federasyonları ve mahallî turizm sendikaları aralarında gruplaşarak bölge grupları kurmuşlardır. Böylece meydana çıkan Vilâyet federasyonları grupları ve mahallî turizm sendikaları bölge grupları turizm alanında yeni tatbikat ve yeni ilerlemeler için daha faydalı çalışmalarda bulunmaktadırlar. Vilâyet Federasyonları guruplarında çalışmalarda başarı sağlanması federasyon grubuna vücut veren federasyonların (Vilâyetlerin) teker teker gayretiyle belirmektedir ki buradaki rol de yine vali ve vilâyet otoritelerinin demektir.

Yukarıda Belçika turizminin yeni buluşlar, yeni keşifler peşinde olduğuna işaret etmiştik. Bu husus önce turizmin istikbalde hangi şartlar altında gelişebileceğinin araştırılarak bu şartların hazırlanması meselesidir. Turizmin istikbali için yeni şartlar hazırlanmak, yeni ufuklar açmak isteyen Belçika turizm otoritelerinin bu arada Vilâyet turistik federasyonlarının bu gayretlerini birkaç örnek daha kolaylıkla anlatmağa yardım eder.

Bu mevzuda her şeyden önce bir turizm istihbaratından bahsetmek lâzımdır. Yukarıda da değinildiği üzere bu iş bir public-relations teşkilâtı işidir. Turizmde karşılamamın esası olan public-relations teşkilâtının tekniğine önem vermek suretiyle istikbalde çok daha fazla turistik müşteri celbedileceğine inanılmaktadır. Turistik karşılamada esas olan, turiste gerekli turistik malûmatı ve haberi vermenin turizmin ilk önemli problemini halledeceği aşîkârdır. Turizm istihbaratında bundan daha ileriye gidilerek, dış ülkelerdeki turizm hareketlerinin günü gününe takibi ve kıymetlendirilmesi işi başta gelen turizm çalışmalarındandır. Turizm mevzuunda yabancı memleketlerde neler cereyan ettiği, memlekette buna göre alınması lâzım gelen turizm tedbirlerinin nasıl olması lâzım geldiği, yabancıların yaptıklarından daha cazip, daha elverişli ne gibi turizm teşebbüslerinde bulunmasının icap ettiği ancak kuvvetli bir turizm istihbaratı sayesinde anlaşılabilir.

Diğer önemli bir mevzuu, turizme hizmet için yapılan çalışmaların yine turizmi baltalamaması meselesidir. Meselâ, istikbalde bir turistik orijinallik teşkil edebilecek bir yerin bir manzaranın oraya binalar yapılarak veya buna benzer turistik tesisler kurarak o yerin asli tabiat karakterinin bozulmaması, veya bunun gibi turistik bir yol yapımı için orijinal tabiat dekorlarıyla bazı turistik tarihi yer ve

eserlerin ortadan kaldırılması olayları turizme hizmet niyetiyle hakikatte turizmin aleyhinde olan hareketleri teşkil ederler. Belçika'da turistik teşhizat veya tesislerin hazırlanmasında üzerinde en çok dikkatle durulan mevzulardan biri budur. Turistik ihtiyaç mevzuu çok zaman bazı menfaat perestlerce istismar edilebilir. Bilfarz, orijinal manzara ve yapıda bir sahil veya bir göl, bir orman köşesine turistik ihtiyaç ismi altında bir menfaat zihniyeti güdenler tarafından bir kurulmaya, binalar yapılmaya kalkılır. Böyle bir hareketle turistik kapitalin heder edileceği, turistik güzellik ve değerlerin bozulacağı düşünülmez. Çünkü harekette önce menfaat düşüncesi hâkimdir. Bunun aksi yani bir menfaat düşüncesi olmadan da kamu sektörü tarafından bilmeyerek bu gibi hareketlerde bulunulabilir; bunlar turizme hizmet yolunda hakikatte turizmin katliamıdır. Bu gibi menfaatçi veya sırf mühendislik görüşüne göre vukua gelecek turizm katliamı hareketlerine Belçika'da asla müsamaa edilmemekte, bu gibi hareketlere büyük bir taassupla mani olunmaktadır. Turizm taassubu adı ile adlandıracağımız bu dikkat Belçika'da turistik mıntıkalarındaki bütün inşaat hareketlerini kontrol eder.

Turizmde yalnız ekonomik avantajlar ve maddi kazançlar düşünülürse ve turiste yalnız bu nazarla bakılırsa belki muayyen bir devrede büyük bir gelir, maddi bir kazanç elde edilebilir ama turizmin bu şekilde istismarı ergeç bir memleketin turist kaynaklarını kurutmaya kadar gider. Çünkü maddi hırs, gün geçtikçe turistin sömürülmesini tahrik ederek neticede o memleketin adını kötüye çıkarıp yavaş yavaş o memleketin turist kaynaklarını kurutur. Batı Avrupa'da bu cihet üzerinde titizlikle durulan önemli noktalardan biri olup Belçika'da Turizmin istikbal selâmeti bakımından Turizm artık «Altın yumurta yumurtlayan bir kaz» olarak telâkki edilmemektedir.

Turizm için tehlike teşkil edecek hususlar bazen bizzat Türünden, yanlış anlaşılmasından, yanlış tatbikatından doğar. Turizmdeki maksadın görevlilerce veya turistlerce yanlış anlaşılaraq tatbikatının da böyle yanlış yoldan yürütülmesi neticesinde Turizmden beklenen gayenin tam aksine bir takım zararlı neticelerin doğacağı her zaman varit olabilir. Turizm yapan insanların turizm için kullandıkları veya sahip oldukları vasıta ve imkânlar bakımından bazen birbirlerini tenkit ve hatta hakir görmeleri,, bazılarının turizmin yalnız parayla kaim olduğunu sanması, bazılarının gezip gördüğü yerlerde egoistlik kompleksiyle kendinden başkasını beğenmez ve başkasına değer vermez olması, bazılarının da turizmi sırf başkalarına gösteriş olsun veya onlara benzeme özentisiyle yapması, bazılarının ise malî kudre-

tinin çok üstünde masraflar ihtiyar ederek daha mübrem hayati ihtiyaçlarını ihmal etmesi ve daha buna benzer, turizmin gayesi ve ruhluyla bağdaşmayan, turizmden beklenen bedii zevk ve heyecanlardan çok uzak tamamen madde kalıbına girmiş kuru, tatsız, zevksiz bir çok hal ve hareketler turizmi dejenere edebilir. Bu suretle, dejenere bir turizm anlayışı tatbikatı turizm mefhumunu, yalnız turizmi değil turistin kalbini, ruhunu da öldürür. Turizme turizmden gelecek asıl mühim tehlike budur. Turizmi böyle tehlikeli bir duruma düşürmemek için Batı Avrupa'da nesillere verilmek istenen ve verilen turizm terbiyesi bu yönde yürütülmektedir. Terbiyede bilhassa folklorun önemi büyüktür. Folklor beşerin bedii his ve heyecanlarını dile ve harekete getiren sanat olduğundan turizmde folklorun yaptığı modem tesiri başka hiç bir şey yapamaz. Folklor çeşitli dil, din ve ırktaki insanların kaynaşmasında en mühim en tesirli unsurdur. Bu bakımdan folklor turizm için yukarıda sayılan bütün tehlikeleri önleyecek bir yoldur. Böylece folklorun bizzat turizm bünyesinde oynadığı önemdi rolden başka turizmi koruyacak ve yaşatacak bir unsur da olduğunu görüyoruz. Belçika'da folklor turizmde fevkalâde önemli tutulan bir branştır. Folklorik hadise ve hareketlerde folklor modernize ve ıslah edilerek teşhir edilmekte bunun içinde son derece gayret gösterilmekte ve para sarf edilmektedir. Batıda folklorla her bakımdan verilen önemin bir ifadesi olarak «İnsanlar dünyada konuşmasını öğrenmeden önce şarkı söylemesini, yürümeden önce de raksetmesini öğrenmişlerdir» denmektedir.

Netice : Belçika ve dolayısıyla Batı Avrupa turizminde tetkik ve müşahedelerimiz neticesinde edindiğimiz bilgi ve görgülerimizin mihrakını her mevzuda olduğu gibi bu mevzuda da (insan) unsuru, beşeri unsur teşkil etmektedir.

Turistik kapital, turistik teçhizat ve turist bir hamurun suyu, unu, tuzu ise, bunları yoğurup hamur yapan da insandır. İnsan tabiriyle turizm görevlilerini kastetmek istiyoruz. Bu görevliler ki turistik müşteri ile turizm kapitali ve turistik teçhizat arasındaki münasebeti tesis ve tanzim ve aynı zamanda bunlar arasındaki ahenk ve muvazeneyi temin etmek suretiyle Belçika'da mükemmel bir turizm sistemi meydana getirmişlerdir. Bu sistem fedakâr, çalışkan, bilgili ve her şeyden önce turizm mesleği ve sanatı idealine sahip idealist turizm görevlileri sayesinde yaratılmakta ve yürütülmektedir. Belçika'daki turizm teşkilatının ve turizm şartlarının dünyanın en üstün teşkilâtı ve en mükemmel şartları olduğunu iddia etmiyoruz ama, turizm otorite ve görevlilerinin üstün niteliği, varsa teşkilâtteki hata-

ları ve şartlardaki noksanları kat, kat telâfî ederek neticede yarattıkları eserin mükemmeliyetini arttırmaktadır: Bu sebeple, her eserde o esere vücut veren unsurların başında insan rolüne en başta yer veren ezeli görüş ebede kadar haklı olacaktır.

Her türlü çalışma ve hareketlerinde şahsi maddî ve manevî çıkarlardan, her türlü hissi hareketlerden tamamen uzak yalnız tek bir gaye turizm gayesi uğrunda aralarında samimî bir işbirliği ve yaklaşma ile Belçika turizm otorite ve elemanları memlekete kazandırdıkları örnek turizmle Belçika'nın sosyal ve ekonomik hayatında yağladıkları üstün yardımdan dolayı haklı olarak ön plânda öğünür olmuşlardır. Onun için Belçika ve batı Avrupa turizminden örnek alacaksak, oralar turizminin turistik teşkilât, turistik malzeme, turistik teçhizat vs. gibi turizmin kuru maddî yapısını teşkil eden şeylerinden daha önce bu sistemin işlemlerinden, onu işletenlerin çalışma usul ve metotlarından, aralarındaki koordinasyondan daha doğrusu turizm alanındaki sonsuz heves ve enerjilerinden, turizme inan ve turizm idealleri gibi ruhî, manevî bünyelerinden örnek almanız gerekecektir.

KUMAR KONUSUNDA İDARİ VE ADLİ KAZANIN GÖRÜŞÜ

IV — KONUNUN SOSYAL YÖNÜ :

Yazan :

Ihsan OLGUN

(Bu yazının birinci kısmı Türk İdare Dergisinin
301 inci sayısında yayınlanmıştır.)

A — Oyun, Kumar ve Cemiyet :

İnsanlar cemiyet halinde yaşamahya başladıkları tarihlerden itibaren bedeni ve fikri gelişmeleri yanında, günlük hayatlarında değişik oyun tarzlarına da yer vermişlerdir. Bir eğlence, bir vakit geçirme vasıtası olan oyunda, fikri ve bedeni güç kadar tesadüf de rol alır. Oyuna kakılanların bir şey ödemeyi kabul ve karşılığında bir kazanç sağlamayı istihdaf etmeleri halinde olay hukuki hüviyet almakta; kazancının baht ve talihe bağlı olması oyunu kumar alanına intikal ettirilmektedir.

Roma hukuku kumarı menetmişti. Kumarbaz şerefsiz sayılır; mahkûm edilirdi. Sonraları, kumarda kazanan her nevi dava hakkından mahrum edilmiştir. Cermen hukukunda ise kumar borcu muteber sayılmış, bu hal ortaçağa kadar sürmüş; bundan sonra sınırlamalar başlamıştır. İslamiyet'ten önce Araplarda da kumar revaçtadır. İslâmiyet kumarı şiddetli hükümlerle menetmekte; bedelsiz ve emeksiz diğer kimsenin malına sahip olma haram sayılmaktadır.

İslâm hukukunda kumardan doğan alacaklar batıldır. Hiç bir hüküm ifade etmezler. (2)

Borçlar Kanunumuzun 504-506 ncı maddelerinde, kumarın bir alçak hakkı doğurmayacağı ve kumar sebebiyle verilen borç senetlerinin hak bahşetmeyeceği kabul edilmiş; ancak bilihtiyar verilen kumar akçesinin de geri alınamayacağı öngörülmüştür.

B — Otomatik Oyun Makinaları ve Gençlik :

«Langırt» tabir edilen otomatik oyun makinaları, bugün bilhassa tahsil çağındaki çocuklarımız bakımından, önemi her gün biraz da-

ha artan sosyal bir problem halini almıştır. Basma hadiseler intikal etmekte ve olayın pedogojik ve sosyal yönü ciddi incelemelere ve ağır tenkitlere konu olmaktadır.

Bu arada Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı meselenin üzerine eğilmiş, geniş bir anket yapmış ve Genel Başkanı Alp Kuran, alman sonuçları ve doğrduğu tehlikeleri «Langirt Faciası» başlıklı bir makale ile basma intikal ettirmiştir. Bu yazıya, konumuzdaki önemi nisbetinde yer vermeyi faydalı buluyoruz.

Yazar meseleyi şöyle vazetmektedir.

«Langirt Faciası diye adlandırdığımız olay kısaca şu: Bütün yurda süratle yayılan, içine gittikçe artan oranda genci çeken oyun salonları... Bu salonlarda para ile oynanan çeşitli maç ve oyun masaları var Tilt, ikramiyeli vinçler, müzik dolapları, el topu masaları (Langirt)... Çocuklar ve gençler harçlıklarının veya kazançlarının büyük bir kısmını bu salonlarda bırakıyorlar. Üstelik sağlıklarını bozuyorlar. Kötü alışkanlıklar ediniyorlar. Eğitim çağında derslerinden ve toplum meselelerinden uzakta kalıyorlar. İyi vatandaş olma durumundan her gün biraz daha fazla uzaklaşıyorlar. Toplum bu çocukları gençleri kazanacak ve yararlanacak yerde, her gün biraz daha kaybediyor. Bunlar topluma bir şey kazandırmak şöyle dursun, zararlı unsurlar haline geliyorlar.

Öyleyse bu salonların açılmasına nasıl izin veriyor?. Kazançlı olan kim ? kazançlı olan yalnız bu salonların sahipleri ve bu işin ticaretini yapan kişiler. Yani belirli bir gurubun kazancı için, bir ulusun gençliği feda ediliyor. Toplumun çıkmazlara sürüklenmesine göz yumuluyor.

Olayı incelemekle görevlendirilen T.M.G.T. Dokümantasyon Komisyonu Üyelerinin aylar süren çalışmaları sonunda 500 çocuk ile gence ve 50 aileye yöneltilen anketin tasnifiyle elde edilen rapor bize bu sonuçları vermektedir.

Anketin ortaya koyduğu ilk korkunç gerçek şu; Oyun salonlarına gidenlerden yüzde 41,1 i (yani yarıya yakın) 18 yaşından küçük olanlar. Oysa bu salonlara 18 yaşından küçük olanların girmeleri kanunen yasak. Bütün salonların duvarlarında bu yasağı gösteren yazılar. Demek ki bu salonlara 18 yaşından küçük olanların girmemesi gerektiğini Belediye ve zabıta biliyor, salon sahipleri biliyor, çocuklar biliyor.

Demek ki, çocuk veya genç daha bu salonlara girer girmez, ülkemizde hukuk kurallarının uygulanmadığını öğreniyor. Ayrıca kanunu ihlâl etmenin mümkün olduğunu görüyor.

Bu olay çocuklarımızın ve gençlerimizin oyun salonlarında nasıl bir zihniyetle yetiştiklerini göstermesi bakımından, bir başka olaya bağlanıyor: Salonlara devam eden gençlerin yüzde 36,3 ü böyle bir salona sahip olmak istiyor. Bunların % 79,2 si «niçin» sorusuna, «çünkü kazancı iyi» cevabını veriyor. Böylece gençler toplum yararına olup olmadığını düşünmeden, devletin kanunlarını ihlâl ederek, gayri meşru yollardan rahat ve bol para kazanmanın psikolojisini ediniyorlar bu salonlarda bunun hiç bir tehlikesi ve sakıncası olmadığını kendi yaşantılarından öğreniyorlar.

Anketin ortaya koyduğu başka gerçekler de var :

Salonlara devam edenlerin yüzde 45,2 si orta okul ve lise öğrencisi salona her gün gelenlerin oranı ise % 74,6. Yedi yıldan fazla "bir zamandan beri bu salonlara devam edenler var. Salona her gün gelen gençler saatlerce buralarda kalıyorlar. Acaba öğrenimdeki artan başarısızlık nedenlerinin içinde bu oyun salonlarının büyük payı yok mu ?

Salonlara devam edenler yalnız öğrenci gençlik değil. Bunların yanında, maddi güçlükler ve imkânsızlıklar yüzünden öğrenimlerine devam edemeyen, kendisini veya ailesini geçindirmek için çok genç yaşta çalışmak zorunda kalanlar da var. Salonlara giden çalışan gençliğin % 76 sı 12 ilâ 20 yaşları arasında Ve bütün bir iş günü alın teri döküp, yorulup kazandıkları ve o kadar fazla ihtiyaçları olan kazançlarının büyük bir kısmını bu salonlarda bırakıyorlar. Belki gıdalarından kesiyorlar, sağlık şartları bozuk meskenlerde yaşıyorlar.

Bu oyun salonlarında Türk Gençliğinin ticareti yapılıyor. Gençler bu salonlarda harçlıklarını, kazançlarını, sağlıklarını, eğitim imkânlarını, ahlâklarını kaybediyorlar. Çeşitli kötü alışkanlıklar ediniyorlar. Hukuk ve devlet kavramlarını, topluma yararlı olma duygularını, iyi vatandaş olma niteliklerini yavaş yavaş yitiriyorlar. Toplumla, toplumsal sorularla bütün ilişkileri yok oluyor.»

Bütün bu gerçekler ortada dururken, bu salonları kimler, niçin ve nasıl açtıyor? sorusu ile devam eden yazar, hatırına gelen ihtimalleri sıraladıktan sonra diyor ki :

«Görüldüğü gibi, anketin ortaya koyduğu kesin sonuç şu; Bu salonlarda ticareti yapılan ve harcanan Türkiye'nin geleceğidir.

Öyleyse bu salonların Türkiye'de açılmasına yetkililer, sorumlular nasıl izin veriyor? bu faciayı önlemek üzere gerekli tedbirleri niçin almıyorlar? Bu soruların cevapları yok.

T.M.G.T.'nin yaptığı inceleme gösteriyor ki, «gençlik nereye gidiyor?» diye soranlar, asıl eğilmeleri gereken konulara gelmiyorlar. Toplum hayatı içinde kaderlerine terkedilmiş milyonlarca gencin eğitimleri, kötü alışkanlıklar kazanmaları, sağlıklarını kaybetmeleri, toplum için yararlı unsurlar haline gelmeleri onların umurunda bile değil...

Şimdi bütün yetkililere ve sorumlulara bu iddianın aksini ispat etmek düşüyor. Türk Gençliğine ve Türk Ulusunun geleceğine önem verildiğini ispatlamak üzere, langurt faciasına derhal son vermek, her kesimiyle Türk gençliğinin sorunları üzerine eğilmek, okul dışı eğitimi bütün yurtta geliştirmek ve bunun için de işe gençlik ve kültür evleri ile başlamak...»

Yazar makalesini şu satırlarla bitirmektedir.

Gençlik ve Kültür Evlerini gerçekleştirecek projeler Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtında vardır. Ve bu konuda kendisine düşen her görevi yapmaya kazırdır. (3)

Otomatik oyun makinalarının faaliyette bulunduğu salonların, okuyan veya ekmek parasını kazanmak için çalışmak zorunda katlan çocuklar ve gençlerde meydana getirdiği maddi, bilhassa manevi yıkımı ilmi bir çalışmaya dayanarak tahlil ve tenkit eden makaleye, meselenin sosyal yönü bakımından, burada fazla bir şey eklemeye zannımca lüzum yoktur.

V— İDARECE YAPTIRILAN İNCELEMELER :

Otomatik oyun makinaları amme efkârını meşgul ederken, içişleri Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü de konuyu kendi açılarından incelemeye tabi tutarak tespitler yaptırmışlardır.

A — 26 -11 - 1963 günlü rapor

İçtihamı birleştirme talebini havi, içişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü ifadeli 4 Mart 1965 gün 21383 sayılı yazıda bahse

konu edilen ve Ankara Emniyet Müdürü, Ankara Hukuk Fakültesi Ceza Hukuk Doçenti Dr. Uğur Alacakaptan, Vilâyet ve Emniyet Genel Müdürlüğü Hukuk İşleri Müdürleri, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Ankara Emniyet Şube Müdürleri ve Teknisyen Cavit Sosyalan'ın birlikte tanzim ve imza ettikleri 26-11-1963 tarihli tespit tutanağının muhtevası şudur :

Başta İstanbul ve Ankara olmak üzere yurdun muhtelif şehir ve kasabalarında; kahve, gazino ve oyun salonları gibi umumi mahallerde, kazanç maksadıyla elektrikle veya elle çalıştırılan bazı otomatik makinaların kullanıldığı ve bu makinalarda halka para mukabilinde oyun oynatıldığı; bu sebeple bilhassa okul çağında bulunan gençlerin ve öğrencilerin oyun oynatılan bu mahallere devam ettikleri; dolayısıyla derslerini ihmal ederek, söz konusu mahallerde kumar mahiyetinde oynanan oyunlar yüzünden kötü alışkanlıklar elde ettikleri; İçişleri ve Millî Eğitim Bakanlıklarına vaki şikâyet ve müracaatlardan anlaşılması üzerine İçişleri Bakanı ve Emniyet Genel Müdürünün emri ve direktifleri veçhile, bahis konusu makinalarda oynanan oyunun kumar oyunu olup olmadığı ve makinaların da kumar aleti vasfında bulunup bulunmadığının tespiti için, imzaları bulunanların teşkil ettikleri heyet huzurunda şikâyet konusu oyun makinaları Ankara Emniyet Müdürlüğüne getirilerek, bu makinaların teknisyeni ve tamircisi olduğu anlaşılan Cavit Sosyalan makinaları bizzat çalıştırması ile gerekli tetkik ve incelemeler yapılmıştır.

Tetkik edilen oyun makinaları, ROYAL-LUXUS, ROYAL - ROU- LETT, ROTAMİNT-GOLD... Gibi muhtelif tip ve modeller halinde imal edilmişlerdir. Bunlar ithal malı olup, bir kısmı elektrikle ve bir kısmı da elle hareket ettirilen kolla çalıştırılmakla beraber, her tip ve model makinada çalışma sisteminin aynı olduğu görülmüştür. Bazı modellerde bir eksen etrafında dönen bir çark (Rulet) vardır. Bir eksen etrafında dönen çarklar numaralarla veya oyun kâğıtlarında bulunan beynelmîlî şekil ve renklerle (karo, kupa, maça, trefil gibi) bölümlere ayrılmıştır.

ROYAL-ROULETT ve ROYAL-LUXUS tiplerinde renk ve şekil tutturma ve hizaya gelen rakam nisbetinde ikramiye almak esastır. ROTAMİNT tiplerinde ise, bu üç çark (Rulet) de ikramiye nisbetini gösteren rakamlara bölünmüştür. Bu makinalarda renk ve şekil tutması esası yoktur.

ROYAL-ROULETT : Bu makina madeni beyaz (25) kuruş ile çalışmaktadır. Makina cepheye alındığında, sağ üst kenarındaki bir delikten 25 kuruş atılır. 25 kuruş kanaldan makinanın çalışmasını sağlayan kumanda platinine gelir ve plâtinle temas eder etmez çalıştırma motorunun devresini bağlar; bu sırada renk ışıkları ve çark dönmeye başlar. Çark dönmeğe başladıktan sonra, Oyuncu makinanın alt tarafında bulunan tuşlara basmak suretiyle yukardaki renkleri değiştirebilir. Nihayet çark otomatik olarak bir noktada durur. Oyuncunun oynadığı renk tuttuğu takdirde, duran çarkın gösterdiği ikramiye nisbetine göre, makina içinde bulunan şütör hazneyi açar ve ikramiye miktarındaki parayı mahsus haznesine boşaltır. Oynanan renk tutmazsa oyuncu birşey alamaz.

ROYAL-LUXUS makinalarında da oyun sistemi yukardaki gibidir. Makinalara birbirine paralel üç çark yerleştirilmiştir. Ortadaki çark renk ve şekillere bölünmüş, yandaki çarklar da numaralara göre bölümlere ayrılmıştır. 25 kuruş atılınca makina otomatik olarak çalışmakta, dönen çarklar devirlerini tamamlayarak durduktan sonra oynanan renk ve şekil birbirini tuttuğu takdirde, çark üzerinde gösterilen miktarlarda ikramiye kendiliğinden mahsus hanesine boşalmaktadır.

ROTAMİNT-Gold makinalarında çalışma sistemi aynıdır. Makinaya numaralarla bölünmüş üç çark yerleştirilmiştir. Çarklar münavebe ile dönerler. Renk ve şekil tutturma yoktur. İki yanda bulunan çarklarda ikramiye nisbetlerini gösteren rakamlar birbirinin aynı olarak bir hizaya geldikleri takdirde, ortadaki çarkta gösterilen rakam nisbetinde ikramiye vermektedir.

Oyun makinalarının çalışması sistemi hakkında verilen şu izahata göre; gerek elektrikle ve gerekse kolla çalıştırılan ROULETT- oyun makinalarının **her çeşidinde**, oyun oynayan şahısların **mümarese** veya **maharetlerinin** katiyen bahis konusu olmadığı; 25 kuruş atıldıktan sonra makinelerin **otomatik çalıştıkları** ve oyun oynayan şahsın **hiç bir müdahalesi olmadan** durdukları, bu oyunlarda para kazanma veya kaybetmenin muhtelif ihtimallere yani baht ve talihe bağlı olduğu sarih olarak anlaşılmıştır. Bu itibarla; kazanç maksadıyla kahve, gazino veya oyun salonu gibi umuma açık yerlerde ROULETT oyun makinelerinde oynatılacak oyunların, Türk Ceza Kanununun 567 - 569 maddelerinde müeyyideye bağlanmış kumar 05uunundan başka bir oyun olamayacağına ve bu makinelerinde kumar aleti vasfında olduklarına kanaat getirilmemiştir

B — 18 - 5 -1964 günlü rapor :

İçişleri Bakanlığınca hazırlattırılan, Danıştay Onikinci Dairenin 65/3440 sayılı dosyasında da ibraz edilen, dokuz imzalı ve yukarda adı geçen doçent Uğur Alacakaptan'la bir teknisyenin de katıldıkları; oynayana, isabet halinde eşya veren otomatik oyunları hakkındaki 18 - 5 -1964 günlü raporda da şu hususlar belirtilmektedir.

«Sigara, Çikolota, diş macunu gibi maddeleri talihlisine vermek üzere 25 kuruş mukabilinde makinenin serbest bıraktığı bir madeni bilyayı yaylı ve dereceli demir çubukla çekerek itmek suretiyle makinenin üst kısmındaki kauçuk makinelere çarptırarak mevcut deliklerden birisine düşürülmesini ve bu suretle bilyanın ait olduğu ikramiye deliğine düşmesi imkân dahiline girmiş ise hediyelerin içerisinde bulunduğu camekânın üzerindeki renkli lambalardan birisinin yanması neticesi isabetin vaki olduğu katiyetini ifade edilişle 25 kuruş atan şahsın mukabilinde bu hediye almaktadır olduğu anlaşılmıştır.

Bilyanın bahsi geçen demir çubuk (piston) vasıtasıyla ilk hareketi oyuncu tarafından temin edildikten sonra, kauçuk makinelere çarparak muhtelif yönlerde hareketi tamamen oyuncunun ihtiyari dışında kalmakta, muhtelif yönlerde gidip gelen bilya nihayet bir delikten içeriye düşmektedir. Bilyanın ilk hareketini temin eden demir çubuk (piston) her ne kadar derecelendirilmiş ise de, bu derecelendirmenin nazari olduğu yapılan **müteaddit denemelerden anlaşılmıştır.**

Muayyen bir yerde yapılan vuruş denemelerinin ise değişik neticeler verdiği müşahade edilmiştir. Bu itibarla bu makinede maharet ve mümareseye dayanan bir oyun oynandığı, kâr ve zararın baht ve talihe bağlı olduğu anlaşılmıştır.

Bahis konusu vasıtalarda oyun oynayanların şahsi kabiliyet ve maharetleri bahis konusu olmadığına, kâr veya zararın da tamamen tesadüflere yani baht ve talihe bağlı olmasına göre bu makinelerin bir kumar aleti olduğuna Heyetimizce kanaat getirilmiştir.» denilmektedir.

VI — KUMAR ve İDARE HUKUKU :

Kumarın zararları 19 uncu asır başlarında modern tedvin sırasında kanun koyucuları etkilemiş; kumarın umumi hükümlerinden farklı bazı istisnai hükümlere bağlanması, kamu hukuku alanında kendisini hissettirmiştir. İdare hukuku bu arada bazı idari tedbirlere yer vermiştir. Bu tedbirler, bilhassa kumar oynanan yerlerin murakebesi, tanzimi, hattâ kapatılması ile ilgilidir. Nitekim bizde de 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 8 inci maddesi; polise, kumar oynanan umumi ve umuma açık yerleri, o yerin en büyük mülkiye âmirinin emri ile kapatma yetkisini vermiştir. Kapatmayı gerektiren sebepler suç teşkil ettiği takdirde evrakı derhal adliyeye verilir. Mahkemece aksine bir karar verilinceye kadar kapatma devam eder. Kapatılmayı gerektiren sebep mahkemeye verilecek hallerden değilse kapatma en çok üç ay devam edebilir. Böylece, suç olmayan hallerde de, kanunun, idareye, kumar oynanan umumi yerleri kapatabilmek yetkisini tanımıştır.

Keza 5442 sayılı 11 İdaresi Kanununun 11 nci maddesinde genel surette Valinin görevleri sayılırken (C) bendinde :

«İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi Valinin ödev ve görevlerindendir.

Bunları sağlamak için Vali gereken karar ve tedbirleri alır. Bu hususta alman ve ilân olunan karar ve tedbirlere uymayanlar hakkında 66 ncı madde hükmü uygulanır.» denilmekte; aynı kanunun 32 inci maddesi (Ç) bendinde de İlçe sınırları dahilinde, kaymakamlara aynı nitelikte bir ödev yüklenmektedir.

İdare âmirlerinin, oyun makineleri bulunan salon sahipleri hakkında bu hükümler dairesinde işlem yaptıklarını cari işlemlerden anlamaktayız.

VII — DANIŞTAY ONİKİNCİ DAİRE KARARLARI :

Bilindiği gibi, 521 sayılı Danıştay Kanununun yürürlüğe girmesi ve yeni kurulan dairelerin faaliyete geçmeleri üzerine otomatik oyun makineleri ile ilgili dosyalar görevli Onikinci Daireye intikal etmiştir.

Dairemiz, inceleme tarihine kadar bu konudaki muhtelif dosyaları karara bağlamış bulunmaktadır.

21-12 -1965 gün ve 65/3440 - 1583 sayılı ve 30 - 12 - 1965 tarih 65/3054 - 1737 sayılı ittifakla ittihaz edilen kararlarda» ihtilâf konusu makinelerin, bütün teknik özelliklerini bilen bir teknisyenin de katılması ile teşekkül ettirilen bir komisyon tarafından incelenmesi sonucunda bunların, çalışmalarının, oynayan şahısların mümarese ve maharetleriyle ilgili bulunmayıp, oyunun neticesinin tamamen baht ve talihe bağlı bulunduğu» ve «çalıştırılması T. C. K. nunda tarif edilen kumar suçunu teşkil» edeceği gerekçesiyle, idari tasarruf aleyhine vaki iptal dâvaları reddolunmuş;30 -12 -1965 gün 65/3085 -1736 sayılı kararda, oyun oynatılan salonun sağlık kurullarına uymaması sebebiyle Hıfzıssıhha Kanununa göre kapatılmasında mevzuata aykırılık görülmeyerek davacının iptal dâvası reddedilmiş; 65/3055 - 1739, 65/3056 - 1740 ve 65/3058 -1741 sayılı dosyalarda da, davacılar davalarından feragat etmekle karar ittihazına mahal olmadığına 30-12 -1965 tarihinde karar verilmiştir.

Böylece, oyun makineleri ile ilgili dâvalara halen bakmakta olan Danıştay Onikinci Dairesi, bugüne kadarki kararlarında oybirliği ile söz konusu otomatik oyun makineleri ile oynanan oyunların neticelerinin mümarese ve maharetle değiştirilmesi mümkün olmayıp, oyuna tamamen baht ve talihin hâkim bulunduğu, bu itibarla T. Ceza Kanununda tarifi yapılan kumar mahiyetinde olduğuna karar verilmiştir.

VIII — YARGITAY KARARLARI :

Kumar suçları ile ilgili ceza mahkemeleri kararlarını, temyiz veya yazılı emir üzerine inceleyen Yargıtay İkinci Ceza Dairesi (bazen da Dördüncü Dairesi) kumar ve otomatik oyun makineleri hakkında kayda değer kararlar vermiştir. Konumuzla ilgisi nisbetinde bir kısım kararlara burada temas edeceğiz.

Bilindiği gibi, Türk Ceza Kanununun 569 uncu maddesine göre, Ceza Kanununun uygulanmasında kumar, kazanç kastiyle icra kılınıp kâr ve zarar baht ve talihe bağlı bulunan oyunlardır.

Diğer İçtihatlar :

Yargıtay, üç iskambil kâğıdı ile oynan «bul kararı al parayı» tabir edilen oyunun, oyundaki hile ve aldatma vasfı bakımından; kumar değil; dolandırıcılık suçunu teşkil edip etmeyeceğinin araştırılması gerektiğine işaret etmektedir. (Yargıtay 2. Ceza D. 2 - 9 -

1949 gün 8252/1906) Dördüncü Ceza Dairesi de, yapılışındaki hile neticesinde oynayanın daimi kaybedeceği oyunun kumar değil; dolandırıcılık olacağının gözetilmemesini yolsuz bulmuştur. (Yargıtay 4. Ceza Dairesi 26-6-1951-5122/5122).

Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 11.4.1946 gün 3419 sayılı kararında, torbadan çekilen numaralara göre bir paket sigara verilmesi, boş numaralar çekilmesi halinde oynayandan para alınması olayında kumar suçunun unsurlarını görmüştür. Diğer bir kısım kararlara göre :

Fırıldak çevirme suretiyle oynanan oyun, tamamen baht ve talihe bağlı oyunlardan olup, bütün unsurlarıyla kumar mahiyetindedir. (Yargıtay 2. Ceza D. 30 - 11 - 1954 - 19224/8778)

Atılan halkaların şişelere geçirilmesi baht ve talihten ziyade atanın maharetine bağlı bulunmasına göre, fiilin kumar mahiyeti olup olmadığının düşünülmemesi yolsuzdur. (Yargıtay 2. Ceza D. 11-3 - 1937 3114/3553).

Otomatik Oyun Makineleri ile ilgili içtihatlar :

Otomatik oyun makineleri ile ilgili olarak bulduğumuz ilk Yargıtay kararı şudur : «Sanığın panayırda otomatik bir makine ile oynattığı oyunun alelittlak alâka çeken ve müşteri için bir eğlence mahiyetinde kalan oyunlardan olmayıp da doğrudan doğruya kâr ve zarar maksadına müpteni, kumar vasfında bulunduğu hususu karar yerinde kanuni unsurlarıyla tahlil ve münakaşa edilmeksizin mahkumiyet karar verilmesi yolsuzdur.»

(Yargıtay 2. C. Dairesi 31 - 12 - 1951 -14158/15723)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu ise, 26 -11 - 1952 gün ve 51/180 sayılı kararında, otomatik makinesinin eğlence mahiyetinde olmayıp kumar vasfını taşıyabileceğini kabul etmiştir. ⁽⁴⁾

Son Olaylarla ilgili Yargıtay Kararları :

Danıştay Sekizinci Dairenin içtihadı birleştirme konusu dosyalarında davacı mevkiinde olan Mehmet Yaman ve Mustafa Aktaş haklarında; Ankara 4 Sulh Ceza Mahkemesince verilen kumar oy-

⁽⁴⁾ Dr. Sahir Talât Aker'in aynı eseri, Sayfa 78.

natmaktan beraatlarına ve rulet makinelerinin iadesine dair kesinleşmiş kararların bozulması için, Adalet Bakanlığının 2 - 2 -1966 tarihli yazılı emirlerine göre C. Başsavcılığınca hazırlanan 4 - 2 -1966 günlü tebliğ namelerden de, Yargıtay İkinci Ceza Dairesince daha evvelki 20 - 6 - 1962 gün 8100/7963,5 - 5 -1965 gün 3866 - 3624 sayılı kararlarda, rulet makinelerinin kumar aletleri olduklarının kabul edildiği anlaşılmaktadır. Aynı tebliğ namede geçen Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 17 - 2 - 1965 gün 905/1145 sayılı ilâmında da, mahalli mahkemece verilen kumar oynatmak suçundan hükümlülüğü ve suç aleti rulet makinesinin müsadereğine dair kararın onandığını görmekteyiz.

Şimdi içtihadı birleştirme kararına konu Danıştay Sekizinci Dairesinin yukarda geçen iptal kararına mesnet olan, kumar oynatmaktan sanıklar Mehmet Yaman ve Mustafa Aktaş haklarında Ankara 4. Sulh Ceza Mahkemesinin beraata ve rulet makinelerinin sahiplerine iadelerine dair 21 - 8 -1964 tarihli kararlarının, Adalet Bakanlığınca Ceza Yargılama Usulü Kanununun 343 üncü maddesine göre yazılı emirle bozulmaları talepleri ile Yargıtayın bu husustaki ilâmlarına geliyoruz.

Yazılı Emir :

Adalet Bakanlığı, kumar oynatmaktan sanık Mehmet Yaman ve Mustafa Aktaş haklarında Ankara 4. Sulh Ceza Mahkemesince verilen 21 - 8 - 1964 günlü, adları geçen sanıkların beraatına ve rulet makinelerinin iadesine dair, Yargıtay'ca incelenmeksizin kesinleşen kararların kanuna aykırı bulunmaları itibariyle, bozulmaları için Yargıtay'a başvurmak üzere Cumhuriyet Başsavcılığına 2.2.1966 tarihli iki yazılı emir vermiştir.

Yazılı emirlerde, **rulet makinelerinin** kumar aletlerinden madut olup, bunlarla oynamanın da kumar oynama suçunu teşkil edeceğine dair Yargıtay İkinci Ceza Dairesinin yukarda tarih ve sayılarını verdiğimiz 1962 ve 1965 tarihli içtihatlarına rağmen, bu husus gözetilmeksizin yazılı şekilde ve yerinde bulunmayan bilirkişi mütalâasına müsteniden sanıkların beraatına ve rulet makinelerinin iadelerine dair ittihaz edilen kararlarda isabet görülmediğinden, C. Y. U. K. nun 343 üncü maddesi gereğince bozulması istenmiştir.

Yargıtay İkinci Ceza Dairesi Kararları :

Yazılı emirle bozma talebi üzerine, Yargıtay İkinci Ceza Dairesi, Mustafa Aktaş hakkında 12-5-1966 gün ve 200/2706 sayılı; Mehmet Yaman hakkında da aynı tarih 272/2707 sayılı ilânlarında oyun makineleri için :

«Her ne kadar gerektiği anda düğmelerine basarak müdahale edilmek suretiyle suç aleti Royal Rolet makinelerinden neticeyi değiştirebilmek imkânının da bulunduğu söz edilerek, mümarese ve mahretin oyunda âmil olduğu cihetle kâr ve zararın baht ve talihle ilgili bulunmayacağından bu makinelerin kumar aleti sayılamayacaklarına bazı bilirkişi mütalâalarında yer verilmişse de; dosya münderecatından ve bu konuda zıt görüş taşıyan diğer bilirkişi düşünülerinin de genel olarak incelenmesinden, bahsedilen müdahalenin sadece mümarese ve maharete mütevakkıf olmayarak, çok kimselerin sahip olamayacağı derecede üstün refleks ve hareket kabiliyetlerinin vücudunu gerektirdiği anlaşılması itibarıyla bu hal T. C. Kanununun 569 uncu maddesinin kastettiği manada oyunu baht ve talihten tecrit edecek bir mahiyet göstermediğinden makinelerin kumar aleti olarak kabulü» gerektiğine oybirliği ile karar verilmiştir.

IX — S O N U Ç :

Yukarda etraflı bir şekilde arz ve izah edilen, içtihadı birleştirme kararına konu rulet makinelerinin kumar aleti olup olmadıkları meselesini; olayın hukuki ve sosyal yönlerini ve bu husustaki görüşlerimizi özetlemek icab ederse diyeceğiz ki :

Danıştay Sekizinci Daire Kararları :

Danıştay Sekizinci Daire, davacısı İstanbul'dan Selâhattin Tanas olan otomatik rulet makineleri ile ilgili 10 - 12 - 1963 gün 19637 7586 -1963/10408 sayılı kararında : «Otomatik rulet makinelerinin kullanılmasının hiç bir maharet, mümarese ve teknik bilgiyi icab ettirecek mahiyette olmadığı; aletle oynanan oyundan hasıl olan kâr ve zararı baht ve talihe terkedilmiş olduğu; kahvehane ve eğlence yerlerinde kullanılmakta olan bu aletlerle daha ziyade tahsil çağındaki gençlerin oyun oynadıkları; oyunda bir tarafın alet sahibi, diğer tarafın aletle oynayan olması itibarıyla daimi çift taraflı kazanç ve kayıp söz konusu olduğu; mahiyeti bakımından oyunun Türk

Ceza Kanununun 569 uncu maddesinde yazılı kumar tarifiinin kapsamına girdiği» kabul edilerek, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ile 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun verdiği yetkiye dayanılarak, rulet makinelerinin işletilmesini yasak eden İstanbul Valiliğinin 28 - 6 - 1962 gün 166 sayılı kararında mevzuata aykırılık görülünce bu işlemin iptaline müteveccih dâvanın reddine karar verilmiştir.

Bilâhare, İçişleri Bakanlığının otomatik oyun makinelerinin kumar aletleri olduğu ve menî hakkındaki 12 - 12 -1963 gün Em. Gen. Md. Şb. 6. 22253 - 1/145177 sayılı işleminin iptali için Ankara’ da Mustafa Aktaş tarafından aynı Dairede açılan dâvada ittihaz olunan 24 - 11 - 1964 gün 1964/2224 - 8121 sayılı ve Mehmet Yaman tarafından açılan dâvada verilen aynı tarih 1964/2216 - 8122 sayılı kararlarda : «Dâva konusu olayda, suç aleti olarak oynatılması menedilen aletlerin kumar aleti olmadığı bilir kişi raporlarından ve davacının Ankara Dördüncü Sulh Ceza Mahkemesinden aldığı kesinleşmiş beraat kararlarının incelenmesinden» anlaşıldığından bahisle, mesnedi kalktığı ve yerine getirilme yeteneği kalmadığı kabul edilen İçişleri Bakanlığı kararı iptal edilmiştir.

İçişleri Bakanlığının İctihadı Birleştirme İstemi :

Bu kararlar üzerine İçişleri Bakanlığı, 14 Mart 1965 gün Emniyet Genel Müdürlüğü Hukuk İşleri Müdürlüğü ifadeli 21383 sayılı yazısında, sözü geçen kararları zikrettikten sonra; Sekizinci Dairenin ilk kararına mesnet saydığı İstanbul 4. Sulh Ceza Mahkemesinin sanığın hükümlülüğüne ve aletlerin kumar aleti olduklarına dair kararının Yargıtay’ca onandığından, Sekizinci Dairenin diğer kararlarına mesnet ittihaz ettiği Ankara 4. Sulh Ceza Mahkemesi beraat kararlarının ise Temyiz incelemesine tabi tutulmadığından, Bakanlığın, çocukları kumar afetinden koruma yolundaki çabalarından ve idarenin birbirine aykırı kararları uygulama zorunluluğundan bahisle, Danıştay Başkanlığından, 521 sayılı Danıştay Kanununun 45 ve 46 ncı maddelerine göre içtihadı birleştirme yoluna gidilmesini istemiş; 29 Haziran 1965 ve 14 Eylül 1965 tarihli yazılarında da bu hususu teyit etmiştir.

Başkanunsözcüsünün Mütelâası :

Başkanunsözcüsünün 3-9- 1965 günlü mütalâasında; «Rulet adı verilen otomatik oyun makinelerinin kullanılmasının hiç bir

maharet, mûmarese ve teknik bilgiyi icab ettirecek mahiyette bulunmadığı ve bu aletle oynanan oyundan hasıl olan kâr ve zararın baht ve talihe terkedilmiş olduğu ve gazino, kahvehane ve eğlence yerlerinde daha ziyade tahsil çağındaki gençlerin kullandıkları bu oyun aleti ile oynanan oyunda daima bir tarafın yani, ya alet sahibinin veya aletle oynayanın kazanç veya kaybının söz konusu bulunduğu ve gençlerin zekâ ve kabiliyetlerini geliştirecek bir nitelik taşımadığı ve sportif bir değeri de bulunmadığı... son mahkeme içtihat ve kararlarının da bu yönde tezahür etmekte» olduğunun anlaşıldığından bahisle, içtihadın Sekizinci Dairenin 10 -12 - 1963 tarih 1963/7586 esas sayılı ilk kararı dairesinde birleştirilmesinin uygun olacağı görülmüştür.

NETİCE:

Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 1965/91 sayılı oybirliğiyle verilen Tevhidi İçtihat kararında Danıştay 8 inci Dairenin 10-12-1963 gün 1963/7586-10408 sayılı kararında bahis konusu olan otomatik Rulet makinelerinin hiç bir maharet ve mûmarese ve teknik bilgiyi icap ettirecek mahiyette olmadığı; aletle oynanan oyunda hasıl olan kâr ve zararın baht ve talihe terkedilmiş olduğu, kahvehane ve eğlence yerlerinde kullanılmakta olan bu aletlerle daha ziyade tahsil çağındaki gençlerin oyun oynadıkları oyunda bir tarafın alet sahibi diğer tarafın aletle oynayan olması itibariyle daimi çift taraflı kazanç veya kayıp söz konusu olduğu; mahviyeti bakımından oyunun T. C. K. nun 569 uncu maddesinde yazılı kumar tarifinin kapsamına girdiği tespit olunarak adı geçen oyun aletinin kullanılmasının menine karar verildiği incelenen dâva dosyasından anlaşılmıştır. İstanbul 4. üncü Sulh Ceza Mahkemesinin kesinleşen 26 - 4 - 1962 tarih ve 254 sayılı kararı ile de söz konusu aletin kumar aleti niteliğini taşıdığı hükme bağlandığına göre 5442 sayılı İl İdaresi kanunu ile Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun vermiş olduğu yetkiye dayanılarak alınan dâva konusu kararda mevzuata aykırılık bulunmadığından dâvanın reddine oybirliğiyle karar verildi.

Bu suretle sosyal yapımızı kemiren ve gençlerimizi ahlaki ve manevi uçuruma sürükleyen bu nevi aletlerle oynanan oyunların kumar olduğu kararına varılmış ve tatbikatçılar aydınlığa kavuşmuşlardır.

NOT : — Bu konuya ait içtihadı birleştirme kararı resmi gazetesinin 29.7.1966 gün ve 12361 sayılı nüshasında neşredilmiştir.

KÖYLERİMİZDE MESKEN YE YERLEŞME MESELESİ

Yazan :

Necati ÖZEN

Babaeski Kaymakamı

ÖNSÖZ

GİRİŞ

- I. KÖYLERİMİZİN BUGÜNKÜ YERLEŞİM DURUMU.
- II. KIR YERLEŞİM ÜNİTELERİNİN BÖLGELER ARASIN- DAĞILIMI.
- III. YERLEŞİM BİRİMLERİNİN DAĞILIM SEBEBLERİ.

- 1.Tarihi sebepler,
- 2.Coğrafi sebepler,
- 3.Sosyal sebepler,
- 4.Ekonomik sebepler,
- 5.İdarî sebepler.

- IV. YERLEŞİM ÜNİTELERİNİN DAĞILIMIN GETİRDİĞİ MAHZURLAR
VE BİRLEŞMEYİ ZORUNLU KILAN SEBEBLER.
- V. BİRLEŞTİRİLECEK YERLEŞİM YERLERİ.

- 1. Kom, mahalle ve mezralar,
- 2. Birbirine çok yakın köyler,
- 3. Yerleşim yerleri kötü olanlar,
- 4. Orman içi köyler,
- 5. Kötü konut şartları olan yerler,
- 6. Hizmetlerin hiç yapılmadığı veya az yapıldığı yerler.

VI. BİRLEŞTİRMENİN ZORLUKLARI VE MAHZURLARI.

VII. BİRLEŞTİRMENİN SAĞLIYACAĞI FAYDALAR.

VIII. DİĞER MEMLEKETLERDE BİRLEŞTİRME ÇABALARI.

1. Fransa'daki çalışmalar,
2. İtalya ve Japonya'daki çalışmalar.

IX. BİRLEŞTİRME NASIL OLABİLİR.

1. Merkez köyler,
2. Yerleşim ünitelerinin fiilen birleştirilmesi,
3. Fiili birleştirmede kullanılacak metot,
4. Organizasyon ve mali kaynak.

X. KÖY YERLEME ÜNİTELERİNİN KONUT DURUMU,

1. Genel bakış,
2. Köylerde konut ihtiyacı.

XI. PLANA GÖRE KÖY KONUTLARI İLE İLGİSİ.

1. İmar ve İskân Bakanlığının tutumu,
2. Bayındırlık Bakanlığı,
3. Köy İşleri Bakanlığının çalışmaları.

XIII. DİĞER MEMLEKETLERDE KONUT PROBLEMİNİN HALLİ İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR.

XIV. MEMLEKETİMİZDE ALINMASI GEREKEN TETBİRLER.

1. Kısa vadeli tedbirler.
2. Uzun vadeli tedbirler.

SONUÇ.

ÖNSÖZ

Köylerimizde mesken ve yerleşme meselesi, nüfusumuzun % 66 sının köylerde yaşaması dolayısıyla ana davalarımızdan birini teşkil etmektedir.

Çağdaş uygarlık seviyesine yetişmemiz ve kalkınmamızın gerçekleşmesi, çözüm yolu bekleyen köy sorunlarımızın halline bağlıdır.

Köylümüzün büyük bir kısmının yirminci asrın ortalarında, halâ ortaçağ şartlarında yaşaması karşısında her Türk aydınının, köy kalkınmasının sağlanmasında söz sahibi olacak şekilde köy sorunlarına vukufu bulunmasının lüzumuna inanmaktayız.

«Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için cennet yapılmışa layıktır.» Diyen Büyük ATATÜRK'ün, bu sözlerinin gerçekleşmesini, köy konularının tüm olarak, ciddiye ve samimiyetle ele alınmasına bağlı görmekteyiz.

Yakın tarihimizin gelmiş, geçmiş hükümetleri köye yöneltmiş icraatlarını öncelikle yol, içme suyu ve okul konularında planlamışlar ve planın onbeş yıllık tatbikatı sonunda yolsuz, okulsuz ve susuz köy kalmayacağı iddia edilmiştir.

Farz edelim ki muayyen bir müddet sonra 35781 köylümüzün hepsine bu tesisler yapıldı, acaba köylerimiz kalkınmış olacaklar mı? Başka bir ifade ile köylümüz ve köylerimiz çağdaş uygarlık seviyesine göre İnsanî hayat şartlarına kavuşacaklar mı?

Bu soruya müspet veya menfî bir cevap vermeden önce köylerimizin ve köylümüzün geçmişteki ve bugünkü durumunu kısaca gözden geçirmemiz gerekmektedir. Bu gözden geçirme yapıldığı takdirde, daha bir çok meselenin çözüm beklediği görülür.

İşte, çözüm bekleyen köy sorunlarının başında «Köy meskenleri ve yerleşme meselesi» yeteri kadar önem verilmeyen ve kamu oyunun ilgisini çekmeyen bir sorun olarak karşımızdadır.

Yazımla, bu sorunların önemini anlatabilirim ve konu hakkında yeteri kadar ilgi uyandırabilirsem, kendimi gerçekten mutlu sayacağım.

Necati ÖZEN

KÖYLERİMİZDE MESKEN YE YERLEŞME MESELESİ

GİRİŞ :

İlk insanlardan başlamak üzere, bütün insanlar mesken ve toplu yaşama ihtiyacını duymuşlar ve bu ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerekli gördükleri, bulabildikleri şekilde tedbir almışlardır. İlk insanlar mesken olarak kaya kovuklarından ve inlerden istifade etmişlerdir. Sonra kayaları oyarak kendilerine mesken yapmışlardır. Daha sonra duvar yapmasını öğrenmişler kendilerine bugünkü manada ev yapmışlardır. Yakın mesafelerdeki evler muhtelif büyüklükte yerleşme ünitelerinin meydana gelmesini sağlamış, insanlar toplu yaşama alışkanlığına, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını daha kolay karşılamak için edinmişlerdir.

Bugün medeni dünya, mesken ve yerleşme ünitelerini bütün ihtiyaçlarını mükemmel şekilde karşılayacak tarz tertip, tanzim ve inşaa etmiş bulunmaktadır.

Memleketimizde mesken meselelerinin ele alınması, özellikle son yıllarda meydana gelen şehirleşme ve hızlı nüfus artışının ortaya çıkması ile olmuştur. Son yirmi yılda büyük şehirlerimizde yapılan «gecekondu» ilgileri mesken üzerine çekmiştir. Ancak şehirler göz önünde bulunduğundan, şehir meskenleri ve özellikle gecekondu, köy meskenlerinden çok daha fazla ilgi çekmektedirler. İhtiyaçlar suurlaşmadığından ve zorlama olmadığından «Köy mesken ve yerleşme meselesi» kamu oyunu fazla etkilememektedir.

Muhtarlıkla idare edilen 35.781 köyümüzün genel durumlarına bakacak olursak ⁽¹⁾ köylülerimizin çoğunluğunun basit, iptidai ve medeni ihtiyaçları karşılamaktan uzak meskenlerde oturdukları, köylerin yarısının içme suyu, yol ve okul gibi insan cemiyetlerinin en tabii ve normal ihtiyaçlarını giderme vasıtalarından dahi mahrum bulundukları görülür. Kaldı ki bu 35.781 köy, 80.183 yerleşme ünitesinden meydana gelmiş bulunmaktadır. ⁽²⁾ 44.402 Bağlantı ünitesinin yol, temiz içme suyu, okul ve mesken şartları muhtarlık merkezlerinden çok daha kötüdür. Hemen hemen hiç birinde okul bulunma-

(1) Rakamlar, 1965 genel nüfus sayımı neticeleri olarak iller itibariyle istatistik Genel Müdürlüğünden alınmıştır.

(2) İstatistik Genel Müdürlüğünden alınan köy dışındaki meskün yerler sayısı köye sayısı ilâve edilerek bulunmuştur

makta, çok cüzi bir kısmında yol bulunmaktadır. Buralarda yaşayan köylüler muhtarlık merkezlerinin sahip olduğu cüzi imkânlardan dahi mahrum bulunmaktadırlar.

Yirminci asrın ortasında, bu şekilde bir hayat süren köylülerimizin kalkındırılması ve çağdaş uygarlık seviyesine erişmelerinin sağlanması bütün memleket aydınlarının en büyük davası halinde ortada durmaktadır.

Asırlarca medeniyetlere beşiklik yapmış bir ülke olan Anadolu, beşiklik yaptığı medeniyetlerin ve milletlerin inkişaf etmeleri yanında, sosyal, ekonomik ve kültürel bakımlardan çağdaş uygarlık seviyesinden uzak, geri bir memleket haline gelmiş bulunmaktadır.

Anadolu'nun çağdaş uygarlık seviyesinden uzak, geri bir memleket haline gelmesine birçok siyasi, İdarî, sosyal ve ekonomik faktörlerin kötü etkileri sebep olmuştur.

Bu faktörlerin tesirleri o kadar köklü ve şumullü olmuştur ki, kırk yıldır Cumhuriyet idaresi Anadolu'yu ve köylerini kalkındırmak için elindeki bütün imkânlarla çalıştığı halde muvaffakiyet, gayretlere nazaran çok az olmuştur.

İmparatorluk zamanında Anadolu'nun insan enerjisinin harplerle harcanması devletin köy hayatına alâka göstermemesi, dinamik İslam dinin softalar elinde oyuncak olarak statik bir hale getirilmesi eğitim ve vergi sistemlerinin bozukluğu gibi çeşitli faktörler köylülerimizi iptidai insan toplulukları haline getirmiş ve köylerimiz civarındaki malzemelerle yapılmış basit barınaklardan, inlere benzeyen toprak ve taş yığınlarından ibaret dağınık meskûn yerler haline gelmiş bulunmaktadırlar.

Cumhuriyet idaresi Anadolu'yu bir harabe halinde devralmış, Ankara'yı hükümet merkezi yapmıştır.

Bu devirde köylü kendisine her hususta yardım eli uzatan bir hükümete kavuşmuş, zamanına göre, mütekâmil bir kanun olan 1924 Tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu olmak üzere köy ve köylü ile ilgili birçok Kanun çıkartarak köye hükmi şahsiyet kazandırmış, köylünün vergi yükünü asgarî hadde de indirmiş, dinî hukukî ve sosyal inkişâplarla köylü medeni ve siyasi haklara sahip vatandaş olmuştur. Eğitim ve öğretim müesseseleri köylere kadar yayılmış, köylüye ziraî krediler açılmış, hayvancılığın ıslahı için birçok tedbirler alınmış, yol ve içme suyu mevzularında önemli işler başarılmış, salgın

hastalıklarda mücadele edilmiş, köylü için hastahaneler, sağlık ocakları açılmış, bilhassa İlk öğretimi köylerde sağlamak için köklü çalışmalar yapılmıştır.

Bu çalışmalar sayesinde köylü çeşitli baskılardan kurtulmuş, ekonomik ve sosyal hüviyetine büyük çapta kavuşmuştur.

Fakat, kırk senede başarılan işlerin büyük olmasına, alınan tüm tedbir ve yapılan bütün çalışmalara rağmen köy henüz kalkındırılmamıştır.

Bugün dahi köylerimizin en az yüzde yetmişinin hâlâ iptidai şartlar altında ve medeni alemden her bakımdan çok uzak bir şekilde yaşadığı inkâr edilemez bir vaki'dir. Bu vaki'e bize, köy meselelerimizi daha derli toplu daha ciddi ele almamız gerektiği vetiresine götürmektedir. Köy İşleri Bakanlığının kuruluşu bu mevzuda bizi yeni ümitlere kavuşturmuştur. Köy mevzuunda köylü çalışmalar, köyü iyi tanımamıza onun hakiki ihtiyaçlarını bilmemize ve bu ihtiyaçları karşılamak için ciddi çalışmalar yapmamıza bağlıdır.

Köy İşleri Bakanlığınca 1963 yılından beri yapılmakta olan «koy envanter etütleri» ile köye ait bilgilerin temini kolaylaşacaktır.

Köy yerleşim durumları hakkında genel bir araştırmaya rastlayamadığımızı burada tebarüz ettirmek yerinde olacaktır.

Özellikle köy meselelerinin halk oyunda esaslı olarak tartışmaya başladığı 10 - 15 yıldır köy sayılarının azaltılmasından bazen bahsedilmektedir. Bunun «en önemli davamız» olduğu 1962 yılında Cumhuriyet gazetesinin açtığı Yunus Nadi Armağanında «köylerimizin kuruluş konusu» başlıklı yazının birincilik kazanması ile tespit ve tescil edilmiş bulunmaktadır.⁽³⁾

Gine köylerin birleştirilmesi konusunda İmar ve İskân Bakanlığı müşaviri Muzaffer Atık 5. İskân ve Şehircilik haftasında İlmî bir konuşma yaparak meseleyi Türk amme efkârına vazetmiştir.

Köy İşleri Bakanlığı Müşaviri Sencer Kodalbaş «Merkez Köyler» adlı etüdü ile konunun 1965 yılında amme efkârında ilgi uyandırmaya çalışmıştır.

⁽³⁾ Cumhuriyet Gazetesi 28 Haziran 1962

Fakat köylerin birleştirilmesi konusunda Devlet teşkilâtında hiç bir çalışma yapılmamaktadır. Plânlama teşkilâtımızda bazı sebeplerle bu konu üzerinde bir inceleme dahi yapmamış bulunmaktadır.

I. KÖYLERİMİZİN BU GÜNKÜ YERLEŞİM DURUMU :

Bu gün Türkiye’imizde 67 İl, 571 ilçe merkezi 891 Bucak (5), 35781 köy yerleşim ünitesi bulunmaktadır. Bu ünitelerin 1085 inde Belediye teşkilâtı kurulmuştur. İstatistik Genel Müdürlüğünün 1965 Genel Nüfus sayımında bu meskûn yerler dışındaki diğer meskûn yerlerde tespit edilmiş ve İdarî yerleşme ünitelerine bağlı 44402 adet meskûn yerin daha bulunduğu anlaşılmış bulunmaktadır. Bu meskûn yerlerin İller itibariyle sayısı alttaki bahiste gösterilmiştir.

Ancak; İçişleri Bakanlığı İller İdaresi ve Mahallî İdareler Genel Müdürlükleri kayıtlarına göre köyler dışında ve köylere bağlı 38785 yerleşme ünitesi bulunduğu tespit edilmiştir. ⁽⁶⁾

İçişleri Bakanlığı ile İstatistik Genel Müdürlüğü rakamları arasında farklılık bulunmasının bir çok nedenleri vardır. İlhak ve ayrılımlarla köy sayısı devamlı olarak değişmektedir. Gerek Nüfusu çoğalması gerekse ekonomik ve sosyal sebeplerle meskûn yerlerin sayısı gün geçtikte çoğalmaktadır. İçişleri Bakanlığınca 1945 yılında yapılan tespite göre Yurdumuzda 64756 yerleşme ünitesi bulunmakta idi, bilhassa son yıllarda ilerideki bahislerde izah edilecek sebeplerle yerleşme birimleri çok artmış bulunmaktadır.

Son duruma göre yurdumuzda 35781 köy merkezi ve bu köylere bağlı 44402 meskûn yer ki cem’an 80183 kır yerleşme birimi bulunmaktadır.

Bu 80183 kır yerleşme biriminde 20.582.338 nüfus yaşadığı 1965 nüfus sayımı ile ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu duruma göre her yerleşme birimine 260 kişi düşmektedir. Ancak bu durum, bölgeler ve bazı İllerde büyük farklılıklar ortaya çıkarmaktadır. Orta Anadolu ve Trakya’da nüfusu üç bine yakın köyler bulunduğu gibi, Güney Doğu Anadolu’da ve Karadeniz bölgesinde yirmi, yirmi beş nüfuslu yerleşme birimleri büyük yekûn tutmaktadır.

(4) İskân ve Şehircilik haftası 3-7 Nisan 1961

(5) 1965 yılı mart ayı başında Ankara ve İstanbul İl merkezlerinde bulunan 36 Bucak, İdarî bir emirle lav edilmiş ve bucak sayısı 927 den 891 e inmiştir

(6) 1966 Mart ayında Bakanlığın ilgili şubesinden alınmıştır.

Kırdaki, 80.183 yerleşme ünitesinden Muhtarlıklar hariç bir küçük yerleşme alanının resmi tarifi yapılmamış, bu yerleşme ünitelerine mahalle, kom, mezra, çiftlik, oba ve yayla gibi mahallî isimler verilmektedir. Bu mahallî tabirler her yerde aynı yerleşme ünitesini ifade etmemektedir. İşte bu sebeple resmî makamların yerleşme üniteleri hakkındaki rakamlar birbirini tutmamaktadır.

II. KIR YERLEŞİM ÜNİTELERİNİ BÖLGELER ARASINDA DAĞILIMI :

Türkiye’imizde bölgelerin ekonomik ve sosyal durumları gibi yerleşme ünitelerinin, bölgeler arasında dağılımı da büyük farklılıklar göstermektedir. İllerin kır yerleşme ünitelerinin sayıları bizi bu hususta fikir verebilecek niteliktedir. Özellikle Karadeniz, Doğu, Güney - Doğu, Akdeniz bölgesindeki illerin yerleşme birimlerinin sayısı diğer bölgelerdeki illerin yerleşme ünitesi sayısından çok farklı bulunmaktadır.

Türkiye’de köy sayıları yıldan yıla büyük farklılıklar göstermekle beraber yerleşme ünitelerinin sayısı süratle artmaktadır.

Muhtarlıklarla idare edilen meskûn yerlerde, diğer kır yerleşme ünitelerinin iller ve bölgeler itibariyle sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. ⁽⁷⁾

Sayım Yılları İtibariyle Muhtarlıkların ve Diğer Yerleşme Ünitelerinin Sayısı

KARADENİZ BÖLGESİ

İller	İllere bağlı Muhtarlıklar			Diğer yerleşme	İlin kır yerleşme
	1950	1960	1965	üniteleri 1965	üniteleri Toplamı 1965
Bolu	746	777	753	1115	1868
Çoruh	256	287	265	1198	1363
Giresun	507	494	468	1832	2300
Kastamonu	1080	1091	1054	3779	4833
Ordu	535	522	516	1120	1936

⁽⁷⁾ 1965 rakamları, 1965 genel nüfus sayımı dolayısıyla istatistik Genel Müdürlüğünün tespit ettiği rakamlardan hususi suretle alınmıştır.

İller	İllere bağlı Muhtarlıklar			Diğer yerleşme üniteleri	İlin kıryerleşme üniteleri
	1950	1960	1965	1965	Toplamı 1965
Rize	281	285	266	1114	1380
Samsun	791	828	779	1586	2365
Sinop	434	421	436	1826	2262
Trabzon	604	592	577	1638	2215
Zonguldak	752	749	744	2651	3395
Toplam	5.995	6.046	5.868	18.055	23.923

MARMARA VE EGE BÖLGESİ

İller	İllere bağlı Muhtarlıklar			Diğer yerleşme üniteleri	İlin kıryerleşme üniteleri
	1950	1960	1965	1965	Toplamı 1965
Aydın	437	504	481	486	967
Balıkesir	808	929	926	394	1320
Bursa	752	760	758	286	1044
Çanakkale	562	580	573	219	792
İstanbul	267	278	270	330	600
İzmir	726	685	678	579	1257
Kocaeli	280	542	277	594	871
Manisa	786	803	789	591	1380
Muğla	368	390	347	1237	1611
Sakarya	413	289	418	323	741
Toplam	5435	5670	5534	5059	10953

AKDENİZ BÖLGESİ

İller	İllere bağlı Muhtarlıklar			Diğer yerleşme üniteleri	İlin kıryerleşme üniteleri
	1950	1960	1965	1965	Toplamı 1965
Antalya	579	592	582	1360	1942
Hatay	350	368	347	422	769
İçel (Seyhan)	524	385	520	777	1297
- Adana	692	718	703	856	1559
Toplam	2145	2213	2152	3415	5567

TRAKYA BÖLGESİ

İller	İllere bağlı Muhtarlıklar			DİĞER yerleşme üniteleri	İlin kıryerleşme üniteleri
	1950	1960	1965	1965	Toplamı 1965
Edirne	280	267	268	28	296
Kırklareli	188	195	195	20	215
Tekirdağ	280	285	287	35	322
Toplam	748	745	750	83	833

GÜNEY DOĞU ANADOLU

İller	İllere bağlı Muhtarlıklar			DİĞER yerleşme üniteleri	İlin kıryerleşme üniteleri
	1950	1960	1965	1965	Toplamı 1965
Gaziantep	592	575	564	287	851
Mardin	682	707	701	490	1191
Urfa	639	645	624	1371	1995
Toplam	1913	1927	1819	2168	4037

BATI ANADOLU

İller	İllere bağlı Muhtarlıklar			DİĞER yerleşme üniteleri	İlin kıryerleşme üniteleri
	1950	1960	1965	1965	Toplamı 1965
A. Karaisar	500	491	495	213	708
Bilecik	263	268	265	94	359
Burdur	205	206	205	164	369
Denizli	38	449	441	41	882
Eskişehir	84	385	384	445	829
Isparta	215	202	201	204	405
Kütahya	613	615	612	152	764
Uşak	243	247	238	232	470
Toplam	2861	2863	2841	1945	4786

ORTA ANADOLU

İller	İllere bağlı Muhtarlıklar			DİĞER yerleşme üniteleri	İlin kıryerleşme üniteleri
	1950	1960	1965	1965	Toplamı 1965
Amasya	350	360	354	155	509
Ankara	1307	1171	1259	341	1600
Çankırı	478	478	481	441	922
Çorum	726	742	728	462	1190
Kayseri	477	485	483	94	577
Kırşehir		252	252	71	323
Konya	906	946	908	917	1825
Malatya	463	499	488	818	1306
Maraş	477	489	464	874	1338
Nevşehir	276	289	289	40	329
Niğde	285	309	309	282	591
Sivas	1235	1267	1235	686	1921
Tokat	699	675	664	428	1092
Yozgat	711	642	708	49	757
Toplam	8390	8504	8818	5658	14100

DOĞU ANADOLU

İller	İllere bağlı Muhtarlıklar			DİĞER yerleşme üniteleri	İlin kıryerleşme üniteleri
	1950	1960	1965	1965	Toplam 1965
Adıyaman	321	324	316	689	1005
Ağrı	501	541	513	248	761
Bingöl	312	321	310	731	1041
Bitlis	265	252	265	391	656
Diyarbakır	672	663	653	922	1575

İller	İllere bağlı Muhtarlıklar			Diğer yerleşme üniteleri	İlin kıryerleşme üniteleri
	1950	1960	1965	1965	Toplamı 1965
Erzincan	543	556	544	476	1020
Erzurum	1038	1027	1030	604	1634
Elazığ	585	583	587	590	1177
Gümüşhane	501	510	501	356	857
Hakkâri	127	133	129	437	566
Kars	758	763	765	129	894
Muş	438	368	363	206	569
Siirt	449	461	448	677	1125
Tunceli	380	417	404	1144	1548
Van	533	557	548	399	947
Toplam	7423	7476	7376	8019	15377
G. Top.	34910	35444	35781	44402	80183 (8)

(8) Rakamların tetkikinden anlaşılabacağı üzere yerleşme ünitelerinin en çok dağıldığı bölgeler Karadeniz, Akdeniz, Güney-doğu Anadolu ve Doğu Anadolu'nun bazı illeridir.

III. YERLEŞİM BİRİMLERİNİN DAĞILIM SEBEPLERİ :

Türkiye'de kır yerleşmelerinin dağınık oluşunun sebeplerini bütünü ile izah etmeğe imkân bulunmamaktadır. Değişik bölgelerde, çeşitli sebepler bu dağılışa etki yapmışlar ve halen yapmaktadırlar. Bu sebeplerin başlıcaları tarihi, coğrafi, sosyal, ekonomik ve idarî faktörlerin etkileridir.

I.Tarihi sebepler :

Köy kuruluş yerlerine bakacak olursak 16. asra kadar kurulan köylerin daha ziyade ekonomik sebeplerle, kervan yolları üzerinde,

(8) Önce verdiğimiz rakamların bu rakamlara uygun olmaması köylerin derin kriterlerinin belli esasları olmadığından meydana gelmektedir. Bu rakamlı olarak birleşme ve ayrılma durumunda olmasından, meskûn yerlekamlar istatistik Genel Müdürlüğünün en son rakamlarıdır.

geçit yerlerinde ve yol kavşaklarında kurulduğu görülür. Aynı zamanda emniyet ve asayişinde iyi olması bu devirlerde kurulan köylerin en müsait yerlerde kurulmasını sağlamıştır.

16. Asırdan sonra orduların yol üstü köylerde sık sık konaklaması ve sebep olduğu çeşitli zararlar, Celali isyanları, emniyet ve asayişin düzene konulamaması, eşkıya ve haydutların çoğalması gibi sebeplerle köyler veya köy topluluklarının bir kısmı, küçük parçalar halinde kuş uçmaz kervan geçmez, çok yakınlarına gidilmeden görünmeyen sarp ve kuytu yerlere kaçmışlardır.

Korsanlar sebebiyle deniz kıyılarındaki köylerin dağıldığı ve parçalı bir şekilde sahillere uzaklaşmaya mecbur kaldıkları tarihi bir gerçektir.

2. Coğrafi sebepler :

Anadolu'nun eskiden doğu - batı arasında bir köprü vazifesi görmesi ticaret yollarının üzerinde bulunması, Süveyş kanalının açılmasıyla, önemini kaybetmesi, kervan yolları üzerinde bulunan birçok büyük iskân ve ticaret merkezinin parçalanmasına ve küçük ünitelere ayrılmasına sebep teşkil etmiştir.

İklim, toprağın verimi, engebeler, bitki örtüsü ve ormanlar bölgeler arasında yerleşme birimlerini farklılaşmalarına ve dağılmalarına vesile teşkil etmektedirler' Orta Anadolu'da arazinin düz olması büyük köylerin meydana gelmesine, Karadeniz bölgesinde ekime elverişli sahaların azlığı ve toprağın meyilli oluşu yerleşme birimlerinin dağınık ve küçük parçalar halinde kurulmasına büyük bir faktör olarak tesir etmişlerdir.

Türkiye'de bilhassa orman, toplu iskânı teşvik eden bir varlık olmaktan ziyade, yerleşmeleri parçalayan, anormal yerleşmelerin ve istismar ekonomisinin temerküz sahası olması bakımından, yerleşim birimlerinin çoğalmasında çok mühim bir faktör olarak görülmektedir.

Orman içi köylerinin bugünkü kuruluş yerleri umumiyetle sarp yamaçlar olarak dikkati çekmektedir.

Orman içi köylerde dağılma ve parçalara ayrılma, orman açmaları, arazinin az ve kıymetli olması, gözlerden uzak kaçakçılık yapabilmek ve kolayca hayvan besleyebilmek gayeleriyle sık sık vuku

bulmaktadır. Konut yapım malzemesinin bol olması bu eğilimi körüklemektedir.

Yerleşme birimlerinin parçalanışlarından toprakların tuzluluk ve alkali nispetinin, sulama imkânlarının bulunup, bulunmamasının, erozyonun olup olmamasının da bazen rol oynadığı görülmektedir.

3. Sosyal sebepler :

Yerleşme birimlerinin dağılışlarının sosyal sebeplerinin başlıcalarını şöylece sıralayabiliriz.

- Büyük aile toplulukları arasında anlaşmazlıklar,
- Kan davaları,
- Etnik grupların hususiyetleri,
- Mezhep ve tarikat ayrılıkları,
- Nüfusun hızla artması,
- Salgın hastalıklar.

4. Ekonomik sebepler :

Ekonomik sebeplerin de önemlilerini şöyle sıralayabiliriz.

- Arazinin az ve kıymetli olması,
- Kolayca hayvan besleyebilmek,
- Zirai asayişin tam sağlanamaması sebebiyle köylüde arazisinin civarında mesken yapma eğilimi doğmaktadır.
- Kolayca kaçakçılık yapabilmek,
- Kendi kendine yeterli olmak eğilimi,
- Toprağın tasarruf şekli, bilhassa gayri meşru tasarruf edilebilme imkânının bulunması yerleşme ünitelerinin dağılmalarına büyük ölçüde etki yapmaktadır.

5. İdari sebepler :

Belediye hudutları dışında konut yapılmasının hiç bir nizama bağlı olmaması meskun yer sayısının büyük ölçüde artmasına se-

beb olmaktadır. Köylülerin, köy dışında yaptıkları ağıl ve bağ, bahçe evleri gibi tesisler yeni yerleşme ünitesi haline kolayca gelebilmektedir. Her nekadar İl İdaresi ve köy kanunlarını yeni köy kurulması işlemini izne bağlamışsa da istenilen yerde serbestçe tesis ve yapı yapılabilmesi parçalanmaları kolaylaştırmaktadır.

IV. YEKLEŞİK ÜNİTELERİNİN DAĞILIMININ GETİRDİĞİ MAHZURLAR VE BİRLEŞTİRMEYİ ZORUNLU KILAN SEBEPLER :

Anayasamızın başlangıç kısmında Devlet milli dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ödev olarak üzerine almış bulunmaktadır.

Bugünkü medeni dünya milletleri yirminci asrın imkan ve vasıtalarından tam olarak istifade etmektedirler. Bizimde, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmamızı gerçekleştirmemiz ve çağdaş uygarlık seviyesine erişmemiz, dünya milletleri arasında bağımsız olarak yaşayabilmemiz için yapılması gerekli işlemleri yaparak kalkınmamızı gerçekleştirmemiz bir zarurettir.

Kalkınma nasıl gerçekleşebilecektir ?

Nüfusumuzun yüzde altmış altısını teşkil eden köylüyü dikkate almadan, onları asrın medeni imkân ve vasıtalarından istifade ettirmeden yapılacak bir kalkınma Türkiye'miz için düşünülemez.

O halde köye ve köylüye en basit manada, insan olarak ihtiyaçlarını karşılamak için hizmet götürmek mecburiyetinde bulunmaktayız.

Devlet, medeni bir toplum olabilmemizin ilk şartı «İlk öğretimi» yurdun her yerinde gerçekleştirmek mecburiyetindedir.

Temiz ve sıhhi içme suyu, yol ve sıhhi mesken, insan olarak ilkel topluluklarının dahi en tabii ihtiyaçlarıdır.

Seksen bin yerleşim ünitesine bu hizmetleri, muntazam olarak, nasıl ve hangi bol mali kaynakla yapacağız ?

Haydi, imkânları bulduğumuzu farz edelim. Yukarıda arz ettiğimiz gibi bazı yerleşme üniteleri ve hatta bazı köylerimiz, temiz içme suyu ve tesis yapmaya elverişli bulunmamaktadır.

İkinci olarak Türkiye bugün «Ormanîçi» köyler sebebiyle, büyük orman tahribatı ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bugün orman içinde, 5093 köy ve ayrıca 10.000 yerleşme birimi bulunmakta, orman içinde ve orman kenarında 6.183.294 kişi orman varlığını kemirmektedir. ⁽⁹⁾Orman davamızın halli ve buralarda yaşayan köylünün kalkındırılması ve kontrol altına alınması ancak toplu olma köylerinin kurulması ile sağlanabilir kanaatindeyiz. 6113 sayılı Kanunun 13. maddesi orman içindeki köylerin orman uzağındaki yerleşme yerlerine nakline imkân vermekte ise de, kanaatimizde bu imkânın kullanılması birçok sebeple ormana fayda getirmeyecektir. Çünkü iyi bir ormanın ve ormancılığın tahakkuku için çok sayıda insan emeğine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bakımdan orman içine küçük üniteler halinde yerleşmiş, meskûn yerleri yine orman civarında müsait toplu köyler halinde getirmeliyiz. Aynı zamanda bu yerleşme yerlerinde orman sanayiini kurmamız ve geliştirmemiz gerekmektedir.

— 2510 sayılı İskân Kanununun 5090 sayılı kanunla değiştirilen 1. maddesiyle muhacir ve mülteciler ile göçebelerin ve gezgincilerin yurt içinde yerleştirilmeleri gerekli bulunmaktadır.

— 6829 Sayılı Kanunun ek 1. maddesine göre, Güney - doğu ve Doğu Anadolu'daki sınırlarımızın engelleme şeridi dahilindeki köylerin emniyet ve kaçakçılık yönünden nakilleri gerekmektedir.

— Yurdumuzda büyük bir sismik saha vardır. Köy ve şehirlerimizin birçoğu birinci derecede zelzele bölgesinde ve fay hatları üzerinde bulunmaktadır. Ege bölgesinde ve İzmit körfezinden, Erzincan'a kadar uzanan fay hattı, bu mıntıkalarındaki birçok meskûn yerlerimizi devamlı olarak tehdit etmekte ve bazı seneler büyük can ve mal kayıplarına sebep olmaktadır.

— Büyük şehirlere akın, özellikle köylerdeki kötü iskân ve konut şartlarından ileri gelmektedir. Köylerde bulunmayana medeni imkânlar, köyden şehire düzensiz büyük bir akma sebep olmakta ve bu husus şehir hayatını felce uğratacak birçok sosyal ve ekonomik problemler ortaya çıkarmaktadır.

(9) Prof, Fehmi Yavuz : Türk Mahalli İdarelerinin yeniden düzenlenmesi

— Devamlı orman tahribatı neticesi yağışlarda ve bazı yıllarda ani kar erimeleri, özellikle Seyhan, Ceyhan, Yeşilırmak, Kızılırmak, Meriç, Gediz, Büyük ve Küçük Menderes ve diğer birçok tali çay, dereler, havzalarında bulunan köyleri her an tabii afet tehdidi altında bulundurmaktadır. Bu durumdaki köylerin ve meskun yerlerin değiştirilmeleri icap etmektedir.

— Halen Türkiye’imizde birçok yerleşme ünitesi kaya sukutu ve toprak kayması tehdidi altında bulunmaktadır. İmar ve İskân Bakanlığı, bu şekil tehlikeye mazur bin köyü müracaat üzerine tespit etmiş bulunmaktadır. Henüz tespiti yapılmamış en az bin yerleşme ünitesinin bulunduğu tahmin edilmektedir. Bu yerleşme birimlerinin de yakın olanlarının birleştirilerek müsait iskân mıntikalarına nakli gerekmektedir.

— Köylerde artan nüfusa, her yıl 100 bin yeni ailenin meydana gelmesine sebep olmakta, köy konut bölgelerinin gayri müsait ve dar olması bu ailelerin bir kısmının yeni yerleşme birimleri meydana getirmesini intaç etmektedir. Köy kurulması Sağlık ve İçişleri Bakanlığının müsaadesinde bağlı olmakla beraber konut müsaadesiz yapılabildiğinden yeni yerleşme üniteleri kolaylıkla çoğalmaktadır.

Filhakika Türkiye’de yerleşme üniteleri büyük çapta bir artma temayülü göstermektedir. 1946 yılında İçişleri Bakanlığınca yapılan tespitte 84,758 meskun yer tespit edilmiş ve bu husus «Yerleşme bölgeleri kılavuzu» adlı kitapla umumi efkara açıklanmış idi. Aradan geçen yirmi yıl meskun yerlerin sayılarında muhtelif sebeplerle büyük artış yaratmış ve yalnız kır yerleşme ünitesi olarak 1965 yılı nüfus sayımında 80,183 yerleşme birimi tespit edilmiştir.

— Yol, su, okul yapım hizmetleri yanında sağlık tesisleri, haberleşme ve elektrik gibi ihtiyaçlar bugün dahi kendini bazı köylerimizde hissettirmektedir. Seksen bine yaklaşan yerleşme birimine bu gibi hizmetleri götürmek kolay değildir.

— İç emniyet ve asayişin sağlanması, suçluların yakalanması ve sabikalıların takibi 80,000 yerleşme biriminde çok güç olmakta

bazı bölgelerimizde, bilhassa yerleşme üniteleri çok dağınık olan Güney - doğu ve Karadeniz bölgesinde asayişin sağlanması her zaman mümkün olmamaktadır.

— Köylülerimizin en az yüzde 75 i gayri sıhhi meskenlerde oturmaktadır. Bu meskenlerin ıslahı ve medeni bir insanın oturabileceği bir hale getirilmesi birçok bakımlardan zaruri bulunmaktadır. Bu insanları daha kaç yıl yetersiz meskenlerde oturtabiliriz ?

— Bütün meskun yerlere Amme hizmetlerinin götürülmesi, meskun yerler azaltılmadığı takdirde mümkün değildir.

Yukarıdaki sebeplere daha birçok ekonomik ve sosyal sebepler eklenebilir. Yerleşme birimlerin azaltılması ve iç iskân sorunlarımızın kapsamı problemin önemini ortaya koymaktadır.

KÖY TOPLUM KALKINMASINDA

(ZİRAİ YAYIM)

Yazan : İbrahim ÖZTÜRK
Merkez Valisi

Toplum kalkınması metodunun başarıya ulaşmasında köy halkının eğitilmesi önemli bir yer tutar. Kalkınma düşüncesi ve çabası içine girmiş olan köy topluluğuna yol göstermek ve toplumsal enerjiyi faydalı bir yöne çevirmek kalkınmacılarının başlıca görevidir. Bir köy, ekonomik ve sosyal alanlarda kalkınmak istiyor; fakat ne yapacağını, kendi meselelerini ve onların öncelik sırasını bilmiyor. Sahip olduğu maddi ve manevi varlıkları harekete geçirmek, meselelerine ortaklaşa çözüm yolu aramak, bir proje yapmak, devlet güçlerde kendi gücünü birleştirmek gibi önemli konularda köylünün yol göstericiye ihtiyacı vardır.

İşte, burada ziraî yayım (Tarımsal Yayım - Extension) konusuna giriyoruz. Tarımsal yayımın prensip, metot ve teknik esaslarını incelediğimiz takdirde konunun önemi kendiliğinden ortaya çıkar.

Tarımsal Yayımın Amacı :

Geri kalmış veya az gelişmiş memleketlerde uygulandığı kadar bugün özellikle ABD. de ziraî yayım metodundan geniş ölçüde faydalanılmaktadır.

Bu metot, genellikle, yeni tarım usul ve uygulamalarının türlü yollarla köylü ve çiftçilere ulaştırılmasıdır. Diğer bir deyimle, çiftçinin kendi kendine yardımına aracı olmaktır.

Bu genel tariftten sonra tarımsal yayımın amaçlarını aşağıya sıralayalım :

- 1 — Bilimsel araştırma sonuçlarını köylüye ulaştırmak,
- 2 — Tarımsal gelirleri artırmak, çiftçi ailelerinin yaşama kofullarını iyileştirmek,

3 — Yersel ve doğal önderlerin eğitimini sağlamak ve köy halkını örgütlemek,

4 — Köylü ile resmi örgütler arasında, tarımsal alanda haberleşme kanalını düzenlemek,

5 — Ekonomik ve sosyal alanlarda köy tarımındaki metotları geliştirmek,

Tarımsal Yayımlın Prensipleri :

1 — Ekonomik ve sosyal kalkınma çabasına girmiş olan bütün bir köy halkını içine almalıdır,

2 — Halkın gönüllü olarak çalışmalara katılmasını sağlamalıdır,

3 — Köylünün, problemlerini tanımlarına ve bunlara ortak bir çözüm yolu aramalarına yardımcı olmalıdır,

4 — Halkın istediğı ve ihtiyaç duyduğu yönde, mahallî önderlerin eğitimi yolu ile teşkilâtlandırılmasını sağlamalıdır,

5 — Bilimsel araştırma kurumlarıyla sıkı bir işbirliği yapılmalı ve bu kuramlarla köylüler arasında sürekli bir köprü kurulmalıdır.

6 — Bugüne kadar daima erkeğe seslenen toplum kalkınması çalışmalarını köy kadın ve gençlerine de yöneltmelidir,

7 — Toplum kalkınması görevini yüklenmiş olan memurlar (Köylü Dostu) olarak davranmalı ve halktan da birçok şeylerin öğrenilebileceğini unutmamalıdır,

8 — Tarımsal yayımlın ulusal kalkınma plânı uyarlığı ve tutarlığı sağlanmalıdır.

Program ve Proje Hazırlama Prensipleri :

Kalkınma çabasına girmiş olan köy toplumunu istediğı yöne* ve amaca götürebilmek için, kalkınma proje ve programlarının hazırlanması lâzımdır. Şüphesiz bunu yaparken toplum kalkınmacının çok dikkatli olması ve demokratik usullerden ayrılmaması gerekir. Toplum önce kendi meselelerini tartışacak, ortak çözüm yolları arayacak, maddî ve fikrî varlıklarını ortaya koyacak, hangi noktada

devlete başvuracağını tespit edecek ve bu aşamalardan (Safhalardan) sonra, program ve projeye girişilecektir.

Program ve projelerin hazırlanması sırasında :

1 — Programlar, içinde yapılan durumun ince bir tahlili üzerinde oturmalıdır,

2 — Problemler, o köy halkının kültürel, ekonomik ve sosyal seviyesine uygun olarak seçilmeli ve özellikle toplumun okuma seviyesi, gelenek ve göreneği, alışkanlıkları, inançları göz önünde tutulmalıdır.

3 — Halkın ön ve çabuk olan problemleri ele alınmalıdır. Özellikle hayat standardının değişmesinde en çok etkisi olan konular seçilmelidir.

4 — Çevredeki köyler halkını da etkileyecek problemlere önem verilmelidir,

5 — Çetin, değişmez konulardan çok, elastiki ve değişikliği kolay olanlar seçilmelidir. Şüphesiz ki uzun süreli olanlar yeğ (tercih) tutulmalıdır,

6 — Öğretici ve eğitici olmalıdır,

7 — Programın uygulanmasını sağlayacak çalışmaları birer birer sıralamalı ve her bir işin nerede, ne zaman, nasıl ve kim tarafından yapılacağını açıklamalıdır,

8 — Çalışma, toplumun bütün kişilerine ve gruplarına dayanmalı; şahıs, gurup, parti, din farkı gözetilmemelidir,

9 — Yersel (Mahallî) kuruluşlar varsa, programlarda bunlara da yer verilmelidir.

10 — Zor usuller yerine inandırıcı yollar seçilmelidir,

11 — Çalışmalarda aileyi konu olarak ele almalı, kadınları da programa dahil etmelidir,

12 — Çalışmalar sürekli olarak değerlendirilmeli ve kontrol edilmelidir.

Zirâî Yayım Programının Hazırlanması

Zirâî yayım programları köy seviyesindeki teknisyenin yardımıyla, köyün resmî ve tabîî önderleri ve köy halkı tarafından hazır-

lanır. Bu alanda (ilçe toplum kalkınması koordinasyon korulu) ve (Köy Toplum Kalkınma Kurulu) üyelerinin eğitilmesi lâzımdır.

Program ilçe merkezinde değil, köy içinde ve halkla birlikte yapılmalıdır. Bir çok köylerde bu şekilde hazırlanan ziraî yayım programları ilçe koordinasyon kurulunda tartışılıp görüşüldükten ve il koordinasyon kurulunda kesinleştikten sonra il çapında bir program haline getirilmelidir.

Programların uygulanması :

İl çapında hazırlanan tarımsal yayım programları köye hizmet getiren örgütlerin elemanları (Tarım, veteriner, orman, sağlık, yol, millî eğitim) tarafından uygulanır. Köy resmî ve tabii önderleri de buna aracı olurlar.

Programların Değerlendirilmesi :

Ziraî yayım programlarının uygulama sonuçlarını tespit etmek,, yani ekonomik ve sosyal hayata uyarlığını, üretime etkisini düşüncelerde yaptığı değişikliği öğrenmek ve bunları yazılı olarak belirtmek zorunluğu vardır. Aksi halde, bundan sonra yapılacak program ve çalışmaların yönlerini bulmak kabil olmaz.

Ziraî Yayımın Vasıtaları :

Köy ve çiftçi topluluklarına tarımsal alandaki bilgileri ve yenilikleri ulaştırmanın çeşitli yol ve vasıtaları vardır. Bunların en çok kullanılanları, broşür, bülten, gazete, Syalt, afiş, sinema, radyo, mektup gibi araç ve gereçlerdir. Bu usuller yere ve şarta göre değişir. Gazete, dergi, bülten, afiş gibi araçlar (kitle metodu) uygulandığı zaman kullanılır. Toplantılar, tartışmalar, demonstrasyonlar, geziler, sinema gibi araçlar ancak bir guruba hitap ettiği için (Gurup metodu) uygulandığında faydalanır. Mektup, telefon, ev ve işyeri ziyaretleri ise (ferdi metot) da uygulanır.

Yukarda da işaret edildiği gibi ziraî yayımcı ve toplum kalkınmacı bu metotları yere ve şartlara göre kullanabilir. Çünkü bir yerde uygulanan metot diğer yerde faydalı olmayabilir. Bazen bunların birkaçını birden uygular. Çünkü bir metottan köy halkının sadece yarısı veya üçte biri yararlanabilir, Birkaç metot birden ele' alınırsa, bunlardan bütün köy halkı faydalanır.

Gurup Çalışmaları :

Toplum kalkınması göreviyle yükümlü kimseler, köyde gurup çalışmaları yapmalıdırlar. Genellikle köylerimizde aile ve menfaat gurupları vardır. Bu gurupların üyelerini bir araya getirerek bir işbirliği zihniyeti yaratmak ve olumlu amaçlara yöneltmek lâzımdır. Gurup çalışmaları bir alışkanlık konusudur. Ortaklaşa çalışmanın zevkini tattırarak ve ortaya olumlu sonuçlar çıkararak gurup çalışmalarına devam edilmelidir. Bu çalışmalarda gurubu serbest bırakarak, demokratik usullerden ayrılmak, sadece düşüncelere yön vermek gerekir. Guruba katılanlar kişisel çıkarlarının gurup çıkarlarının altında kaldığını bilmelidirler. Önderlik sadece bir kişiye verilmemeli, sıra ile herkes grup müzakerelerini yönetmelidir.

Gurup çalışmaları sırasında hazır bulunan devlet memurları tartışmaları dikkatle izlemeli, notlar almalı ve varlığı ile köy toplumunu rahatsız etmemelidir. Köy halkının kendi meselelerini tartışma, ortaklaşa çözüm yolları bulma seviyesine gelmesine kadar eğitimci ancak yol göstermeli, belirli bir seviye doğduktan sonra, tartışma yöneticiliğinden uzaklaşmalıdır.

Toplum kalkınması, gurup çalışmaları yapmadan önce tartışmalara hazırlanmalıdır. Konuyu iyi seçmeli ve buna dair araç ve gereçleri yanında bulundurmalıdır. Gurubun toplanacağı yer, zaman gibi şekle ait konuları önceden halletmeli ve özellikle köy halkının toplu halde bulunabileceği zamanlar iyi hesaplanmalıdır. Gurubun oturması daire biçiminde olmalı ve herkes birbirinin yüzünü görebilmelidir. Toplantının samimi ve dostça bir hava içinde başlamasına, ara - sıra esprilerle süslenmesine ve her şahsın konuşmalara katılmasına dikkat edilmelidir.

Fazla konuşan, daima kendini gösterme çabasında olan kimselere fırsat verilmemeli, çok düşünüp az konuşmayı öngören insanların konuşması sağlanmalıdır. Onun için bu gibi tiplere sorular yöneltilmelidir. Anadolu köylüsü yaratılış ve yetişiş koşulları sonucu çekingen ve sıkılgan tabiatlıdır. Toplantılarda bu noktayı göz önünde bulundurmak, çekingenlere ve sıkılganlık havası dağıtılmalıdır. Toplantı sırasında veya sonunda kulak ve gözle eğitim araçlarını kullanmalı, özellikle film, fotoğraf, slâyt gibi araçlardan çok faydalanılmalıdır. Meselâ, konu bir elma bahçesi hazırlamaksa, buna dair bir film toplantıda bulunanlara gösterilmelidir.

Bundan başka, çevredeki köy ve çiftçilere grup gezileri tertipleyerek oralardaki çalışmalarını gözle görmek, ortak toplantılar düzenleyerek köyler arasında fikir ve çalışma birliği yaratmak çok faydalı olabilir.

Grup çalışmaları sonucunu mutlaka bir karara bağlamak, hatta bir çalışma planı yapmak lâzımdır. Şüphesiz bu uzunca süren bir eğitimden sonra ortaya çıkacaktır. Fakat, çalışmaları lafta bırakmak hatalıdır. Bir düşünme ve tartışma safhasından sonra, plânda iş alanına girmek şarttır.

Bir köyün çalışma plan ve programı nedir ve nasıl hazırlanır, bunu ayrı bir yazıda göstereceğiz. Şimdi kişisel değişim (Şahsî temas) üzerinde duralım :

Çiftçilerin bir takım şahsî ihtiyaç ve müşkülleri vardır. Evbakımı, tohum temini, tavuk ve arı yetiştirilmesi gibi konularda toplum kalkınması çiftçilerle şahsî görüşmeler yapmak durumundadır. Hatta grup çalışmalarında ele alınacak konuları görüşmeden önce çiftçilerle şahsî temaslar yapmak daha olumlu ve çabuk sonuçlar verir. Grup da çözümlenecek konu daha önce fert fert kabul edilirse grup çalışmasında yapılacak çalışmalar iyi bir sonuca ulaşır.

Şahsî temas, önce bir tartışma ile başlar. Bu tartışma samimi ve inandırıcı olmalıdır. Konunun ve tanışma arzusunun çiftçiden gelmesi çok faydalıdır. Fakat çekingen ve sıkılgan olan çiftçi de bu imkânı hazırlamak lâzımdır. Meselâ, arıcılık yapmak isteğinde bulunan köylü ile önce bu mesele görüşülür, onun ne derece bilgisi olduğu öğrenilir; daha sonra kalkınmacı kendi bilgi ve tecrübelerini söyler gerekirse fotoğraf, film gösterilir; kitap, broşür verilir. Bu da yetmezse çevrede bu işi yapan bir kuruma veya köye götürülür, gözle gösterilir. Konu hakkında çalışmaya karar verdiği takdirde fennî kovan, kredi gibi hususları, nasıl temin edeceği kendisine öğretilir ve çalışmanın her safhasında kendisine yardımcı olunur.

Demonstrasyonlar :

Tarımda, bir çalışma konusunun ne olduğunu, nasıl yapıldığını ve ne sonuç alındığını, göze hitap ederek öğretme metodunun adını demonstrasyon deniyor. Meselâ, fennî gübre çeşitlerinin ne olduğunu, bunların hangi ürünlere verileceği, nasıl ve ne zaman kullanılacağını,

veya meyve fidanlarının budanması, aşılınması, ilaçlanmasını göstererek öğretmek demonstrasyon yoludur.

Ancak bundan iyi bir sonuç alabilmek için, demonstrasyonu plânlamalıdır. Her safha açık olarak ve çiftçilerin kolayca görecekları ve anlayacakları bir sıra üzerinde yürütülmelidir. Özellikle zamanı iyi seçilmelidir. Meyveleri ilaçlama zamanı geçtikten sonra yapılacak bir demonstrasyon ilgi çekici olmaz. İyi bir demonstrasyon plânlaması için önce köylü ile konuşmak ve en münasip zamanı ve yeri seçmek lâzımdır. Bundan sonra, köylüye duyurmak ve daha çok kişinin faydalanması sağlanmalıdır.

Demonstrasyonun takdim safhasında, konuşmacı açık, samimi, tabii ve canlı olarak topluluğa seslenmeli ve önce ne yapılmak istendiğini, bunun amacını anlatmalıdır. Daha sonra, işin nasıl yapıldığını izah etmeli veya gösterilmelidir. Seyircilerden isteyenlere konu olanı iş yaptırmalı, hataları düzeltilmelidir. Konu üzerine soru sorulmasını teşvik etmelidir.

Demonstrasyonlar bir de karşılaştırma (Mukayese) amacı ile yapılır. Bu usulün daha faydalı ve doğru olduğunu ispatlamak amacı ile yapılan bu tip demonstrasyonlara (Sonuç demonstrasyonu) da deniliyor. Genellikle eski usul ile yeni usul yan yana yürütülür, sonuç çiftçilere gösterilir. Bu tip demonstrasyonlar suni gübre, tohumluk, tarımsal mücadele, ileri tarım metotları, budama bilgi konularda uygulanmaktadır.

Yayın Araçları :

Bunlar, genellikle gazete, duvar gazetesi, broşür, sirküler mektupları gibi araçlardır. Tarım Bakanlığı, Köy İşleri Bakanlığı, T. C. Ziraat Bankası, il toplum kalkınması, gazete ve bültenleri, köy postası gibi türlü kuruluşların çıkardığı gazete, broşür, bülten, duvar gazeteleri bu alanda oldukça kabarık bir yer tutmaktadır. Bu gazeteler ve broşürler köy halkının anlayabileceği bir dille çıkmakta ve konular köyü kapsamaktadır. Ancak, bu alandaki yayınlar istenen noktaya ulaşmış değildir. Uyanmakta ve kalkınmakta olan köylümüze daha geniş yayın vasıtaları ile hizmet etmek zamanı gelmiştir.

Toplum kalkınmacıların bu yayın araçlarından faydalanarak çiftçinin hizmetine koşması gereklidir.

Göz ile Eğitim Araçları :

Bunlar umumiyetle, kara tahta, fotoğraf, afiş, sinema, vitrin, Slâyt gibi araçlardır. Kara tahta özellikle gurup çalışmaları için lüzumlu ve faydalıdır; kullanılması basit olup, sadece silgi ve tebeşire ihtiyaç vardır. Tartışmalar sırasında rakamla veya şekille anlatılması gerekli şeyleri kara tahtada göstermek hem izahları kolaylaştırır hem de ilgiyi uyanık tutar.

Fotoğraf; özellikle okuma - yazma bilmeyen gurubun eğitimi ve öğretiminde faydalı olur. Yazılı yayınlar fotoğraflarla süslenirse, konunun anlaşılmasında daha çok kolaylık sağlanır. Yayın vitrinleri içine yerleştirilen fotoğraflar alâkayı çeker. İyi bir fotoğraf, hareket ve heyecan verir. Herkesi olduğu gibi gösterir ve kolayca anlaşılabilir.

Afiş, Göz ile eğitim ve öğretimde önemli bir yer tutar. Başlıca amacı, fert üzerinde kuvvetli etki yapmaktır. Uyarıcı ve hatırlatıcı niteliği vardır. Belli konulardaki afişler daha etkilidir. Meselâ, (Karasinekle savaş) isimli resimli bir afişin okuyanlar üzerinde etkisi fazladır. Ancak, seçilecek konunun en veciz, kuvvetli ve resimli bir biçimde ele alınması lâzımdır.

Sinema, ilgisiz kimseleri ve gurupları toplantılara çekmek bakımından faydalı bir araçtır. Konuşmaların arasında veya sonunda bir film gösterilmesinin faydaları açıktır. Öğretici bir film ilgi uyandırır, alışkanlıkları değiştirir, yani metotların köye girmesini sağlar. Okumamış kişilerde sinema sayesinde aydınlanır. Yine sinema yolu ile, bütün bir konu kısa sürede seyircilere gösterilebilir. Seyirciler her şeyi bizzat görerek karşılaştırma yapabilirler.

Ancak filimler, basit olmalı, günün konularına karşılık vermeli, ilgi çekici olmalı, açık ve samimi bir şekilde takdim olunmalıdır.

Yayın vitrini; Gazete, broşür, ilân, fotoğraf, izahat hatırlatma, afiş gibi göze hitap eden araçların yer aldığı bir yayın vasıtasıdır. Ancak içine konacak şeylerin iyi bir tertiple ele alınması ve sık sık değiştirilmesi gereklidir.

Slâyt veya diyapozitif; renkli veya siyah - beyaz film parçalarıdır. Slâyt projektör vasıtası ile perde veya duvar üzerine aksettirilir. Bu araç, gün geçtikçe yayılmakta tarım, köy işleri turizm Bakanlığı örgütleri bundan faydalanmaktadır.

Bütün bu araçlardan başka, şahsî temaslar, geziler ve tarla günleri, yarışmalar, temsiller, müzikli oyunlar ve toplantılar yapmak suretiyle de zirai yayını genişletmek mümkündür. Fakat bunların üzerinde en önemli husus, toplum kalkınmacının kişisel yetenek ve nitelikleridir. Toplum kalkınmacı veya tarımsal yayıncı, bilgili, tecrübeli, intizamlı, çalışkan, ülkücü, dürüst, köy dostu, örnek, saygı değer herkes tarafından sevilen bir kişiliğe sahip değilse, yapacağı çalışmalardan faydalı sonuçlar alınamaz.

Kalkınmacılar her türlü maddî vasıtaya kendi manevî kişiliklerini üstün kılmasını bileceklerdir.

**TOPLUM KALKINMASINDA
TEŞVİK FONLARININ ÖNEMİ**

Yazan :

Dr. Nuri TORTOP

PLAN

GİRİŞ :

- 1. İL BÜTÇELERİ VE TEŞVİK FONLARI**
- 2. BELEDİYE GELİRLERİNİN YETERSİZLİĞİ DOLAYISIYLA HALK KATILMASINA DUYULAN İHTİYAÇ**
- 3. ÇEŞİTLİ KURULUŞLARIN AYIRDIKLARI FON VE YARDIMLAR:**
 - a. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı
 - b. İmar ve İskân Bakanlığı
 - c. Maliye Bakanlığı
 - d. Millî Eğitim Bakanlığı
 - e. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı
 - f. Vakıflar Genel Müdürlüğü
 - g. Köyleri Bakanlığı

4. SONUÇ:

GİRİŞ:

Köy kalkınmasına gerek halk ve gerekse kurumlar tarafından yapılan yardımlar aralarında bağlantı kurulmadığından verimli hale getirilememiştir. Büyük bir kalkınma çabası içinde olan yurdumuzda halk ve devlet gücünün bir arada uyumlu çalışması gereği gün geçtikçe da-

ha iyi anlaşılmaktadır. Plân hedefleri ve stratejisinde «kamu hizmetlerinin örgütlenmesi ve yapılmasına halkın da katılmasını sağlamak üzere gerekli tedbirlerin alınması ve bu hususta gayret gösteren topluluklara, diğer kıstaslarda göz önünde tutulmak suretiyle, öncelik tanınması» öngörülmüştür. 1965 yılı programı plânının (470) nci maddesinde, mahalli idareler bütçesinde toplum kalkınması teşvik fonlarının ayrılması ve çeşitli kamu örgütlerinin ayılabildikleri köylere yardım fonlarının birbiriyle ilişkili ve plân hedeflerine uygun olarak harcanılmalarını sağlamak için, bütün bu fonların valiler emrine verilmesi uygun bulunmuştur. Şimdiye kadar, İçişleri ve Köyişleri Bakanlığının yakın ilgileri ile bazı il bütçelerine (12 il) toplum kalkınması teşvik fonları konulmuştur. Diğer kamu örgütlerinin köylere yardım fonlarının icra plânında açıklanan şekilde kullanılmaları için çalışma ve araştırmalar devam etmektedir. İşte bizde bu incelemeyi bu amaca hizmet etmek için yapmış bulunuyoruz.

Köylerimiz birkaç yıl önce duymadıkları bazı ihtiyaçları, bugün bir zaruret olarak kabul etmekte (örneğin elektrik) ve bir an evvel bu ihtiyaçlarını gidermek için maddi ve manevi desteğini sağlamakta ve hükümetin yardımcı olmasını istemektedir.

18.11.1965 tarihli gazetelerden. Köyişleri Bakanı Sayın Osman Sabit Avcının beyanatına atfen verilen haberden öğrendiğimize göre : «1961 yılında köy içme sularında halkın iştiraki (1) milyon lira iken 1965 de 30 milyon lira olmuştur.»

Halkın ve köylünün duyduğu ve destekçi yardımcı olduğu faaliyetleri daha olumlu olarak neticelendirmek için, resmi kuruluşların yapacakları mali ve teknik yardımları en verimli ve koordineli bir şekilde kullanmaları uygun olur.

1. İL BÜTÇELERİ VE TEŞVİK FONLARI :

İlçelere tüzel kişilik tanınmadığı ve ayrı bir bütçeleri olmadığı için toplum kalkınması çalışmalarını desteklemekte bugün için il bütçeleri, il tüzel kişiliği çok elverişli görülmektedir. Köylünün kendi gücü ve imkânları ile giriştiği ve kendi imkânları ile tamamlayamayacağı faaliyetleri teknik ve malî yönden desteklemek kamu görevlilerinin görevidir. Ancak bu şekilde halk ve Devlet işbirliği en verimli hale getirilmiş olur.

Yıllık plân programlar dışında köylerin, kendi kendilerine yol, okul ve su gibi sorunlarının halli yolunda giriştikleri ve çok miktarda katılıştaki bulundukları işleri yürütmek ve tamamlanmasına çalışmak gerekir. İşte bu çeşit teşebbüslere cevap vermek için 1965 Yılı Programı (sahife 394 teşvik fonları ayrılmasını) öngörmüştür. Aynı madde de «çeşitli kamu örgütlerinin köylere yardım olarak ayırabildikleri fonlar toplum kalkınması amaçlarına uygun olarak ve birbirleriyle irtibatlandırılarak kullanılacak, Toplum Kalkınmasında birinci derecede sorumluluk taşıyan Valiler emrine verilecektir» denilmektedir.

Köy İşleri Bakanlığının da teşebbüsü ile İçişleri Bakanlığı 1965 yılında bazı illerin bütçelerinin (3.465.0346.90) maddelerine toplum kalkınması teşvik fonu adı altında az da olsa bir miktar para koymuştur. Bu iller ve bütçeye koydukları miktarlar aşağıdadır.

İl Adı	Konulan miktar (lira)
1. Edirne	12.079
2. Muş	20.000
3. Hatay	30.000
4. Antalya	2.500
5. Kayseri	2.500
6. Samsun	25.000
7. Niğde	2.500
8. Erzurum	20.000
9. Çankırı	25.000
10. Muğla	20.000
11. Trabzon	7.000

İl bütçelerine konulan toplum kalkınması teşvik fonlarının ne şekilde harcanacağı hakkında herhangi bir talimat hazırlanmamıştır. Bunların kullanılması illere ve Valiliklerin tutumuna göre değişmektedir. Genel olarak ilçe Kaymakamları tekliflerde bulunmakta ve Valiler bu teklifleri değerlendirerek, gerekli yardımı kaymakamlar emrine veya doğrudan doğruya ilgili köye göndermektedirler. Fonlardan yalnız toplum kalkınması pilot ilçesi değil, bütün il-

çelerin faydalandırıldığı anlaşılmaktadır. Bazı valiler (Antalya Valiliğinin 5.10.1965 gün 122/821 sayılı yazısı) «Teşvik fonlarının pilot ilçeye tahsisî ilçeler arasında denge esasına uymadığını ve idarecileri genel meclis nazarında güç durumda bıraktığını» belirtmektedirler.

Gerçekten toplum kalkınması teşvik fonlarının yalnız pilot ilçelerin köylerine değil, aynı usul ve şartlarla benzeri çalışmaları yapan diğer ilçelerin köylerindeki halk faaliyetlerini de desteklemekte kullanılması gerçeklere uygun olur.

Yurdumuzda yol, okul ve içme suyu ve köprü gibi, bazı alt yapı tesislerinin yapılmasına, halk katılması çok artmıştır. Bu durum halk nazarında bazı önemli hizmetlerin ne derece öncelik taşıdığını açıklamaktadır. Bunun içindir ki bu konularda halkın örgütlenmesi daha kolay olmuştur. Bazı yerlerde halk katılması ve isteği o kadar yüksek olmuştur ki (özellikle yol konusunda) bu katılmayı destekleyecek olan Devlet yeteneğini aşmıştır. Bu durum normal daire bütçeleri tarafından karşılanamayan halk faaliyetlerini desteklemekte kullanılacak olan serbest bir «fon» un yaratılması ihtiyacını doğurmuştur. (*)

Köylerimizin bir çok sorunlarının halinde, toplum kalkınması teşvik fonları önemli rol oynayacaktır. Bunun için toplum kalkınması çalışmaları ile birinci derecede ilgili Vali ve Kaymakamlara bu fonlardan geniş şekilde faydalanma imkânları, yani başarı ile projelerini yürüten köylere, teknik ve malî yardımda bulunma imkânı ve yetkisinin, sağlanması gerekir.

2. BELEDİYE GELİRLERİNİN YETERSİZLİĞİ DOLAYISIYLA HALK KATILMASINA DUYULAN İHTİYAÇ :

Belediye gelirlerinin bu idarelerin hizmetlerinin karşılanmasına kifayet eder durumda olmadığı malûmdur.

20 Temmuz 1965 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanan 655 sayılı kanunla bu idarelerin o tarihe kadar borçlu oldukları ve halen ödemiş oldukları paylarla birlikte Halk Bankası ve Halk Sandıkları payı, Beden Eğitimi payı, Sivil Savunma payı, İlköğretim ve Eğitim paylarının kaldırılmış olması belediyelerin mali durumlarında bir ferahlık yaratmıştır. Keza aynı gün resmi gazetede yayınlanan 691 Sayılı Belediye Borçlarının terkin ve tahkimi hakkındaki

kanun hükümleri de bu idarelerin bazı borçlarını tamamen affetmek ve bazılarının da vadesini uzatmak suretiyle mali güçlükler içinde bulunan belediyeleri sıkıntıdan bir nebze kurtarmağa yardımcı olmuştur.

Belediye gelirlerinde İslahat yapmak ve bir artış sağlamak amacıyla çeşitli kanun tasarıları hazırlanmıştır. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan Belediye Gelirleri Kanunu Tasarısı ile, Maliye Bakanlığınca hazırlanan Mali Tevzin Kanunu, Belediye Vergi ve Harçları Kanunu, Emlâk Vergisi ve Harçları Kanunu, Vergi Usulu Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarıları bunlar arasında zikredilebilir.

Hazırlanmış olan tasarılar çeşitli görüşleri aksettirmektedir. Bunların bir arada ele alınması ve yukarı seviyede bir komisyon tarafından ele alınarak görüş birliğine varılması faydalı olur.

Maliye Bakanlığı tasarısına göre belediyelere yalnız harç ve ücretlerin tarh ve tahsili bırakılmakta, diğer tahsilât işleri Maliye Teşkilâtına verilmektedir. Gerek İçişleri ve gerekse Maliye Gelirlerinden belediyelere pay ayrılması kabul edilmiştir. (% 6 İçişleri tasarısına göre, % 4 - 6 Maliye Bakanlığı Mali Tevzin Kanunu tasarısına göre)

Belediye hizmetlerinin mahallelerine bir an evvel gelmesi için Belediyeye gerek işgücü ve gerekse para olarak yardım vadeden hem şehriler vardır. Bazı belediyeler bu nevi yardımları bir nevi belediye için aciz sayarak kabulden çekinmektedirler.

Gazetelerde sık sık vatandaşların ihtiyaçlarını bir an evvel gidermek için sabırsızlandıklarını para toplayarak ve bedenen de çalışarak meselelerini kendi kendilerine halle uğraştıklarını okuyoruz.

Milliyet Gazetesinin 15 Eylül 1965 günlü sayısında «para topladılar yol yaptılar başlığı altında şu satırları okuyoruz : «Gaziosmanpaşa'da Merkez Mahallesi Kavaklı Sokaktaki (70) evin sahibi aralarında topladıkları para ile yollarını yaptırmaya başlamışlardır. Kışın çamurundan, yazın tozundan şikayetçi olan sokak sakinleri, muhtarlarının aracılığı ile Belediyeden altı işçi temin etmişler ve topladıkları 2.500 lira ile taş ve kum satın almışlardır. Kısa bir süre içinde bir kilometrelik yolun büyük kısmı bitirilmiş, inşaatta işçilerle birlikte Gaziosmanpaşa'da altı mahallede yol için para toplamaya başlamışlardır.»

Yukarıdaki satırlarla birlikte adı geçen gazetede mahalle sakinlerinin işbaşında iken alınmış fotoğrafları da basılmıştır.

Aynı haber Tercüman Gazetesinin 15 Eylül 1965 günlü sayısında daha geniş şekilde «Mahalleliler 15 günde iki kilometrelik yol yaptı. Taşıtlarla'da taşlar üst üste konuldu. Küreği baba aldı, kazmayı komşu, Kavaklı Sokak Parke oldu», başlığı altında verilmektedir.

9 Eylül 1965 tarihli Milliyet Gazetesinde «Hadım Halkı, kolları sıvalı yolda çalışıyor» başlığı altında ilginç haberler verilmektedir. Hadım - Alanya ve Güzergâhındaki köy ve kasabaların yollarını Yaptırma Derneği ismiyle bir Dernek kurularak yollarının yapılmasına çalıştıklarını öğrenmiş bulunuyoruz.

Yukarıda sadece bir iki örnek haber vermek istedik. Bunun gibi daha bir çok basında çıkmış veya yayınlanmamış örnekler vardır. Burada gayemiz halktan gelen isteklerin derecesini belirtmektir.

Türkiye'de gerek köy, gerekse şehir olsun her bölgede toplum kendi sorunlarının halli için devleti veya mahalli idareleri beklememekte, kendiliğinden harekete geçmektedir. Gaye bu çeşit teşebbüsleri kamu kuruluşlarında kamçılması ve yardımcı olmasıdır.

3. ÇEŞİTLİ KURULUŞLARIN AYIRDIKLARI FON VE YARDIMLAR :

Birçok Bakanlık ve Genel Müdürlükler çeşitli amaçlarla köy, belediye ve dernek gibi kuruluşlara yardımlarda bulunmaktadır. Bu yardımların veriliş şekli ve amacı icra plânında gösterilen amaç ve şartlara uygun değil eskiden beri alışılan usullere göreler.

Aşağıda bazı kuruluşların hangi alanda ve hangi esaslara göre yardım ve fon verdiklerini inceleyeceğiz. Görüleceği gibi bunların veriliş şeklinde bir uyumluluk olmayıp her kuruluş kendi kurallarına göre dağıtmaktadır.

a. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı :

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal hizmetler alanında bazı köylere ve derneklere yardım yapmaktadır. Bakanlar Kurulunun 5/1618 Sayılı Kararı ile bir sosyal hizmetler fonu kurulmuştur. Bu fondan 1965 yılı içinde yapılan harcama durumu şöyledir :

Verildiği yer	8 Miktarı
8 köyün ilkokul derneğine yardım	7.000 lira
2 köy kültür derneğine yardım	2.000 lira
6 köy sosyal gayeli köy derneklerine yardım	5.500 lira

Bu paralar ilgili derneklere verilmiş ve bu dernekler tarafından harcama yapılmıştır. Ayrıca yine Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Bütçesinin 35 720 inci maddesindeki Özel Kurum ve Derneklere yardım fonundan 1965 yılında 5 köy derneğine (6.000) lira vermiştir.

b. İmar ve İskân Bakanlığı :

4759 Sayılı İller Bankası Kanununun 19. cu maddesi gereğince Banka Yıllık Safi Kazancının % 50 si köy kalkınma payı olarak ayrılır. Bu paradan kaç köyün ne miktarda faydalanacağı Banka Genel. Kurulunca tespit edilir. Valiler bu paydan yardım alacak köylerin isimleri ile bunların gerçekleştirecekleri projeleri tespit ederek İmar ve İskân Bakanlığına teklif ederler. Tahsisler Banka tarafından köylerin tüzel kişiliği adına yapılır. Köylere İller Bankasının ayırdığı bu payları ile yapılacak tesislerin mümkün olduğu kadar köylüce üzerinde imece suretiyle çalışılabilecek çeşitten olması göz önünde bulundurulur.

Yapılan yardımlar köy tüzel kişiliği adına ve hesabına geçirilir. Valilerce izlenir ve İller Bankası tarafından da tip proje temini, keşif gibi teknik yardımlarda bulunulur.

Bu uygulama şekli, çeşitli kamu örgütlerinin köylere yardım olarak ayırabildikleri fonların Valiler emrine gönderilmesini hedef tutan ve 1965 icra plânının 470 nci maddesinde açıklanan amaca uygun bulunmaktadır.

İller Bankasının 1945 -1964 yılları arasında köylere yaptığı tahsisler ve Toplum Kalkınması pilot illerine yapılan yardımlar aşağıda gösterilmiştir.

**4759 SAYILI İLLER BANKASI KANUNUNUN 19 UNCU MADDESİ
GEREĞİNCE BANKANIN YILLIK SAFİ KÂRINDAN % 50
NİSBETİNDE AYRILAN KÖY KALKINMA PAYLARININ 1945 -1964
YILLARI İTİBARIYLA TAHSİS YE TEVZİİNİ GÖSTERİR ÇİZELGE**

Yıl	İl Adedi	Köy adedi	Köy başına Yıllık Düşen tahsis	Yıllık Toplamı
1945	21	21	10.000,—	213.635,62
1946	21	21	22.000,—	471.477,89
1947	21	21	23.000,—	471.176,15
1948	63	63	9.609,24	605.382,14
1949	63	126	5.540,47	698.099,96
1950	63	189	3.484,49	658.569,58
1951	63	189	2.259,47	427.040,10
1952	63	126	8.201,28	1.044.701,34
1953	64	64	17.634,13	1.128.584,83
1954	66	132	9.315,35	1.229.626,51
1955	66	132	10.008,79	1.321.160,91
1956	66	132	11.614,28	1.533.085,13
1957	67	67	38.380,50	2.671.493,50
1958	67	67	42.083,64	2.819.604,41
1959	67	134	34.623,15	4.639.502,66
1960	10	10	33.179,75	331.797,57
1961	67	134	50.125,05	6.716.757,23
1962	67	67	97.899,14	6.559.242,43
1963	67	134	50.749,57	6.800.443,18
1964	67	134	42.235,92	5.659.613,52
		1.963		45.900.994,66

**TOPLUM KALKINMASI PİLOT İLÇESİ BULUNAN
12 İL'İN KÖY PAYLARI UYGULAMASI**

İlçe	Köy	Payın ait olduğu yıl	Pay miktarı (TL)	Yapılacak tesis
ANTALYA :				
Kaş	Gömbe	1962	97.899,14	Otel, lokanta, kahvehane motel inşaa- sı
Manavgat	Selimiye	1963	50.749,57	Motel inşaaası
Manavgat	Sorkun	1963	50.749,57	Motel inşaaası
Merkez	Duraliler	1963	42.235,92	Özel idare ile müşterek motel ve plâj tesisleri
Merkez	Hurma	1964	42.235,92	Özel idare ile müşterek motel ve plâj tesisleri
HATAY :				
Reyhanlı	Kavalcık	1963	50.749,57	Turistik otel vl gazino
Samandağ	Eriklikuyu	1962	97.899,14	Turistik otel vl gazino
Samandağ	Teknepinarı	1963	50.749,57	Turistik otel vl gazino
—	—	1964	42.235,92	Tahsis edilecek
—	—	1964	42.235,92	Tahsis edilecek

İlçe
Köy

İlçe	Köy	Payın ait olduğu yıl	Pay miktarı (TL)	Yapılacak tesis
EDİRNE :				
Keşan	Yenimuhacir	1962	97.899,14	Gazino ve plaj evleri
Keşan	Danişment	1963	50.749,57	Gazino ve plaj evleri
—	—	1963	50.749,57	Tahsis edilecek
Enez	Vakıf	1964	42.235,92	Gazino ve plaj evleri
—	—	1964	42.235,92	Tahsis edilecek
SAMSUN :				
Terme	Evcı	1962	97.899,14	Gazino ve plaj tesisi
Alaçam	Göçkün	1963	50.749,57	Plaj tesisleri
Alaçam	Toplu	1963	50.749,57	Plaj tesisleri
—	—	1964	42.235,92	Tahsis edilecek
—	—	1964	42.235,92	Tahsis edilecek

İlçe	Köy	Payın ait olduğu yıl	Pay miktarı (TL)	Yapılacak tesis
KAYSERİ :				
Merkez	Kamberli	1962	97.899,14	Değirmen inşaaası
—	Konaklar	1963	50.749,57	Otobüs satın alınması
Pınarbaşı	Altıkeseek	1963	50.749,57	Fenni mandıra tesisi
Yeşilhisar	Soğanlı	1964	42.235,92	Dinlenme evi inşaaası
Merkez	Bağıpınar	1964	42.235,92	Özel İdare ile müsterek dinlenme evi inşaaası
MUŞ :				
Merkez	Künbet	1962	97.899,14	Motorlu un değirmeni
Bulanık	Rüstemgedik	1963	50.749,57	Bulanıklı Bel ile müsterek modern sithane inşaaası
Bulanık	Balotu	1963	50.749,57	Bulanıklı Bel ile müsterek modern süt hane inşaaası
Malazgirt	Hasretpınar	1964	42.235,92	Malazgirt Bel ile müsterek turistik gazino
Merkez	Suboyu	1964	42.235,92	Halı dokuma binası

İlçe	Köy	Payın ait olduğu yıl	Pay miktarı (TL)	Yapılacak tesis
NİĞDE :				
Çamardı	Bademdere	1962	97.899,14	Üç katlı ev, dükkân, elma bahçesi
Merkez	Hamamlı	1963	50.749,57	Turistik gazino inşaaası
Çamardı	Kavaklıgöl	—	50.749,57	Turistik gazino inşaaası
Aksaray	Ağzıkarahan	1964	42.235,92	Turistik gazino
Aksaray	Çamardı	1964	42.235,92	Turistik gazino
MUĞLA :				
Köyceğiz	Sultaniye	1962	97.899,14	İlcanın tevsi ve ıslahı ile turistik tesisler kurulması
Yatağan	Bozüyük	1963	50.749,57	Servis binası
—	—	1963	50.749,57	Tahsis edilecek
Datça	Yazı	1964	42.235,92	Turistik tesisler (İller Bankasında)
—	—	1964	42.235,92	Tahsis edilecek
DENİZLİ :				
Çay	Mahmutgazi	1962	97.899,14	Şaraphane inşaaası
Çivril	İğdır	1963	50.749,57	Kiremit imalâthanesi
Merkez	Kadılar	1963	50.749,57	Değirmen ve turistik gazino inşaaası
—	—	1964	42.235,92	Tahsis edilecek
—	—	1964	42.235,92	Tahsis edilecek

İlçe	Köy	Payın ait olduğu yıl	Pay miktarı (TL)	Yapılacak tesis
ÇANKIRI :				
Eldiven	Sarayköy	1962	97.899,14	Memur lojmanı
Orta	Salur	1963	50.749,57	Otel, gazino, lokanta
Çerkeş	Yunaklı	1963	50.749,57	Gazino ve motel
Yapraklı	Yünlü	1964	42.235,92	Yapraklı Bel. ile otel inşaatı
—	—	1964	42.235,92	Tahsis edilecek
TRABZON :				
Of	Kıyıcık	1962	97.899,14	Elektrik ve mezbaha tesisi
Sürmene	Aksu	1963	50.749,57	Elektrik tesisi
Tonya	Doğankaya	1963	50.749,57	Demir men inşaatı
Sürmene	Yukarıçavuşlu	1964	42.235,92	Çay alım deposu
—	—	1964	42.235,92	Tahsis edilecek
ERZURUM :				
—	—	1962	97.895,14	Tahsis edilecek
Pasinler Müceldi (Övenler)	—	1963	50.749,57	Asbuğa Kaplıcasının ıslahı
—	—	1963	50.749,57	Tahsis edilecek
—	—	1964	42.235,92	Tahsis edilecek
—	—	1964	42.235,92	Tahsis edilecek

c. Maliye Bakanlığı :

Maliye Bakanlığı belediyelere yardım olmak üzere, bütçenin 34450'nci Maddesine 1965 yılında (5) milyon üra koymuştur. Bu tertipten fakir belediyelere Bakanın onayı ile (15) bin veya (25) bin lira arasında yardım yapılmaktadır.

Ayrıca küçük sanayi çarşıları ve siteleri kuracak kooperatif ve belediyelerle, organize sanayii bölgeleri kuracak kooperatif, belediye ve diğer teşekküllere kredi yardımı için Bakanlık Bütçesinin (22311) Ve (22312)'nci maddelerine ödenek konulmaktadır. 1965 yılında bu maddelere konulan ödenek toplamı (22) milyon (600) bin liradır. Bu ödeneklerin tahsisleri Sanayi Bakanlığınca yapılmaktadır.

Bunların dışında Maliye Bakanlığının ilgili olduğu toplum kalkınması teşvik fonları ile ilgili bir fonu yoktur.

d. Millî Eğitim Bakanlığı :

222 Sayılı İlköğretim Kanununa göre şehir kasaba ve köy ilkokullarının yapım ve donatım işleri Bakanlık bütçesinden karşılanmaktadır. Her yıl bu amaç için bütçeye konan ödenek illerin ihtiyacına göre dağıtılmakta ve il özel idareleri ilkokul yapım bölümüne aktarılmaktadır. Sözü geçen kanunda Özel İdare Bütçelerinin yapım bölümüne aktarılan bu ödeneklerden aktarma yapılamayacağı ve başka ihtiyaçlara sarf edilemeyeceği açıklanmıştır.

Okul yapımı ve onarımı işlerinde iller halk katılışına büyük önem vermekte ve maddi ve malzeme olarak halkın yardımını sağlamaktadır. Bu bakımdan Millî Eğitimle ilgili harcamaların yapılmasında halk ile devlet işbirliği en iyi şekilde gerçekleştirme imkânını bulmaktadır.

e. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı :

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı çeşitli yerlerde kurulan turizm derneklerine yardım yapmaktadır. Ayrıca bazı belediyelere yardım fonundan yardım yapılmaktadır.

Derneklere verilen yardım derneğin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlıklara gönderilmekte ve sarfiyat mülkiye amirleri ile

Turizm Komitesi tarafından kontrol edilmektedir. Belediyelere gönderilen yardımlarda da aynı esaslara göre hareket edilmektedir.

1965 malî yılı içinde Nevşehir'e bağlı Uçhisar ve Avcılar köylerinde yapılan otel ve gazino için (10) biner lira yardım yapılmıştır. Bu iki köyde belediye teşkilâtı vardır. Verilen yardım Belediyelere yardım bölümünden verilmiştir.

Aşağıdaki cetvelde turizm derneklerine yapılan yardımları inceleyeceğiz.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ayrıca İller Bankası köy kalkınma fonundan yararlandırılmasını istediği köyler hakkında da ilgililere teklifte bulunmaktadır.

**1965 YILI BÜTÇESİNDE TURİZM DERNEKLERİNE
YARDIMDAN FAYDALANAN KÖY DERNEKLERİ**

İL ve İLÇE	KÖY ve DERNEKLERİN ADI	TL.
AYDIN :	Güllü Banca Köyü Söke - Prein Turizm	
Söke	Tanıtma W. C. yaptırılması ve renkli kartpostal bastırılması	7.500
	Balat Köyü Söke - Milet Turizm ve Tanıtma Renkli kartpostal, bekçilere kurs, ören yeri tanzimi	8.000
	Yenihisar Söke - Didim Turizm ve Tanıtma Tapınak çevre temizliği, çadırı kamp W. C. yaptırılması	13.500
BOLU :	Hasançavuş Turizm Derneği İnşa ettirdikleri (69.000 TL.) Plaj tesisi ikmaline	6.000
Akçakoca		
BURSA :	Büyükkumla Turizm ve Tanıtma Plaj kabineleri ve W. C. yaptırılması	10.000
Gemlik	Küçükumla Turizm ve Tanıtma Broşür bastırılması ve W. C. yaptırılması	10.000
	Kocaeli Turizm ve Tanıtma Plaj tesisleri ve piknik yeri	12.000

İL ve İLÇE	KÖY ve DERNEKLERİN ADI	TL.
KASTAMONU :	Abana'yı Tanıtma ve Turizm Kır Lokantası İnşası	10.000
Bozkurt	Yakaören Turizm ve Tanıtma Kabineler yapılması, Amplifikatör alınması	7.500
KIRŞEHİR :	Seyfe Köyü Tanıtma ve Kalkındırma inşa ettikleri plaj tesislerinin ikmaline	3.000
Mucur		
NEVŞEHİR :	Nar Turizm Derneği Turistik yol onarımı, Enformasyon tefrişi	10.000
Merkez		
Ürgüp	Ortahisar Göremeyi Tanıtma ve Tuzirm Kaleye merdiven yapılması çevre temizliği ve işaretleme	10.000
Merkez	Avcılar Turizm Derneği Broşür, Piknik ve hatıra eşya yeri işaretleme	10.000
	Kaymaklı Turizm ve Güzelleştirme	
Ürgüp	Aksular Turizm ve Tanıtma Enfarmasyon lokalinin ikmali	15.000
Merkez	Uçhisar Turizmini Geliştirme Propoganda giderleri ve müteferrik	5.000
SAKARYA :	Caferiye Köyü Turizm ve Güzelleştirme	
Karasu	Natamam plaj tesislerinin ikmal	40.000
TEKİRDAĞ :	Kumbağ Köyü Güzelleştirme ve Turizm	
Merkez	Plaj tanzımı vellekiendirme	10.000
		1287.500

İLLER BANKASI KOY KALKINMA FONUNDAN FAYDALANDIRILMASI TEKLİF EDİLEN KÖYLER

İl	İlçe	Bucak	Köy	D ü ş ü n c e
Adana	Bahçe	Merkez	Kuşçu	Kaplıca şifalı su havuzunun üzeri tahta ile örtülmüştür. Ve 7 odalı pav- yonun kapı bölümleri yarım kalmış- tır. Islahı.
Adıyaman	Kâhta	Alut	Eski Kâhta	Nemrut dağına yakın. Tarihi yer.
Ağrı	Doğubeyazıt	Merkez	Ganikor	Ağrı dağına tırmanış bu köyden.
Artvin	Yusufeli	Sarıgöl	(Topçatan) Barhal	Transit yola 3 Km.
Aydın	Kuşadası	Merkez	Soğucak	Tabii güzellik.
Balıkesir	Bandırma	Merkez	Yenisigircek	Tabii güzellik. (Manyas gölü kena- rında)
Bolu	Edremit	Merkez	Güre	Kaplıca havuzunun ıslahı.
Burdur	Akçakoca	Merkez	Melenağza	Tabii güzellik. (Sahil köyü yolu var.)
	Bucak	Merkez	Susuz	Tarihi yer. (Susuz Kervansarayı ve yolu var.)
Bursa	Mudanya	Tirilye	Eşkel	Tabii güzellik.

İl	İlçe	Bucak	Köy	D ü ş ü n c e
Çanakkale	Ayvacak Yenice	Merkez Hamdibey	Behramkale Hıdırlar	Tarihi yer. Roma hamamı var. 200 bin lira sarfe- dilerak muhtelif tesisler yaptırılmış. Tesislerin bazılarının kapaı, cam v.s. si eksiktir. Islâhı
Erzurum	Pasinler	Merkez	Sosköy (Yığıttaşı)	Kaplıca. (İran transit yolu üzerinde)
Kırşehir	Merkez	Merkez	Palankaldı	Karakurt kaplıcasının ıslahı için.
Kocaeli	Gölcük	Yalıdeğirmen	Değirmendere	Tabii güzellik.
Kayseri	Merkez	Merkez	Kültüpe	Tarihi yer.
Mardin	Midyat	Dargeçit	Gernaf	Kaplıca. Havuz banyosunun ıslahı.
Niğde	Çamardı	Merkez	Çukurbag	Toroslara tırmanış bu köyden.
Amasya	Merkez	Doğantepe	Gözlek	Kaplıca. Havuz banyosunun ıslahı.

f. Vakıflar Genel Müdürlüğü :

Vakıflar Genel Müdürlüğü «demekler ve köyler tarafından inşa ve tamir ettirilecek hayrata yardım» adıyla bütçenin (37.720) tertibine konulan ödeneklerin dağıtımında aracı olarak görevli bulunmaktadır. 1965 malî yılında bu tertibe (4.250.000) liralık ödenek konulmuştur. Bu ödeneğin bir kısmı doğrudan doğruya Devlet Bakanlığı tarafından jbir kısmı da ilgili köy ve demek camilerine dağıtılmıştır.

Aşağıdaki cetvelde bu yardımın illere göre dağılışı ve miktarı gösterilmiştir.

g. Köy İşleri Bakanlığı :

Köy işleri Bakanlığı köy yolları, köy içme suları ve köy kadın kursları dolayısıyla köy hizmetlerine katılmaktadır. Köy kurslarında kursa katılan ve muhtaç olanlara verilmek üzere temrin ödeneği bölümünden malzeme satın alınarak kursa katılanlara temrin malzemesi olarak dağıtılmaktadır.

Köy yolları ve köy içme suları için ayrılan ödenekler iller emrine gönderilmektedir. İller köylerin durumuna göre ve yapılacak işe köylünün maddi ve işgücü olarak katılmasını da temin ederek bu ödenekleri sarf etmektedirler. Bu bakımdan köy yolları ve köy içme suları çalışmaları, toplum kalkınması metotlarına en uygun ve elverişli olan çalışmalardır.

1965 yılında dernekler ve köyler tarafından inşa veya tamir ettirilecek Camilere yapılan nakdî yardımın Vilâyetlere göre dağılışı

Vilâyetin Adı	Cami Adedi	Miktarı Yapılan Yardım
1. Adana	93	56.270
2. Adıyaman	14	31.190
3. Afyon	141	51.670
4. Ağrı	62	59.675
5. Amasya	43	37.035
6. Ankara	80	155.415

Vilâyetin Adı	Cami Adedi	Yapılan Yardım
7- Antalya	73	57.160
8. Artvin	41	40.735
9. Aydın	217	60.490
10. Balıkesir	127	82.320
11. Bilecik	38	32.320
12. Bingöl	24	28.195
13. Bitlis	40	22.915
14. Bolu	82	69.050
15. Burdur	42	26.290
16. Bursa	112	128-320
17. Çanakkale	41	181.740
18. Çankırı	44	44.180
19. Çorum	144	51.880
20. Denizli	60	57.950
21. Diyarbakır	1214	50.675
22. Edirne	26	25.970
23. Elâzığ	68	42.090
24. Erzincan	35	49.245
25- Erzurum	84	103.345
26. Eskişehir	52	31.175
27. Gaziantep	47	38.810
28. Giresun	110	62.500
29. Gümüşhane	40	39.570
30. Hakkâri	14	23.170
31. Hatay	70	33.845
32. İsparta	35	27.095

Vilâyetin Adı	Cami Adedi	Yapılan Miktarı	Yardım
33. İçel	37	46.720	
34. İstanbul	44	326150	
35. İzmir	66	86.385	
38. Kars	93	84.965	
37. Kastamonu	42	74.490	
38. Kayseri	178	49.775	
39. Kırklareli	54	36.870	
40. Kırşehir	27	41.090	
41. Kocaeli	35	24.515	
42. Konya	222	153.770	
43- Kütahya	61	45.300	
44. Malatya	37	56.290	
45. Manisa	49	74.245	
46. Maraş	59	41.730	
47. Mardin	42	49.790	
48. Muğla	67	96.930	
49. Muş	15	27.475	
50. Nevşehir	55	95.170	
51. Niğde	158	92.305	
52. Ordu	62	50 350	
53. Rize	61	32.380	
54. Sakarya	65	58.285	
55. Samsun	72	58.305	
56. Siirt	86	56.630	
57. Sinop	164	41.655	
58. Sivas	55	102.430	

Vilâyetin Adı	Cami Adedi	Miktarı Yapılan Yardım
59. Tekirdağ	74	49.000
60 Tokat	53	55.570
61. Trabzon	139	56-645
62. Tunceli	45	69.280
63. Urfa	40	48.715
64. Uşak	59	18.565
65. Van	49	43.250
66. Yozgat	115	97.040
67. Zonguldak	55	52.580
Yekûn	4.748	4.250.000

4. SONUÇ :

Yukarıda açıkladığımız gibi çeşitli kuruluşların çeşitli amaçlarla köy, demek ve diğer kuruluşlara yaptıkları yardımlar vardır. Bunlar her Bakanlığın veya Genel Müdürlüğün yetkili organlarınca tahsis edilmekte ve valiler bu konuda önemli rol oynamaktadır.

1965 yılı programı icra Plânının 470'nci maddesinde «mahallî idareler bütçelerinde toplum kalkınması teşvik fonlarının ayrılması ve çeşitli kamu örgütlerinin köylere yardım olarak ayırabildikleri fonların toplum kalkınması amaçlarına uygun olarak ve birbirleriyle irtibatlandırılarak kullanılması için toplum kalkınmasında birinci derecede sorumluluk taşıyan valiler emrine verilmesi» öngörülmüştür.

1966 programında aynı konu ile ilgili olarak şu satırları görüyoruz :

«Yıllık Programlara sokulmamış, ufak mahalli projelere katılan halk gücünü artırmak amacıyla bugün çeşitli kuruluşların elinde bulunan teşvik fonlarının mevcut bütçelerin dışında mahallî koordinasyon kademelerince kullanılması ve iyi değerlendirilmesi önem taşımaktadır.»

»Teşvik Fonu» deyimi Devlet Plânlama Teşkilâtı ve Köy İşleri Bakanlığının Toplum Kalkınması ile ilgili servisi tarafından kullanılan bir deyimdir. Çeşitli Bakanlık ve Gendi Müdürlükler köylere yaptıkları yardımlar dolayısıyla ve bütçelerinde bu ödenekleri gösterirken «Teşvik Fonu» deyimini kullanmamaktadır. Zaten bu yardımların kullanım şekli de, 1965 ve 1966 programlarında açıklanan amaçlara uymamaktadır.

Köy İşleri Bakanlığının teşebbüsü ve İçişleri Bakanlığının olumlu hareketi ile 1965 yılında toplum kalkınması pilot ilçesi olan 12 il'in bütçesine konan ödeneklerde «Teşvik Fonu» adı ile değil, «köylere yardım» olarak öteden beri alışılan şekilde konulmuştur. Bunların 1965 yılı uygulamasında kullanılış şekilleri pilot ilçelerin köylerine verilme şeklinde değil, il'in bütün ilçelerinin faydalanması şeklinde ceryan etmiştir.

Toplum kalkınmasından anlaşılan esas anlam Devlet ve halkın bilinçli bir şekilde işbirliği yapmaları olduğuna göre, toplum kalkınması çalışmalarında en faal durumda olan vali ve kaymakamların bu çalışmaların daha verimli kılınması için bazı imkânlarla donatılmaları gerekir. Kendi güç ve imkânları ile yol, okul, içme suyu vesaire gibi ihtiyaçlarını karşılamak için bir arada çalışan köyleri veya dernekleri Devlet yönünden de teknik ve malî bakımdan desteklemek lâzımdır. Bu desteğin yeterli ve istenilen şekilde olması için vali ve kaymakamların ellerinde, çalışan köy ve derneklere verebilecekleri, imkânlar bulunmalıdır.

Merkezi kamu örgütlerinin köylere verecekleri çeşitli yardım ve köylerde yapılacak faaliyetlerin seçiminde ve yerinin belirtilmesinde mahalli idare âmirlerinin fikirleri mutlaka alınmalıdır. Mümkün olan hallerde ödenekler global olarak kendilerine gönderilmelidir. Bu suretle onları ve köylülerini harekete geçirerek ve halk katkısını geniş ölçüde sağlayarak daha az masrafla çok sayıda ve hacimde iş yapılması sağlanmış olur.

İDARİ COĞRAFYA

SÜTÇÜLER İLÇESİ İDARİ COĞRAFYASI

Yazan :

M. Emin BAYAR

Sütçüler kaymakamı

Akdeniz yöresi Isparta İline bağlı Sütçüler, dağlık bir arazi üzerine kurulmuş 1400 Km. 2 genişliğinde bir ilçedir.

Pisidia uygarlığının önemli yerleşme yerlerinden biri olan Karabavlu ilçenin ilk merkezini teşkil eder.

28 köy ve 5 merkez mahallesi bulunan Sütçülerde toplam olarak 18632 kişi yaşar. Örgüt olarak ihtiyaçları karşılar hizmet gurupları mevcuttur.

106 Km. lik bir şose ile Isparta'ya bağlanan Üçe, komşu ilçe ve illerle yolunun bulunmaması dolayısıyla bağlantı kuramamaktadır. Zaten verimi düşük olan topraktan alman ihtiyaç maddeleri, bu bakımdan mahallinde yok edilir.

Halkı ananelerine sadık ve munistir. Huzuru bozucu hareketlere ender rastlanır. Yegâne gelir kaynakları toprak ürünleri, koyunculuk, orman mallarının değerlendirilmesi ve küçük el sanatlarıdır.

Ormanları, tarihî kalıntıları, eşsiz mesire yerleri ile Sütçüler, turizm yönünden gelecek için büyük ümitler vermektedir.

SÜTÇÜLER İLÇESİ İDARİ COĞRAFYASI

1 — Coğrafi Durum :

a) İlçe adının etimolojisi : Kasabanın ilk adı «Bavlu»dur. Halen Sütçüler civarında olup milâttan 100 yıl evvel kurulan ve Küçük Asya tarihinde Pisidia şehirlerinden sayılan «Kara Bavlu» harabelerinin ismine izafetle Bavlu denmiştir. Kasaba çevresinin Toros dağlarının kolları ile kaplı bulunması dolayısıyla Cumhuriyet İdaresinden sonra Cebel olarak adlandırılmıştır. 1933 yılında İl Genel Meclisi-

sinin aldığı bir kararla halkının çoğunun büyük şehirlerde sütçülük ve yoğurtçulukla berai ticarete bulunmasına atfen «Sütçüler» ismini almıştır.

Kasabanın hangi tarihte kurulduğuna dair elimizde esaslı bir kaynak yoktur. Kasabayı ilk kuranların Horasan'dan gelen Türkmen aşiretlerinin olduğu söylenir. Kâtip Çelebinin (1609-1658) Bursa'daki Orhan Kütüphanesinde mevcut bulunan CİHANNUMA adlı eserinin 639 uncu sahifesindeki Hamidabat - İsparta livası hakkındaki malûmattan, Sütçülerin o zamanlar kaza olduğu anlaşıyor. Kâtip Çelebi, Bavlunun (Sütçüler) azim dağlar arasında üzüm ve ak dut'unun meşhur olduğundan, akduttan lâtif pekmezler yapıldığından bahseder. Bugün dahi Sütçülerin dut ve pekmezi meşhurdur.

Hudutları (Avarız) :

b) Sütçülerin doğusu Beyşehir ve Seydişehir, batısı Bucak ve Eğridir, Kuzeyi Eğridir ve Şarkikaraağaç, güneyi Serik ve Manavgat ilçeleriyle çevrili olup; mesahası 1400 Km. kare kadardır. Kasaba merkezinin rakımı 920 m. olup en yüksek dağları Dippoyraz 2950, Sarpdağ 2500 m. irtifadadır. Kasaba Dippoyraz (Dedegül) Kuzukulağı, Emredin, Yuyuruktutan, Ali Efendi, Sanlı Yaylaları ve Bozburun, Manavgat dağları, İsparta Çayı (Aksu), Denizaltı ve Akbel Dağları ile kuşatılmıştır.

Akarsular :

c) Eğridirin Anamas Nahiyesi Zindan mevkiinden kaynağını alıp, Manavgat istikametine akan Ayvalı (Orimidon) çayı 156 Km. uzunluğundadır. Alabalıklarıyla isim yapan bu çay, Serik İlçesinin 25 Km. doğusundan Köprü Suyu adıyla Akdeniz'e dökülür. Bu suya Kasımlar Nahiyesine bağlı Kartoz çayı ve Kırıntı suyu da karışır. Bu akarsular sarp dağlar arasında çağlayanlar halinde aktığı için istifadeli olmamaktadır. Yalnız Ayvalı ve Belence köylerinin bir kısım arazileri sulanabilmektedir.

Kasabanın güneyinden Pınargözü mevkiinden çıkan bir su; Salimler yakınından gelen Küçük Su ve İsparta'dan gelen Aksu ile birleşerek Kanlı Su veya adıyla Antalya taraflarına ulaşır. İlçe hudutları dahilinde göl yoktur. Sığırlık köyü önündeki 4000 dönüm civarındaki su birikintisi bataklık; köylü yardımıyla kanal açılarak ku-

rutulmuş, emek karşılığı köylüye arazi olarak dağıtılmıştır. Karadiken - Çandır yöresi Zengi alanı ve Sanlı bölgelerinde yeraltı suları bulunduğu bilinmekte ise de; halen bu sulardan yararlanılmamaktadır.

İklimi :

d) Sütçüler, Akdeniz iklim bölgesine dahildir. Yazları sıcak, kışları ılık geçer. Yağışlar genel olarak Sonbahar kış ilkbahar aylarında toplanır. 1984 yılı en sıcak ay ortalaması 29,6°, yıl ortalaması ise : 19,9° dir. En soğuk ay ortalaması 3,3°, yıl ortalaması 8,5° dir. Yıllık yağış ortalaması 32 cm. civarındadır. Rüzgârlar genellikle kuzeyden eser.

2 — İdarî Durum :

Sütçüler Egridir ilçesinin bir bucağı iken 1938 yılında 3393 sayılı kanunla ilçe haline gelmiştir. İlçeye bağlı bir bucak (Kasımlar) ve 28 köyü vardır. Kasımlar bucağı Kartoz bölgesi diye anılan 9 köyden kuruludur. İlçe merkezi 5 muhtarlıktan müteşekkil olup; Belen ve Yeşildere mahalleleri merkezi yere 3 Km. uzaktadır. Bölge arızalı olduğu için köylerin ancak 15 ine tekerlekli vasıta ile gidilebilir. Kasımlar bucağı köyleri yolları patika şeklinde olup çok müşkül şartlarla yaya ve hayvan sırtında yolculuk yapılabilmektedir.

3 — Nüfus ve Yerleşme :

1980 Genel nüfus sayımına göre nüfusu 1414 ü erkek, 1565 i kadın olmak üzere 2979 kişidir. Köyleriyle birlikte nüfus 18632 dir.

Yapı tipleri genellikle ahşap kârgirdir. Eylül 1961 yılında vuku bulan yangında 23 ev 27 dükkân yanmıştır. İmar İskan Bakanlığının fon kredi yardımı ile felâkete uğrayanlar betonarme binalarını yapmış ve yerleşmişlerdir.

Orman içi köylerden ikisinin Zengi alanına yerleşmeleri için gereken teşebbüs yapılmış, durum muamele safhasındadır. Bu köyler gibi dağınık mahalleler halinde olan köylerin de bir araya getirilmesi için gerekli çabanın harcanmasına zaruret vardır. İlçe ve muhitinde yerleşik göçebe ve göçmen yoktur.

4 —İlçe Merkezinin Durumu :

İlçe Kepez sırtlan eteğinde Güney _ Batı cephesine bakar yarım hilâl şeklinde kurulmuştur. Belen, Erenler, Cami, Yeşildere ve Yukarı mahalle adları ile anılan 5 mahallesi vardır. 987 ev, 16 Bakkal, 4 manifaturacı, 2 manav, 3 kasap, 3 lokanta ve aşçı, 3 berber, 2 fırın, 3 kahvehane, 1 hamam, 1 sinema, 2 otel, 2 han, 2 hızar atölyesi, 3 demirci, 2 Sobacı işyeri mevcuttur. Halkının % 70 i tarla bağ, bahçe tarımı ve hayvancılıkla geçinir. Orman emvalinin değerlendirilmesi de büyük bir keçim kaynağıdır.

İlçede ayrıca bir halıcılık küçük sanat kooperatifi ve 3halı imalatçısı vardır. Sütçüler halısı piyasada ragbette olup fakir ailenin geçimini takviye etmektedir.

5 — İlçe Teşkilâtı ve Memurlar :

a) İşçileri :

Kaymakam, 1 Bucak Müdürü, 1 Tahrirat Kâtibi, 1 Nüfus Memuru, 1 Nüfus Kâtibi, 1 Şoför ve Hademe.

b) Jandarma :

İlçe J.K. olarak 1 Kd. Başçavuş, 1 Uz. Çvş., 2 Uz. Onb., 2 Gece Bekçisi olup yalnız Kasımlarda karakol vardır.

c) Adalet :

1 C. Savcısı, 2 Hâkim, 1 Başkâtip, 3 Kâtip, 1 Mübaşir, 1 Gardiyan, 1 Hademe.

d) Askerlik Şubesi :

1 Pers. Yzb., 1 Mu. Memuru.

e) Maliye :

Malmüdürü, 1 Milli Emlâk Me., 1 Vergi Me., 1 Muhasebe Me. 1 Veznedar, 1 Tahsildar ve 1 odacı.

f) Özel İdare :

Özel İdare Me., 1 Gelir Me., 1 Tahsildar ve 1 Hademe.

g) Tarım :

1 Tarım Teknisyeni, 1 Köy Teknik Ziraat Öğretmeni, 1 Selektör Makinisti.

h) Veteriner :

Veteriner Sağlık Me.

i) Tapu Sicil :

Tapu Sicil Me.

ı) Sağlık:

1 Hükümet Tabibi, 1 Merkez Sağlık Me., Gezici Sağlık M., 3 Köy Sağlık Me., 1 Hemşire Yardımcısı, 1 Mutemet Anbar Me., 1 Teknisyen, 1 Şoför, 5 Hademe, 1 Aşçı, Sağlık Merkezi Baş tabiplik görevini Hükümet Tabibi vekâleten yürütmektedir.

j) Millî Eğitim :

İlköğretim Md., 1 İlköğretim Müfettişi, 51 İlkokul Öğretmeni, 1 Ortaokul Md., 2 Ortaokul Öğretmeni, 1 Kâtip ve 3 erkek hademe, 1 Kadın Hademe,, 1 Halk Kütüphanesi Me., 1 Müstahdem.

k) P.T.T. Md. :

1 Müdür, 3 dağıtıcı ve 1 Hat Bakıcısı.

l) Orman İşletmesi :

1 Müdürü 3 Orman Yüksek Mühendis, Bölge Şefi, 1 Muhasip, Yardımcısı, 1 Başkâtip, 5 Mut. Kâtip, 1 Veznedar, 2 Evrak Me., 2 Daktilo Me., 3 Şoför, 2 Hat Bakıcısı, 16 Or. Müh. Me., 3 Ölçme Kesme Me., 7 Depo Me., 5 Depo Bekçisi, 3 Seyis, 1 Ağaçlama Bekçisi, 5 Hademe hizmet görmektedir.

m) Tekel İdaresi :

Tekel Memuru ve Odacısı.

n) Belediye :

Belediye Başkanı, 1 Muhasip, 1 Kâtip, 2 Zabıta Memuru, 2 Çöpçü, 1 Şoför, 1 Hademe, 1 Ebe.

o) Diyanet :

1 Müftü, 3 İmam Hatip, 3 Müezzin.

ö) Ziraat Bankası :

Müdür, 1 Müdür yardımcısı, 1 Takip Memuru, 2 Bekçi hademedir.

6 — Bayındırlık Durumu :

İlçe Isparta iline 106 Km. lik bir stabilize yol ile bağlıdır. Yol güzergâhının 64 Km. sinde Eğridir İlçesi bulunur. Bu yol ilçeyi civara bağlayan yegâne işlek yoldur. Evvelce karayolları bakımında iken, bu yıl Bayındırlık Md. lüğüne aktarılan yolun bakımı şimdi daha iyidir. Üzerinde irili ufaklı ahşap köprüler yerine beton köprü kurulması için gerekli etüt ve plânlama yapılmıştır.

Bucak merkezi Kasımlara 45 Km. lik bakımı müşkül olan ham bir orman yolu ile gidilir. Kasımlardan; bölgesine bağlı köylere nakil vasıtası yolu henüz yoktur. Yol durumları zorunlu olan bu köyleri ilçe merkezine bağlamak için bu yıl Belence-Danbükü yolu programa alınmış ve çok sarp kısımlardan geçen 8 Km. lik kısmını ikmal etmiştir. Köylü yardımı ile gerçekleştirilecek bu güzergâha 1965 yılında da devam edilecektir. Gelecek yıllarda Antalya'nın Manavgat İlçesine bağlanacaktır. Diğer yönden Çandır Köyünden Gebiz üzerinden Serik İlçesine ulaşacak yolun yapımına başlanılmış, bu suretle Sütçüler Antalya yolu 156 Km. kısalma suretiyle 106 kilometreye inmiş olacaktır. Halen İlçenin 15 köyü nakil vasıtası işler köy ve orman yolu ile ilçe merkezine bağlıdır. İlçede 50 lik PTT santralı 20 lik orman ve jandarma santralı mevcuttur. Orman ve jandarma santralından 10 köy konuşma bağlayabilmektedir.

Kuzca - Bucakdere - Çandır köyleri içme suları tesisleri ikmal edilerek suyu olmayan köy adedi ikiye indirilmiştir.

Kasabaya 240 bin lira sarfiyla getirtilen içme suyunun kati kabulü yapılmış bu suretle içme suyu derdi % 70-80 1 halledilmiştir. İlçeyi aydınlatan ne termo ve ne de hidroelektrik yoktur. Sağlık Merkezine ait jeneratör Belediyenin yaptığı yakıt yardımı ile yalnız geceleri 18-23 arası sokakların ve resmî dairelerin bir kısmı aydınlatılmaktadır.

İnşası tamamlanan Belediye, kapalı hal ve salon inşaatları büyük bir ihtiyacı doldurmuş bulunmaktadır. Yollar genellikle adi kaldırımdır. 400 metrelik bir kısmı parke ve arnavut kaldırımı olarak döşenmiştir. 1 Km. ye yakın kanalizasyon tertibatı geçirilen yangından sonra döşenmiştir.

7 — Tarımsal Durum :

Tarımsal durum ilçede 101190 dekar tarla arazisi, 1950 dekar bağ-bahçe, 452760 dekar mera, 500 000 dekar koru, 700 000 dekar Devlet Ormanı arazisi mevcuttur.

Bölge arazisi arızalı ve makina ziraatına elverişli olmadığından verim azdır. Ancak istihlâkleri karşılar. İklimi mutedil olan bölgede bağ bahçe ziraatım geliştirecek tedbirler de alınmakta; bilhassa elmacılığa önem verilmektedir.

Biri ilçe merkezinde üçü köylerde olmak üzere 4 Troyler tohum temizleme ilaçlama ihtiyacını karşılamaktadır.

b) Veterinerlik

Bölgede avarız dolayısıyla hayvancılık da gelişmemiştir. Ekseriyetini keçinin teşkil ettiği küçük baş hayvanlar üretimi yapılmaktadır. 898 at, 7200 inek, 4931 löküz, 14813 koyun, 43665 kıl keçi, 759 katır, 2543 eşek, 57 deve bulunmaktadır. 2322 koyun-keçi, 496 sığır, 170 tek tırnaklı hayvan şarbona karşı koruyucu aşıya tabi tutulmuştur.

8 — Kültürel Durum :

Sütçülerin 3 ü merkezde, 29 u köylerde olmak üzere 32 ilkokulu mevcuttur. 27 si devlete, 5 i özel şahıslara ait olan okul binaların

da 51 öğretmen görev görmektedir. Öğrenci mevcudu 2435 dir. 9 köyde halk okuma odası, 5 köyde halk dershanesi açılmış, 80 öğrencinin devamı sağlanmıştır. Gezici Bıçkı Dikiş Kursu 55 öğrenci ile öğrenime başlamıştır. Bu yıl birer lojman ve derslikli iki okul inşaatı tamamlanarak öğretime açılmış, okulu bulunmayan köy adedi 2 ye düşürülmüştür. Bütün bölgede besî eğitimi normal yürütölmektedir.

Ortaokul'a 1963-1964 ders yılında 72 öğrenci devam etmiş 9 öğrenci mezun olmuştur. Bu yıl yeniden 64 öğrenci kaydım yaptırmıştır. Okul 1 Müdür, 2 öğretmen kadrosu ile öğrenim yapmaktadır.

Kütüphane : 3500 civarındaki kitabı ile halkın hizmetindedir. Gerek merkez, gerekse köylere idare servisinin kuruluşunun olumlu sonuçlar verdiği görölmüştür.

9 — Sağlık Durumu :

İlçenin Sağlık Teşkilâtı Hükümet Tabibliği ile Sağlık Merkezi Baştabibliğinden ibarettir. Yukarıda belirtildiği üzere Sağlık Merkezini yöneten doktor bulunmadığından her iki teşkilât da (örgüt) Hükümet Tabibi tarafından yönetilmektedir.

İlçede eczahane yoktur. Hükümet Doktoru tarafından açılan ecza dolabı da bilahere kapanmıştır. Genel Sağlık durumu iyi olup; salgın vak'alara sporatif olarak tesadüf edilmiştir. Sağlık merkezinde 1548 kişi ayakta muayene edilmiştir. 184 kişi hastahaneye yatırılmış bunun 150 si şifa, 34 dü salâh bulmuş 18 doğum yapılmıştır. İaşe ve ilâç için 32000 lira harcanmış 623 kişiye 520 Kg. süttozu verilmiştir.

Hükümet tabibliğince 4 tifo, 2 boğmaca, 1 difteri, 1 şarbon, hastalığı teşhis ve tedavi edilmiştir. Mücadele zamanında 1172 kişiye çiçek, 1592 kişiye tifo, 1041 kişiye karna aşî tatbik edilmiştir. 15553 kişide guatr taraması yapılmış, 165 kişide guatr tespit edilmiş, iyot tuzu ile tedavi yoluna gidilmiştir. 177 çiftin evlenme muayenesi yapılmıştır. Sarî hastalığa müptelâ olanlar daima takip ve kontrol edilmektedir. Mevsim hastalıklarından, çocuklarda yaz ishali, rutubetli aylarda da grip-nezle görölmekte bu hastalıklar için gerekli ilâçlar Sağlık Merkezi Tabibliğince muhtarilere verilmektedir.

Merkez ve köylerde, umumî yerlerin temizliği ve sıtmaya karşı haşere ilâçlaması yapılmakta DDT ve diazinon tatbik edilmektedir.

10 — Sosyal ve Ekonomik Durum :

Sütçüler halkı ziraat ve hayvancılıkla uğraşır. Arazinin dağlık oluşu; ormanların kesif bir şekilde bütün muhiti kaplaması, yapılan ziraatın ancak mahallî ve zatî ihtiyaçları tatmin derecesinden ileri gidememesine sebep olmaktadır. Gerçekten bir iki yere müstesna; toprak da verimli olmaktan uzaktır. Keçinin ormana yaptığı zararlar karşısında köylünün uyarılması ile, bu hayvanları ellerinde bulunduranlar da oldukça azalmış, koyunculuk ve büyük baş hayvancılığa yönelmiştir. Bundan ötürü tatmin edici geçim unsuru bulamayan halk; büyük şehirlere kaçmakta oraların süt ve yoğurt inhisarını ellerine almaya çalışmaktadır. İlçenin Sütçüler olarak adlandırılmasının sebebi de budur.

İlçe ve köylerde genellikle iskân durumu müsait değildir. Bununla beraber marsilya tipi kiremitli binaları olan temiz köyler de yarıdan fazladır. Yapı tipi yangına müsait olan ilçe merkezinde daima uyanık ve tedbirli olmak gerekir.

Halkın menşei Oğuz boyundan gelmektedir. Oğuz boylarından Beydili-Çandır ismini taşıyan köyler bugün bile mevcuttur. Selçuklular zamanındaki Türkmenler ilçenin bugünkü yerini kurmuşlardır. Halk geleneklerine çok bağlı, mûtaassıptır. Toplumsal düzen içinde geçinmeleri iyi olduğu için asayiş bozucu müessir fiil hareketleri çok azdır. Erkeklerin kıyafetleri modern ise (de, kadınlar genellikle başlarına şal atkı atarlar. Çarşaf yoktur. Yüksek tahsilli miktarı az olduğundan kültürel seviye düşüktür. Evlenmelerde başlık adetleri yoktur. Düğünleri çalgılı mahallî geleneğe göre yapılmaktadır.

Ceza evinde tutuklu miktarı çok azdır, davaların % 90 ı orman suçları teşkil etmektedir. Evlenmelerde köylerde bir neyi bedel alındığı görüldüğünden kız kaçırma olaylarına tesadüf edilmektedir.

11 — Turizm ve Kalkınma Durumu :

Sütçüler tabii güzellik ve tarihî eserleri bakımından Turizm yönünde değerlendirilmeğe layıktır. Zengin ormanları, mesire yerleri av sahaları PİSİDİA medeniyetine ait tarihî kalıntıları, şifalı içme ve berrak çam suları ile gelecek için ümit vermektedir.

Bu yıl kurulan Turizm Derneği, değerlendirme için büyük çaba sarf etmektedir.

Tota Soğucaksu, Ayvalı, Çandır, Sanlı, Yeşildere, Gürlevik mesire yerleri görülmeğe değer. Kasımlar-Kesme-Aşağıyaylabel-Sığırlık-Çandır ve (Karabavlu) ADADA harabeleri birer tarihi değerdir.

Ne var ki, yol durumu müsait olmadığından bu yerler kıymetlendirilememiş tabiatın tahrip lûtfuna terkedilmiştir. Hal böyle olduğundan; dernek evvelâ yol davasını ele almış ve küçümsenmeyecek başarı sağlamıştır.

Bölgenin en eski tarihi kalıntısı (Bavlu) ADADA harabeleridir. Bavlu Sağrak köyünün 2 km. doğusunda güneyi ormanlık ve kayalık bir tepe ile kapanmış bir yayla üzerinde kurulmuştur. Batısında kısmen düzlük kısmen dere içinde kalmış kesme taşlardan yapılmış müstahkem bina harabeleri vardır. Ara yerde sütunlar, Lâhitler ve kaleden kopma büyük taşlardan hasıl olan harabe ve enkaz yığınları vardır.

Ovaya açılan boğazın methalinde Jüpiter'e mahsus bir mabedin harabesi görülür. Büyük kesme taşlardan yapılmıştır. Etrafı bina enkazı ve sütun parçaları ile doludur.

Taş üzerine oyulmuş Likya ve Pisidixda çok görülen Trigetrum denilen, alâmeti mahsus veya armaya benzeyen işaret burada da vardır'. Buranın alâmeti, müşterek bir noktadan muhite doğru yürür halde üç insan bacağıdır. Bu işaret Kilikya madalyalarının çoğunda da mevcuttur.

Boğazın yakınındaki mabet civarında bir çok bina ve 19 basamaklı bir merdiven vardır. Daha geride bahsi geçen Jüpiter mabedi genişliğinde ikinci bir mabet görülür, duvarları tam ve sağlamdır. Buranın, ahali meydanına ait olduğu zann olunur. Kuzeydeki mabet duvarındaki kitabeye göre burası Jüpiter Serapis'e tahsis edilmiştir. Etrafında çok sütun az lâhit vardır. Mezarlığı batı güney cihetinde olduğu tahmin edilmektedir.

Karabavlu'dan Antalya'ya indirilen tarihi taş döşemeli kral yolunun güzergâhı halen mevcuttur. Bu yol mükemmel bir kodla Çandır kalelerine inip oradan (Aspendos) Serik ilçesine ulaşmaktadır.

KANUNLAR

KOY KANUNU

BİRİNCİ FASIL

Karnın No : 442

Kabul Tarihi 18/3/1342

Yayın Tarihi 7/4/1342

Madde 1 — Nüfus ikibin'den aşağı yurtlara (köy) ve nüfusu ikibin ile yirmibin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara (şehir) denir. Nüfusu ikibinden aşağı olsa dahi belediye teşkilâtı mevcut olan nahiye, kaza ve Vilâyet merkezleri kasaba itibar olunur. Ve Belediye Kanununa tâbidir.

Madde 2 — Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ, bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler.

Madde 3 — Bu kanunun hükmü başlar başlamaz her köyün sınırı. İhtiyar Meclisi tarafından bir kâğıda yazılır. Sınır için komşu köyler ile aralarında uzlaşmadıkları yerler varsa bu da gösterilir. Ve yazılan sınır kâğıdı İhtiyar Meclisince mühürlenerek Nahiye Müdürüne gönderilir. Nahiye Müdürü de bu sınır kâğıdını Kaza, veya Vilâyete gönderir. Oralarda İdare Meclisince sınır Kâğıdı tetkik ve tasdik olunduktan sonra tasdikli bir örneği tekrar Köy İhtiyar Meclisine verilmek üzere Nahiye Müdürüne yollandığı gibi asıl sınır kâğıdı da tasdikli olarak Tapu Dairesine verilir. İki köy arasında uzlaşamayan sınırlar için İdare Meclisleri tahkikat yaparak sınırı 5 nci maddeye göre çizip her iki köye de tasdikli birer örneğini gönderir ve bu kafidir. Kazadaki bütün köylerin tasdikli sınır kâğıtları tapuca bir deftere yazılıp defterin altı İdare Meclisine tasdik ettirilir. Ayrıca bu tasdikli defterin bir sureti de tapuca çıkarılıp İdare Meclisinde saklanmak üzere verilir. Köy sınırlarına ait işlerde Devlet Daireleri ve Mahkemelerce bu tasdikli defterler esastır.

Madde 4 — Bir köyün sınırı aşağıda tarif edildiği şekilde çizilir.

1 — Eskidenberi bir köyün sayılan bütün tarla, bağ, bahçe, çayır zeytinlik, palamutluk, baltalık ve otlaklar sınır içinde kalmalı.

2 — Dağlık ve ormanlık havalide ötede beride dağınık olan yerler, tarlalar, mer'alar parça parça en yalan köye bağlı sayılmakla beraber bunlar sınır haricinde bırakılmalı, yalnız her birinin adı ısınır kâğıdının altında yazılmalı.

3 — Sınır mümkün olduğu kadar kolay anlaşılacak surette dereler, tepeler, yollar veya diğer değişmeyen işaretli yerlerden geçmeli ve bu dere, tepe ve yolların veya işaretli yerlerin köylüce adları ne ise behemehal sınırda sırasıyla yazılmak.

4 — Eğer bir köyün sınırı derelerden, tepelerden, yollardan veya diğer değişmeyen işaretli yerlerden geçirmek kabil olmazsa o halde sınır mümkün olduğu kadar düz yapılmalı ve büyük taşlar dikilerek sınır gösterilmeli.

5 — Bir köy ahalisinden bazı kimselerin başka bir köy arazisi içinde kalan dağınık tarla, bağ, bahçe gibi yerleri sahibinin bulunduğu köyün sınırında değil öteki köyün sınırında gösterilmeli.

6 — Bir köyün sınırı mutlaka diğer köyün sınır ile birleşmek lâzım gelmez. İki köyün sınırları arasında eskiden beri hiç bir köyün malı sayılmayan boş arazi, dağlar, ormanlar yaylaklar varsa bunlar genel sınırın dışında bırakılmalı.

7 — Bir köyün malı olan yaylaların o köy ihtiyar meclisi tarafından ayrıca sınır çizilmekle beraber bu sınır kâğıdı asıl köyün sınır kâğıdı ile birleştirilmeli.

Madde 5 — İki köy arasında nizalı sınırların çizilmesi için Hükümetin emriyle iki köy hey'eti ihtiyariyesi bir araya toplanarak işin kendi aralarında düzeltilmesi için çalışır, gene uzlaşmadıkları halde İdare Meclisi tetkikat ve tahkikat yaparak altı ay içinde doğrudan doğruya sınır çizer ve bu kafi olur. Beş sene müddetle değiştirilemez.

Bir köy sınırı; bu kanun mucibince çizildikten beş sene sonra hasıl olacak lüzum ve ihtiyaç üzerine İhtiyar Meclisi sınırın büyütülüp küçültülmesi için müracaatta bulunabilir. Şayet bu sınırın büyütülmesi veya küçültülmesi başka bir köye dokunmuyorsa Vilâyet veya kaza İdare Meclisleri kararıyla sınır tashih olunur ve tasdikli deftere yazılır.

Sınırın büyütülmesi veya küçültülmesi başka bir köye dokunuyorsa bu maddenin birinci fıkrasına göre mesele halledilir,

Madde : 6 — Birkaç köy arasında müşterek olan sıvat, sulak ve pınar mer'a, baltalık, yaylak gibi yerler eğer bir köy sınırı içinde kalıyorsa o köyün malı olmakla beraber diğer köyler de eskisi gibi istifade ederler.

Bu gibi müşterek yerler hiçbir köy sınırı içinde kalmıyorsa buralardan istifade eden köylerin müştereken malı olup her köyün sınır kâğıdında bu hakları yazılır ve müştereken koruyup eskisi gibi istifade ederler.

Madde : 7 — Köy bir yerden bir yere götürülebilen veya götürülemeyen mallara sahip olan ve işbu kanun ile kendisine verilen işleri yapan başlı başına bir varlıktır. Buna (şahsî mânevi) denir.

Madde : 8 — Köyün orta malı kanun karşısında Devlet malı gibi korunur. Bu türlü mallara el uzatanlar Devlet malına el uzatanlar gibi ceza görürler.

Madde : 10 — Muhtar, köyün başıdır. İşbu kanuna göre köy işlerinde söz söylemek, emir vermek ve emrini yaptırmak muhtarın hakkıdır.

Muhtar, Devletin memurudur. Devlet işlerinde vazifesini (36) ncı maddeye göre yapar.

Madde : 11 — Köy muhtarının ne yapacağı işte köy muhtarıyla birlik olanların köy işlerinde fenalıkları anlaşılırsa Devlet memuru gibi muhakeme edilirler ve ceza görürler.

İKİNCİ FASIL

Köy İşleri

Madde : 12 — Köye ait işler ikiye ayrılır :

- 1 — Mecburi olan işler :
- 2 — Köylünün isteğine bağlı olan işler.

Köylü mecburi olan işleri görmezse ceza görür, isteğine bağlı olan işlerde ceza yoktur. Ancak köylünün isteğine bağlı bu gibi işler

de köy derneğinin yarısından çoğu hükmederler ve Vilâyete bağlı olan yerlerde Vali ve kazaya bağlı olan köylerde Kaymakamın rızasını alırlarsa o iş bütün köylü için mecburi olur ve yapmayan ceza görür.

Madde : 13 — Köylünün mecburi işleri şunlardır :

1 — Sıtma, sivrisinek tarafından aşılandığı ve sivrisinek de su birikintilerinde barındığı ve ürediği için her şeyden evvel köy sınırı dahilindeki su birikintilerini kurutmak;

2 — Köye kapalı yoldan içilecek su getirmek ve çeşme yapmak, köyün içtiği su kapalı geliyorsa yolunda delik deşik bırakmamak ve mezarlıktan veya süprüntülük ve gübrelikten geçiyorsa yolunu değiştirmek ;

3 — Köylerdeki kuyu ağızlarına bir arşın yüksekliğinde bilezik ve etrafını iki metre eninde harçlı döşeme ile çevirmek;

4 — Evlerde, Odalarda ahırları bir duvarla birbirinden ayırmak;

5 — Köyün her evinde üstü kapalı ve kuyulu veya lâğımlı bir hela yapmak ve köyün münasip bir yerinde herkes için kuyusu kapalı veya lâğımlı bir (helâ) yapmak;

6 — Evlerden dökülecek pis suların kuyu, çeşme, pınar sularına karışmayarak ayrıca akıp gitmesi için üstü kapalı akıntı yapmak;

7 — Köyle evlerin etrafını ve köyün sokaklarını temiz tutmak, her ev kendi önünü süpürmek;

8 — Çeşme, kuyu ve pınar başlarında gübre, süprüntü bulun- durmayıp daima temiz tutmak ve fazla sular etrafa yayılarak bataklık yapmaması için akıntı yapmak;

9 — Köyün süprüntü ve gübreligini köyden uzakça yol üstü olmayan sapa ve rüzgâr altı yerlerde yapmak ve herkese o gübrelikten ayrı yerler gösterilmek;

10 — Her köyün bir başından öbür başına kadar çaprazlama iki yol yapmak,

11 — Köyün büyüklüğüne göre orta yerinde ve mümkün olmazsa kenarında bir meydan açmak ;

12 — Köy meydanının bir tarafında İhtiyar Meclisinin toplanıp köyün işlerini görüşmeleri için bir köy odası yapmak;

13 — Köy, yol üzerinde uğrak ve konuk ise köy odası yanında ocaklı ve ahırlı bir konuk odası yapmak;

14 — Köyde bir mescit yapmak (yeniden yapılacak ise köy meydanının bir tarafına yapılacaktır).

15 — Köyde Maarif İdarelerinin vereceği örneğe göre bir mektep yapmak, (yeniden yapılacak ise köyün en havadar bir tarafına yapılacak mektebin herhalde bir bahçesi bulunacaktır.

16 — Köy yollarının ve meydanının etrafına ve köyün içinde ve etrafındaki su kenarlarına mezarlıklar ve mezarlık ile köy arasına ağaç dikmek, (köylüler sene adam başına en az bir ağaç dikecek ve bu ağaç tamamen tutup yeşilleninceye kadar ağaca bakacak ve yeni dikilmişlere hayvanların sürünerek ve kemirerek zarar vermesinin önünü almak için etrafına çalı çırpı sarıp mukemce bağlayacaktır.)

17 — Köy korusunu muhafaza etmek;

18 — Köyden Hükümet Merkezine veya komşu köylere giden yolların kendi sınırı içindeki kısmını yapmak ve onarmak ve yollar üzerindeki küçük hendek ve derelerin üstlerine köprü yapmak ve yol üzerinden gelip gitmeğe zorluk verecek şeyleri kırmak, kaldırmak (bir yol üzerindeki işlerin köyden köy sınırının bittiği yere kadar olanı o köyündür.)

19 — Köy halkından askerde bulunanların ve bakacağı olmayan öksüzlerin tarlalarını, bağ ve bahçelerini (imece) yoluyla sürüp ekmek, harmanlarını kaldırmak;

20 — Köy namına nalbant, bakkal, arabacı dükkânları yaptırmak;

21 — Köye ortaklama korucu, sığırtaç, danacı ve çoban tutmamak ;

22 — Köyde insanlarda salgın ve bulaşık bir hastalık çıkarsa veya firengili bir adam yollayarak hükümete haber vermek (bu haber üzerine kazadan memur gelinceye kadar hastanın yanına bakacaklardan başkalarını sokmamak lâzımdır) ;

23 — Köy hayvanlarında salgın ve bulaşık bir hastalık görülürse o gün bir adam yollayarak Hükümete haber vermek; bu haber

üzerine kazadan bir memur gelinceye kadar hasta olan hayvanı diğerlerinden ayırmak ve hasta hayvan ile beraber bulunmuş olan hayvanları köyün hasta olmayan hayvanları ile karıştırmamak;

24 — Köyde su basması olursa birleşerek selin yolunu değiştirmek;

25 — Ekine, mahsule, yemişli yemişsiz ağaçlara, bağlara, bahçelere zarar veren kuşları, böcekleri, tırtılları öldürmek, (bunun için hangi türlü kuşların ve böceklerin hangi zamanlarda ve nasıl öldürülmesi lâzım geldiği Hükümetten sorularak ve nasıl öğretilirse öyle yapılacaktır.)

26 — Köy halkının ekilmiş ve dikilmiş mahsullerini, ağaçlarını her türlü zarar ve ziyandan muhafaza etmek;

27 — Mecbur olmadıkça yol üzerine halkın kolaylıkla gelip geçmesine dokunacak şeyler koymamak;

28 — Birdenbire yıkılarak altında adam ve hayvanat kalacak derecede çürümüş veya eğilmiş duvar veya damlan bir sakatlık çıkarmaması için yıktırmak veya tamir ettirmek;

29 — (Bu fıkra 684 sayılı kanunla şu şekilde değiştirilmiştir.) Köy içinde bilâ zaruretin hayvan koşturmamak.

30 — Muhafazasına mecbur oldukları yırtıcı ve azgın hayvanları başıboş salıvermemek;

31 — Devlet parasını kıymetinden aşağı aldırtmamak;

32 — Bir adamın suda veya başka suretle boğulmak gibi başına bir felâket gelip de onu kurtarmak elinde iken yardım etmek;

33 — Köyde çürümüş ve kokmuş meyve vesair sıhhate muzır şeyler köyden dışarıya götürülür ve gömülür;

34 — Bir hayvana götüremeyecek kadar yük yüklettirmemek;

32 — Yaylımlara başlı başına hayvan salmamak ve ortaklama çayırıları biçmemek;

36 — Bir yeri kazarak başkalarının hayvan ve davarlarının düşüp ölmesine ve sakatlanmasına sebep olmasına meydan vermemek;

37 — İhtiyar meclisleri tarafından şahitlik için çağrılınca herhalde gelmek ve eğer gelmeyecek kadar mazereti varsa bildirmek.

Madde : 14 — Yapılması köylünün isteğine bağlı olan işler şunlardır :

- 1 — Köyün evlerinde ahırları odalardan ayrı bir yere yapmak;
- 2 — Ev, ahır, hela duvarlarının iç ve dışları senede bir defa badanalanmak ;
- 3 — Her köyün bir başından öbür başına kadar olan yolları taş kaldırımı ile döşemek;
- 4 — Köy mezarlığının köyden ve caddeden uzak bir yerde, suların geldiği tarafta değil, akıp gittiği tarafta olmasına çalışmak ve etrafını duvarla çevirerek içerisine hayvan girmesinin önünü almak ve mezarlığa gübre, süprüntü dökmemek, herkes mezarlarına iyi bakmak;
- 5 — Köyde bir çamaşırılık yapmak;
- 6 — Köyde bir hamam yapmak;
- 7 — Pazar ve çarşı yerleri yapmak;
- 8 — Köyün sınırı içinde münasip yerlerde ve tepelerde orman yetiştirmek;
- 9 — Köyü, kasaba ve komşu köylere bitiştiren yolları iki kenarına ağaç dikmek ve köy sınırı içindeki yabani ağaçları aşılacak;
- 10 — Köyde ekilip biçilen ve toplanan mahsulâtın ve yapılan eşyanın değeriyle satılabilmesi için köy namına alıcı adam aramak;
- 11 — Köy, tarla ve bahçelerini sulamak için bütün köye ortaklama yapmak;
- 12 — Köye ortaklama her türlü ziraat, pulluk, orak, harman makineleri almak;
- 13 — Köyde peynir ve yağ yapmak;
- 14 — Köye ortaklama değirmen yapmak ve getirtmek;
- 15 — Köylülerin giydiği esvapları köyde dokutmağa çalışmak;
- 16 — Köylüden berber yetiştirmek;
- 17 — Köylüden ayakkabıcı yetiştirmek;
- 18 — Köylüden nalbant, demirci, arabacı, kalaycı yetiştirmek;

- 19 — Ekinden çok gelir almak için yapma gübre getirtmek;
- 20 — Köylünün bilgisini artıracak kitap getirtmek;
- 21 — Yemeklik ve para ile köy fukarasına ve öksüzlere yardım etmek kimsesiz çocukları sünnet ettirmek ve kızları evlendirmek için yardım etmek ve fukara cenazelerinin kefen vesairesinin tedarikine çalışmak;
- 22 — Kazaen yanan ve yıkılan fukara evlerini bütün köy yardımı ile yapmak;
- 23 — Bütün köy için bankadan para kaldırmak ve tarla, çift ve tohum almak isteyenlere vermek ve bu paranın her sene borçlarını toplayarak bankaya yatırmak;
- 24 — Köyde güreş, cirit, nişan talimleri gibi köy oyunlarını yaptırmak ;
- 25 — Kağnıları dört veya iki tekerlekli arabaya çevirmek ve köy parasıyla araba yapacak bir tezgâh açtırıp köy namına idare etmek;
- 26 — Her köyde köy sandığından bir ambar yaptırıp bunun bir bölmesine harman zamanında herkesten köy namına mahsullerine göre birer miktar zahire ödünç alınarak konulmak ve bu zahireyi muhtaç köylülere gene köy namına yemeklik veya tohumluk olarak ödünç vermek ve her sene ambarda artan zahireyi yeni mahsul ile değiştirmek ;
- 27 — Her sene köy namına bir veya daha ziyade tarla ektirecek mahsulünü, imece yolu ile biçip elde ettikten ve gelecek sene için tohumu ayırdıktan sonra artanını satarak parasını köy sandığına yatırmak ;
- 28 — Köy namına iyi cinsten boğa, aygır, teke, koç satın almak;
- 29 — Köy korusu olmayan yerlerde koru yetiştirmek;
- 30 — Köyde sağlık işlerine bakmak üzere bir sağlık korucusu bulundurmak, yok ise Vilâyet veya kaza merkezinde açılacak sağlık derslerine adam göndererek yetiştirmek suretiyle köyde istihdam etmek;
- 31 — Hükümet tarafından sağlık işlerinde kullanılmak üzere verilecek ilâçları korumak;
- 32 — (19/2/1954 tarih ve 6250 sayılı kanunla eklenen şekli:)
Köye elektrik tesisatı vücade getirmek.

ÜÇÜNCÜ FASIL

İmece ve köy parası

Madde : 15 — Köy işlerinin bir çoğu bütün köylü birleşerek imece ile yapılır.

Madde : 16 — (11/7/1939 tarih ve 3664 sayılı kanunla değişik şekli :)

Köy gelirleri, köy işlerini gören köyün aylıklı adamlarının aylık ve yıllıklarıyla köy sınırları içinde yapılacak mecburi köy işlerine yetemezse :

En yüksek haddi yirmi lirayı aşmamak üzere herkesin hal ve vaktine göre Köy İhtiyar Meclisi kararıyla köyde oturanlara ve köyde maddi alâkası bulunanlara salma salınır.

Salma köyde oturanlar için hane başına tevzi edilir. Bir hanede oturanların kendilerine ait gelirleri olduğu takdirde bunlar dahi ayrı hane sahibi sayılırlar. Salma tevzi edilirken bir hanenin tadye kudreti esas olarak göz önünde tutulur.

Köy haricinde oturup da köyde maddi alâkası bulunanların vergi miktarı, o köydeki alâka ve istifadelerinin derecesi nisbetiyle ölçülür ve ona göre tayin olunur.

Köyün aylıklı adamlarının ücretlerde mecburi işlerden başka hiç bir iş için hiçbir nam ve maksatla salma salınamaz. Bu suretle topanan paralar bu işlerden maada hiçbir yere ve hizmete tahsis olunamaz.

Köy ihtiyar meclisi salınacak salmanın nisbet, cins ve miktarını İkinci Kânun ayı içinde tayin ve tevzi cetvellerini tanzim ederek 15 gün müddetle umumun görebileceği yerlere asmak suretiyle ilân ve hariçte bulunanlara tebliğ eder. Salınan salmalarda kanun hükümlerine uygunsuzluk veya nispetsizlik olduğunu iddia edenler ilân ve tebliğ müddetinin hitamından itibaren 10 gün içinde itirazlarını köy muhtarına söylerler veya yazıyla bildirirler ve müracaatlarını tutulacak deftere yazdırarak bir ülmühaber alırlar.

Köy ihtiyar meclisi bir hafta içinde itirazlara bakarak kararını vermeğe ve itiraz edenlere bildirmeğe mecburdur. Bu kararlar aleyhine tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde merkez kazasına Va-

liye, diğer kazalarda Kaymakamlara müracaat edilebilir. Bunların verecekleri kararlar kat'î olup aleyhine Devlet Şûrasına müracaat edilemez.

Salma kararlarının köy karar defterine geçirilmesi ve tadilâtının işaret olunması mecburidir.

Salma mükellefiyetini aynen veya nakden ifa etmeyenler bedenlen çalıştırılabilirler.

Madde : 17 — Köy parası şunlardır :

- 1 — İhtiyar Meclisi tarafından köylüye salınacak para;
- 2 — İşbu kanuna göre alınacak ceza paraları;
- 3 — Köy namına yazılı emlak ve arazi geliri;
- 5 — Yoluyla vakfedilen arazi ve emlak geliri;
- 6 — Avarız gelirleri (ağaç, arazi, emlak, para)
- 6 — Hediye ve bağışlanmış paralar ve mallar (ianat ve teberruat);
- 7 — Köy namına ekilen tarla geliri;
- 8 — Köy tezgâh ve ambar ve dükkânları geliri;
- 9 — Mühürlenecek ilmühaberlerden alınacak para, (bu para ihtiyar meclisine yapıp Kaymakam veya Vah tarafından tasdik olunan cetvele göre alınır.);
- 10 — Köy sınırı içindeki taş, kireç, tuğla, kiremit, çorak, kil gibi ocaklardan alınacak para, (nısıf kutru elliden yüz metreye kadar olanlardan) ;
- 11 — Çay ve nehirler üzerindeki kayık ve sallardan alınacak para, (senenin altı ayı işleyenlere mahsustur. Bundan fazla işleyenler Vilâyet idarelerindir.);
- 12 — Köy sınırı içindeki ortaklardan ve mer'alardan fazlasının kira paraları;
- 13 — Köyde satılmak için kesilen hayvanlardan alınacak para, (zephiye resmi)
- 14 — Köy sınırı içinde satılan hayvanlardan alınacak iktisap resmi;

15 — Köy sınırı içinde sahipsiz ağaçların ve yemişlerin geliri

16 — Köy sınırı içindeki kaplıcalar, maden suları, (şimdiye kadar belediye, idareî hususiye, maliye, evkaf ve eşhas tarafından yelliyle elde edilenler hariç);

17 — Geliri yetişmeyen köylerde muhtar, imam kâtip, korucu, sığırtmaç, danacı gibi köy adamlarının aylıkları veya senelikleri için alınacak para veya mahsuller.

Madde : 18 — Köy namına harcanacak para iki türlüdür : Biri köylünün isteğine bağlı olmayan, diğeri köylünün isteğine bağlı olanıdır.

Madde : 19 (2491 sayılı kanunla muaddel şekli) köylünün isteğine bağlı olmayarak harcanacak paralar şunlardır :

- 1 — Köy muhtarının köy derneğince kesilen aylık veya seneliği,
- 2 — Varsa kâtip aylığı,
- 3 — Köy namına yazılı veya vakıf emlak ve arazisinin vergi ve başka masrafı;
- 4 — Köyün mecburi işlerine lâzım olacak paralar,
- 5 — 12 nci madde mucibince isteğe bağlı iken mecburi yapılan işlere lâzım olacak paralar,
- 6 — Köy işine bakacak adamların aylığı,

DÖRDÜNCÜ FASIL

Köy muhtarının ve ihtiyar Meclisinin Azalarının seçilme yolu

Madde : 20 — (2329 sayılı kanunla muaddel şekli) Her köyde bir köy demeği, bir köy muhtarı, bir de ihtiyar meclisi bulunur. Köyde 24 ncü maddeye göre köy muhtarını ve ihtiyar meclisi azalarını seçmeye hakkı olan kadın ve erkek köylülerin toplanmasına köy derneği derler. Köy muhtarı ve ihtiyar meclisi azaları doğrudan doğruya köy demeği tarafından ve köylü kadın ve erkekler arasından seçilir. Köy muhtarı ihtiyar meclisinin başıdır.

Madde : 21 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla yürürlükten kalktı)

Ek madde : 1— (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla eklenen madde)

Köy muhtar ve ihtiyar meclisi üyeleri seçimi tek derecelidir. Çoğunluk usulüne göre, genel, eşit ve gizli oyla bütün yurttaki aynı günlerde yapılır.

Ek Madde : 2 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla eklenen madde)
Köy muhtar ve İhtiyar Meclisi üyelerinin seçiminde her köy bir seçim çevresidir.

Ek Madde : 3 — (18/7/12963 tarih ve 286 sayılı kanunla eklenen madde)
Köy muhtar ve İhtiyar Meclisi üyeleri seçimi her dört yılda bir yapılır.

Her seçim döneminin son yılının Temmuz ayının 15 nci günü seçimin başlangıç tarihidir. Aynı yıl Eylül ayının 3 ncü pazar gününe rastlayan gün oy verilir.

Seçim döneminin sona ermesinden önce Köy İhtiyar Meclisi üye sayısının — yedeklerin de getirilmesinden sonra — meclis üye tam sayısının tabii üyeler hariç, yansına düşmesi halinde, köy muhtarı durumu bir hafta içinde ilgili seçim kurulu Başkanlığına ve bilgi olarak da mahallin en büyük Mülkiye Amirine bildirmeye mecburdur.

Bu bildiri üzerine İlçe Seçim Kurulu Başkanlığınca keyfiyet 48 saat içinde ilân edilir. İlân tarihinden sonra geçen 60 ncı günü takip eden ilk pazar günü oy verilir.

Köy muhtarlığının herhangi bir sebeple boşalması halinde de ihtiyar meclisi birinci üyesi keza bir hafta içinde yazılı olarak keyfiyeti ilgili seçim kuruluna ve bilgi olarak da mahallin en büyük Mülkiye Amirine bildirmeye mecburdur.

Boşalan muhtarlıklar için yılda bir defa Eylül ayının 3 ncü pazar günü seçim yapılır. Seçim yapılmıncaya kadar muhtarlık görevi birinci üye tarafından yürütülür.

İhtiyar Meclisi seçimi yapılması gerektiği hallerde, köy muhtarlığı da boşalmış ise, Eylül ayı beklenmeksizin her iki seçim beraber yapılır.

Ara seçimleri sonunda işbaşına gelen muhtar ve ihtiyar meclisi üyeleri geri kalan süreyi tamamlar.

Süresi biten muhtar ve üyeler tekrar seçilebilir.

Ek Madde : 4 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla eklenen madde)

Köy muhtar ve ihtiyar meclisi üyeleri seçiminde adaylık usulü yoktur. Seçmenler muhtar için bir ad, üyeler için asal sayısının bir katı kadar ad yazılmış oy puslularını aynı zarfa koyarak aynı sandığa atarlar. Ancak muhtar ve üyeler için atılan oy pusulularının üzerine muhtar için, üyeler için olduğu yazılır.

Belli sayıdan az ad yazılmış oy pusluları olduğu gibi kabul edilir. Bir oy pusulasında aynı isim birkaç defa yazılmış ise tek oy sayılır. Sandık kurulunca okunamayan oy pusluları nazara alınmaz. Pusulalarda seçileceklerin sayısından fazla ad bulunduğu takdirde sondan başlayarak fazl a adlar hesaba katılmaz.

Ek Madde : 5 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla eklenen madde)

26 Nisan 1981 tarihli ve 298 sayılı seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki kanun gereğince oy zarfları hazırlanır. Muhtar ve ihtiyar meclisi üyeleri seçimi için tek zarf kullanılır. Muhtar ve üyeler ibareleri yazılı ayrı ayrı kâğıtlar aynı zarfa konup aynı sandığa atılır. Muteber olmayan zarflar açılmaksızın tutanağa bağlanarak saklanır.

Ek Madde : 6 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla eklenen madde)

Seçim tutanaklarının verilmesi İlçe seçim kurullarına aittir. Bu kurullar, muhtarlığa ve ihtiyar meclisi asıl ve yedek üyeliklerini kazananların tutanaklarını geciktirmeksizin verir. İlçe seçim kurulu başkanı köy muhtarlığına ve ihtiyar meclisi asil ve yedek üyeliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir suretini o seçim çevresinde derhâl ilân ettirir. Diğer bir suretini de bir hafta süre ile ilçe seçim kurulu kapısına astırır.

Muhtarlıkları, ihtiyar meclisi asil ve yedek üyeliklerini kazananların köyler itibarıyla bir listesi ile seçim kurullarınca Vali veya Kaymakamlara verilir.

Ek Madde : 7— (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla eklenen madde)

İlçe seçim kurullarının kararlarına; 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki kanunun 129 ncu maddesinde belirtilen süreler içinde,

Seçimin iptaline dair kararlarına da 15 gün zarfında,

İl seçim kurullarına itiraz edilebilir.

İl seçim kurulları itirazları inceleyerek en geç bir ay içinde kesin olarak karara bağlarlar. İl seçim kurullarınca muhtar ve ihtiyar meclisi seçimlerinin iptali halinde aşağıda yazıldığı şekilde hareket edilir.

A) Muhtar ve ihtiyar meclisi seçimi iptal edilmişse eski muhtar ve ihtiyar meclisi yeni seçim yapılınca kadar görevlerine devam ederler.

B) Sadece muhtar seçimi iptal edilmişse yeni muhtar seçilinece kadar muhtarlık görevlerini yeni seçilen birinci üye görür. (Muhtarın geçici olarak görevini yapamayacağı hallerde de görevi aldıkları oy sırasına göre üyeler tarafından yürütülür.

C) Yalnız ihtiyar meclisi seçimi iptal etmişse eski meclis yeni seçime kadar görevine devam eder.

Ek Madde 8 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla eklenen madde)

Seçim delillerinin saklanması, 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekilleri seçimi kanununun 37 nci maddesi uyarınca yapılır.

Ek Madde 9 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla eklenen madde)

Devlet İstatistik Enstitüsü İl seçim kurulları tarafından seçimi takip eden bir ay zarfında kendisine intikal ettirilecek belgelere dayanarak köyler itibarıyla seçmenler sayısını, oy kullananlar sayısını ve muteber sayılan oy sayısını seçimi takip eden bir yıl içinde yayımlar.

Ara seçimlerinin sonuçları, Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yayımlanmaz.

Ek Madde 10 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla eklenen madde)

Bu kanunda özel hüküm bulunmayan hallerde «26 Nisan 1961 tarih ve 298 sayılı seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri Hakkında Kanun» hükümleri uygulanır.

Madde 22 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla değışti.)

İhtiyar Meclisine, son nüfus sayımına göre nüfusu 1000 den az olan köylerde 8 ve 1000 den fazla olan köylerde 12 kişi seçilir.

Bunlardan nüfusu 1000 den az olan köylerde en çok oy alanlardan başlanarak 4'ü asıl geri kalan 4'ü yedek, nüfusu 1000 den fazla olan köylerde yine en çok oy alanlardan başlanarak 6 sı asıl geri kalan 6 sı yedek üye olurlar. Oylarda eşitlik olursa öğrenim durumu üstün olan sarada öne alınır. Bundan da eşit iseler yaşı (büyük olan nazara alınır. Yaşlan da eşit ise ad çekilir.

Üyelikten biri herhangi bir sebeple boşalırsa yedeklerden önde olan muhtar tarafından asıl üyeliğe davet edilir. Bunlar arta kalan süreyi tamamlarlar.

Madde 23 — Köyün imamı ile muallimi veya başmuallimi ihtiyar meclisinin her zaman azasıdırılar.

Madde 24 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla kalktı.)

,Madde 25 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla değışik şekli)

Köy muhtarlığına ve ihtiyar meclisi üyeliğine seçilebilmek için

- 1 — Türk vatandaşı olmak,
- 2 — Köy halkından olmak veya seçimin yapıldığı günden önce en az altı aydan beri köyde yerleşmiş olmak ve köyün nüfus kütüğünde yazılı bulunmak;
- 3 — 25 yaşını tamamlamış olmak,
- 4 — Türkçe okuyup yazma bilmek,
- 5 — Kısıtlı, kamu hizmetlerinden yasaklı olmamak;
- 6 — İzinsiz olarak yabancı devlet resmî hizmetlerinde bulunmamak,
- 7 — Ağır hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı kesin olarak hüküm giymemek,
- 8 — Taksirli suçlar hariç olmak üzere beş yıldan fazla hapis cezasıyla kesin olarak hüküm giymemek,

9 — Zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanmak, dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlardan biri ile kesin olarak hüküm giymiş olmamak,

10 —. Muvazzaf askerlik hizmetini yapmış olmak veya yapmış sayılmak,

11 — Devletin, katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin, köylerin, İktisadi Devlet Teşekküllerinin veya bunlara bağlı daire ve müesseselerle ortaklarının ve imtiyazlı şirketlerin memur ve müstahdemi olmamak,

12 — Cumhuriyet Senatosu Üyesi, Milletvekili, İl Genel Meclisi Üyesi, Belediye Meclisi Üyesi, Belediye Başkanı olmamak,

13 — Köy işlerinin müteahhidi, bu işlerle ilgili kimselerin kefilî veya ortağı olmamak ve bu cihetlerden köye borçlu bulunmamak,

7, 8 ve 9 ncu fıkralarda belirtilenler affedilmiş olsalar dahi köy muhtar ve ihtiyar meclisi üyeliğine seçilemezler.

Madde 26 —(12/7/1950 tarih ve 5672 sayılı kanunla kalktı.)

Madde 27 —(12/7/1950 tarih ve 5672 sayılı kanunla kalktı.)

Madde 28 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla kalktı.)

Madde 29 — (12/7/1950 tarih ve 5672 sayılı kanunla kalktı.)

Madde 30 — (26/10/1933 tarih ve 2329 sayılı kanunla değişik şekli)

Karı, koca, ana, baba, kız, oğul, gelin, güvey ve kardeşlerin ihtiyar meclisinde aza olarak bir arada bulunmaları yasaktır. Bunların seçilmiş olduğu görülürse içlerinden en çok sayı kazanmış olan kadın veya erkek azalıkta bırakılır. Sayıları beraber olursa evli olan tercih olunur. Çocuk adedi de beraber olur ise kur'a çekilerek kurada adı önce çıkan azalığa alınır.

Madde 31—(12/7/1950 tarih ve 5672 sayılı kanunla kalktı.)

Madde 32—(12/7/1950 tarih ve 5672 sayılı kanunla kalktı.)

Madde 33—(18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla değişik şekli)

a) Köy muhtarlığına ve ihtiyar meclisi üyeliğine seçildikten sonra :

- 1 — Kısıtlı veya kamu hizmetlerinden yasaklı olanlar,
 - 2 — İzinsiz olarak yabancı devlet resmi hizmetlerinde bulunanlar,
 - 3 — Ağır hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı kesin olarak hüküm giyenler,
 - 4 — Taksirli suçlar hariç olmak üzere 5 yıldan fazla hapis cezasıyla kesin olarak hüküm giyenler,
 - 5 — Zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik inancı kötüye kullanmak, dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlardan biri ile kesin olarak hüküm giymiş olanlar,
 - 6 — Devletin, katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin, köylerin, İktisadi Devlet Teşekküllerinin veya bunlara bağh daire ve müesseselerle ortaklarının ve imtiyazlı şirketlerin memur ve müstahdemi olanlar,
 - 7 — Cumhuriyet Senatosu Üyesi, Milletvekili, İl Genel Meclisi Üyesi, Belediye Meclisi Üyesi, Belediye Başkanı olanlar,
 - 8 — Köy işlerinin müteahhidi bu işlerde ilgili kimselerin kefilî veya ortağı olanlar ve bu cihetlerden köye borçlu bulunanlar,
- Muhtar ve ihtiyar meclisi üyeliğinden, İl veya İlçe İdare Kurulunca çıkarılırlar.
- b) Köy tüzel kişiliğı ile dâvacı ve dâvâlı olan muhtar ve ihtiyar meclisi üyeleri bu dâvalarda köy tüzel kişiliğini temsil edemezler. Yetkili temsilciyi köy demeğı seçer.

BEŞİNCİ FASIL

Muhtarın Göreceğı İşler

Madde 34 — Köyün sınırı içinde köylüye ait işleri yapmak ve yaptırmak, muhtarla onun başında bulunduğı ihtiyar meclisinin vazifesidir.

Madde 35 — Muhtarın göreceğı işler ikiye ayrılır :

- 1 — Devlet işleri;
- 2 — Köy işleri

Madde 36 — Muhtarın göreceği devlet işleri şunlardır :

1 — Hükümet tarafından bildirilecek kanunları, nizamları köy içinde ilân etmek ve halka anlatmak ve kanunlar, nizamlar, talimatlar, emirler ile kendisine verilecek işleri görmek,

2 — Köyün sınırı içinde dirlik ve düzenliği korumak (asayiş korumak);

3 — Salgın ve bulaşık hastalıkları günü gününe Hükümete haber vermek;

4 — Hekim olmayanların ve üfürükçülerin hastalara ilâç yapmasını menetmek ve Hükümete haber vermek;

5 — Köylünün çiçek ve bulaşık hastalıklar ile aşılanıp hastalıktan kurtulmasına çalışmak;

6 — Köye gelip gidenlerin niçin gelip gitmekte olduklarını anlamak ve bunlar içinde şüpheli adamlar veyahut ecnebler görülürse hemen yakın karakola haber vermek;

7 — Her ay içinde doğan, ölen, nikahlanan ve boşananların defterlerini yapıp ertesi ayın onuncu gününden evvel nüfus memuruna vermek ve köyün nüfus defterini birlikte götürerek vukuatı yürüttürmek;

8 — Vergi toplamak için gelen tahsildarlara yol göstermek, yardım etmek ve tahsilâtta tahsildarların yolsuzluğunu görürse Hükümete haber vermek;

9 — Asker toplamak ve bakaya ve kaçakları Hükümete haber vermek;

10 — Köy civarında eşkiya görürse Hükümete haber vermek elinden gelirse tutturmak;

11 — Köylünün ırzına ve canına ve malına el uzatan ve Hükümet kanunlarını dinlemeyen kimseleri köy korucuları ve gönüllü korucularla yakalattırarak Hükümete göndermek;

12 — Köy sınır içinde yangın ve sel olursa köylüleri toplayıp söndürmeğe ve çevirmeğe çalışmak, (orman yangınlarında sınırdan dışarı olsa dahi yardıma mecburdurlar.)

13 — Mahkemelerden gönderilen celpname ve her türlü tezkere ve hükümleri lâzım gelenlere bildirerek istenilen işleri yapmak ve

mahkeme mübaşirine ve jandarmaya vazifesinde kolaylık göstermek;

14— İhzar ve tevkif müzekkereleri (bazı adamların kanun namına tutulmasını emreden mahkeme kâğıdı) gösterildikte aranılan kimseleri kâğıdı getirenlere tutturmak;

15 —Zarar görenlerin şikâyeti ve bilip işitenlerin haber vermesi üzerine sorup araştırmak;

16 — Bu kanunda ismi geçen dâvaları ihtiyar meclisine söyleyip hükmünü almak;

Madde 37 —Muhtarın göreceği köy işleri şunlardır :

1 — 13 ncü maddede sayılan işleri ihtiyar meclisi ite görüşerek yapmak ve yaptırmak;

2 — 14 ncü maddede sayılan işlerin yapılabilmesi için köylülere öğüt vermek;

3 — İhtiyar meclisi ile görüştüktan sonra köylüyü işe çağrtmak;

4 — İhtiyar meclisi kararı ile köy işlerine harcanacak parayı toplamak;

5 — Köy işlerine harcanacak parayı topladıktan sonra harcamak için emir vermek;

6 — Bir ay içinde nerelere ve ne kadar para harcanmış ise gelecek ay başında hesabatını ihtiyar meclisine vermek;

7 — Köy işlerinde hem davacı, hem hasım olarak mahkemede bulunmak ve isterse mahkemeye diğer birini yerine (vekil) göndermektir

Madde 38 — Köy muhtarına köy işlerini gördükleri zaman karşı gelen ve kötü söylenenler Devlet Memuruna karşı koyanlar gibi ceza görürler.

Madde 39 — Muhtar yazılarını köy kâtibine yazdırır. Köyde kâtip bulunmazsa bu işi köyün muallimine ve yoksa imama yazdırır.

Madde 40 — Köy muhtarının köylü faydasına olmayan kararlarını Kaymakam bozabilir. Fakat onun yerine Kaymakam kendiliğinden karar veremez. Karar gene köylü tarafından verilir.

Madde 41 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı değişik şekli)

İl merkezine bağlı köylerde Vali, ilçelere bağlı köylerde Kaymakamlar, muhtarın köy işlerini ve kanunlarla verilen diğer görevlerini yapmadığını görürlerse muhtara yazılı ihtarla bulunurlar.

Buna rağmen iş görmeyen muhtar yetkili idare kurulu kararı ile görevinden uzaklaştırılır.

Madde 42 — İhtiyar meclisi en az haftada bir defa toplanıp konuşur. İhtiyar meclisini muhtar toplamağa çağırır. İhtiyar meclisi köy muhtarının çağırmadığı ve meclisin toplanma günü olmadığı vakitlerde dahi köy muhtarına haber vererek kendi isteği ile toplanabilir.

Madde 43 — İhtiyar meclisi köy işlerini en ziyade lâzım olandan başlayarak bir sıraya koyar ve biri yapıp 'bittikten sonra sırasıyla hepsini köylüye gördürmeğe çalışır. Evvel yapılması lâzım gelen sağlık, yol, mektep işlerinin geri bırakıldığı haber alınır veya şikayet edilirse köyün bağlı olduğu Kaymakam veya Vali tarafından gösterilen yolda yapılır.

Madde 44 — İhtiyar meclisinin göreceği işler şunlardır :

1 — İhtiyar meclisi köylüye ait işleri konuşur ve hangi işleri köylü tarafından kendileri çalışarak doğrudan doğruya ve hangi işlerin para ile veya ırgat ile görülebileceğine karar verir. «Köy işlerinden köy ahalisinin imece ile çalışarak yapacakları işi, köylünün çift ve çubuğu ile uğraşmadıkları boş zamanlara bırakır.»

Madde 44/2 — (19/2/1954 tarih ve 6250 sayılı kanunla değişik ikinci fıkrası)

İhtiyar meclisi bu kanunun 13 ve 14 ncü maddelerinde yazılı mecburi ve ihtiyari işleri yapmak için lüzumu halinde köy sınırı içindeki gayrimenkulleri değer parasıyla satın alır. Mal sahibi razı olmazsa köyün bağlı bulunduğu kaza veya Vilâyet İdare Heyeti işi gözden geçirir. İdare Heyetinin kararına söz yoktur.

3 — (4753 sayılı ka. 64 maddesiyle kalktı)

4 — İhtiyar meclisi köylünün kaçar gün çalışacağını kestirir.

5 — Köy işi için beher köylüye haline göre salınacak paranın ne olacağını keser.

Madde 45 — Paranın harcanmasında hiçbir fenalık olmamasına, ve faydasız yere para verilmemesine köy muhtarı ve ihtiyar meclisi azaları göz kulak olurlar ve paranın harcanmasında fenalık ve yolsuzluk olduğu Hükümetçe anlaşılırsa kaza idare meclisinin hükmü ile Tahsili Emval Kanununa göre köy muhtarı ve ihtiyar meclisi azasının malları satılarak köylünün parası ödenir.

Madde 46 — (5672 sayılı kanunla muaddel şekli) Mecburi işleri gördürmeyen ve toplanması isteğe bağlı olmayan paraları toplanmayan ve toplattırmayan köy muhtarı ve ihtiyar meclisi üyelerine köyün bağlı bulunduğu idare kurulunca 10 liradan 50 liraya kadar para cezası hükmolunur. Bu ceza Mâliyece Tahsili Emval Kanununa tevfikân tahsil ve köy sandığına teslim olunur.

İki ve daha ziyade köylere düşen işler

Madde 47 — İki ve daha ziyade köyler arasındaki işler için o köylerin muhtar ve ihtiyar meclisleri kendi aralarında kararlaştıracakları bir köyde toplanarak konuşurlar ve ne türlü yapılacağı ve her köyün o işte ne türlü yardım edeceğini kararlaştırırlar ve ondan sonra Hükümete haber vererek alacakları izne göre işe başlarlar.

Madde 48 — İki ve daha ziyade köylere düşen işler için köylerin ihtiyar meclisleri kendi aralarında anlaşılamazlarsa bunlardan bir tarafın dilemesi üzerine köyün bağlı olduğu Hükümet Reisi işe karışır ve köylerin ihtiyar meclislerini toplayarak işi bitirir.

ALTINCI FASIL

İhtiyar Meclisinin göreceği dâvalar

Madde 49, 50, 51, 52 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla kalktı)

Madde 53 — İhtiyar meclisleri köylünün iki tarafın uzlaşmasıyla bitirilebilen her türlü işlerini görürler.

Madde : 54 - 55 — (4081 sayılı kanunla kalktı).

Madde : 56 — 13. maddede yazılan mecburi işleri yapmayan köylüden ihtiyar meclisi karan ile haline göre bir kuruştan 100 kuruşa

kadar ceza alınır. Ceza parasını vermeyenler hakkında (66.) maddeye göre muamele yapılır. Cezaya mahkûm olan adam o işten gene kaçarsa evvelki ceza iki kat olarak alınır.

İhtiyar meclisince salınan parayı ödemeyenlerden iki katı (66) ncı maddeye göre tahsil olunur.

YEDİNCİ FASIL

Dâvaların nasıl görüleceği

Madde 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65 — (18/7/1962 tarihi ve 286 sayılı kanunla kalktı)

Madde 66 — Köyce salman parayı ve ihtiyar meclisince hükmedilen paraları vermeyenlere 21 gün zarfında borcunu vermesi için köy muhtarı tarafından haber gönderilir. Yirmi bir günün sonunda borçlu gene borcunu vermezse ihtiyar meclisinin mazbatası Hükûmete gönderilir. Vali veya Kaymakam veya Nahiye Müdürü aşağıdaki usule göre parayı tahsil ve köy sandığına veya ihtiyar meclisi vasıtasıyla alacaklılara teslim eder.

Şöyle ki :

1 — Borçlu veya cezalıya lâzım olandan gayrı ev eşyası satılmak suretiyle alınır. Fazla eşyayı bulunamazsa veyahut alınan eşya borcu ödeyemezse bir yerden diğer bir yere götürülebilen diğer malları, bu da yoksa tarla, bağ ve bahçe gibi bir yerden diğer bir yere götürülemeyen malları satılır. Çift ve çubuğu ve çift hayvanatı satılamaz.

2 — Ev eşyasıyla bir yerden diğer bir yere naklolabilen her nevi eşya haczi gününden başlayarak üç gün içinde ihtiyar meclisinin gözü önünde veya kasabada belediye vasıtasıyla sattırılır. Borca yetecek kadarı köy sandığına veya alacaklıya ve üst tarafı mal sahibine verilir. Üç gün içinde borcunu verenlerin malı geri verilir.

3 — Oturduğu ev ile geçimi için lâzım olan tarla, bağ ve bahçenin ve dört senelik mahsulü veya kirası borca yetişen ve bir yerden diğer bir yere götürülemeyen malların satılması -yasaktır.

4 — Haciz olunan ve bir yerden diğer yere götürülemeyen mallar 20 gün müddetle müzayedeye çıkarılır. Bu müddet bittikçe sürü-

len peyler kâfi görülürse 10 gün müddetle askıya alınır ve 10 gün bitince birkaç kuruşa çıkmış ise Hükümetçe talibine ihale olunur.

5 — Satılan şeylere köy ihtiyar meclisi azalan doğrudan doğruya kendileri veya başkaları vasıtasıyla pey süremezler ve satın alamazlar.

Madde 67 — (18/7/1963 tarih1 ve 286 sayılı kanunla kalktı.)

SEKİZİNCİ FASIL

Köy Korucuları ve Göreceği İşler

Madde 68 — Köy sınırı içinde herkesin ırzını, canını ve malını korumak için köy korucuları bulundurulur.

Madde 69 — Her köyde en aşağı bir korucu bulunur. Nüfusu binden yukarı köylerde her beş yüz kişiye bir korucu daha tutulur.

Madde 70 — Korucular ihtiyar meclisi tarafından tutulur ve köy muhtarının vereceği haber üzerine kaymakamın buyrultusu ile işe başlar.

Madde 71 — (15/5/1928 tarih ve 1256 sayılı kanunla değişik)

Korucuların 22 yaşından küçük ve altmış yaşından büyük olmaması ve bir cürüm ile cezalandırılmamış ve iyi huylu tanınmış bulunması ve herkesle kavga çıkarmak, sarhoşluk gibi huysuzluktan olmaması şarttır.

Madde 72 — Korucular köy muhtarının emri altındadır. Resmî işlerde onun her emrini tutmağa mecburdur.

Madde 73 — Korucular silahlıdırlar. Kendilerine karşı gelenler jandarmaya karşı gelmiş gibi ceza görürler.

Madde 74 — Köy muhtarı ve ihtiyar meclisi mahsul zamanlarında çapulcular ve eşkıya türemiş ise yağmadan köy halkım korumak için köylünün eli silâh tutanlarının lüzumu kadarını gönüllü korucu ayırarak bunların isimlerini bir kâğıda yazıp Kaymakama göçtürür. Kaymakamın müsaadesi olursa bu gönüllü korucular asıl korucularla beraber yağmacılara ve eşkıyaya karşı köy ve köylüyü korurlar.

Madde 75 — Koruculara verilecek silâhlar ve cephaneler Hükümet tarafından ihtiyar meclisine mazbata mukabilinde demirbaş olarak verilir.

Madde 76 — Korucular kendilerine verilen resmî silâh ve cephaneleri ancak kendileri kullanırlar. Başkalarına emanet veremezler.

Madde 77 — Korucular aşağıdaki hallerde silâh kullanabilirler :

1 — Vazifesini yaparken kendisine saldıran ve hayatını tehlikeye koyan kimselere karşı hayatını korumak için mecbur olursa;

2 — Vazifesini yaparken ahaliden bir kimsenin can veya ırz tehlikesi altında kaldığını görür ve onu kurtarmak için başka bir çare bulamaz da bunalırsa;

3 — Cürmii meşhutta (yani ya yapılırken veyahut yapıldıktan sonra henüz izi meydanda iken) bir cinayetin failini yahut maznun bir şahsı yakalamak istediği halde o kimse silâhla karşı korsa;

4 — Tutulan bir cani kaçır ve «dur» emrini dinlemez ve onu tekrar yakalamak için silâh kullanmaktan başka çare bulunmazsa,

5 — Eşkiya takibi sırasında yatak olan yerlerden şüpheli bir adam çıkar ve korucunun «dur» emrine itaat etmeyip kaçarsa,

Yukarıda sayılan ahvalden maada korucu silâhım kullandığından dolayı ceza görür. Korucu silâh kullanmağa mecbur olduğu zaman bile mümkün mertebe öldürmeksizin yaralayarak tutmağa dikkat eder.

Madde 78 — (4114 sayılı kanunla değiştirilen şekli) Korucuların kıyafetleriyle silâhlarının şekil ve cinsi aşağıda yazıldığı gibi olur :

1 — Korucuların kıyafetleri ve silâhlarının şekli İcra Vekilleri Heyetince tayin olunur.

2 — Korucu elbiselerinin parası köy gelirinden senede bir defa verilir.

3 — Korucular, ellerine verilen koruculuk cüzdanını daima üzerinde bulundurur ve korucusu olduğu köyün adı kalın yazı ve Vilâyet ve kaza adları ince yazı ile yazılmış olmak üzere gösterilen ör-

neğe göre pirinçten bir levhayı göğüslerinin sol tarafına daima asmağa mecburdur.

4 — Korucuların taşıyacakları silâhların cinsi harp silâhlarındandır.

Madde 79 — Ölen veya koruculuğu bırakan veyahut çıkarılan korucuların salâh, fişek, tezkere ve levhaları ve gocuk veya kepeneği, yerlerine geleceklere verilmek üzere köy muhtarı tarafından alınıp saklanır.

Madde 80 — Vazifesinde kayıtsızlığı ve tembelliği ve aşağıda sayılan yasak işleri yapan korucular, ihtiyar meclisi tarafından ilk defasında tekdir ve İkincisine tevbih olunur ve her iki ceza da tezkerelerine işaret edilir. Üçüncü defasında işten çıkarılır.

Madde 81 — Koruculara yasak olan işler şunlardır :

1 — Koruculuktan başka iş yapmak; meselâ dükkân, kahvehane, han açıp işletmek veya bunlara ortaklık etmek;

2 — Köylüden herhangi birinin veya kendi hizmetinde bulunmak için izinsiz vazifesini terk etmek;

3 — Koruculuğu bağ ve bahçe ve ekinlerden fuzuli faydalanmak;

4 — Kendi hayvanlarını otlatmak ve köye çobanlık etmek;

5 — Levha, elbise ve silâh ve cüzdanını üzerinde taşımamak veya değiştirmek;

Madde 82 — Silâhını ve cephanesini kayıtsızlığı yüzünden kaybeden veya isteğiyle âharın eline geçmesine sebep olan korucu hemen çıkarılarak hakkında ayrıca ceza yapılmak üzere Hükûmete haber verilir ve silâh ve cephane parası ödettilir.

DOKUZUNCU FASIL

Köy imamları

Madde 83 — Köy imamları köy derneğinin intihabı ve müftünün buyrultusuyla tayin olunur. Bu kanunun neşri tarihinde mevcut olan imamlar yeniden buyrultu almağa mecburdurlar.

Madde 84 — İmam olacaklar 24 ncü maddeye göre (ikinci fırkasından başka) lâzım gelen sıfattan haiz olmakla beraber ilmi hâl, âmalierbaa ve kâfi derecede Türkiye Coğrafyası ve Türk İslâm tarihini ve sağlık işlerini bilmek ve okunaklı yazı yazmak lâzımdır.

Madde 85 — Köy imamlarına köyce şimdiye kadar ne veriliyorsa gene o verilecektir. Ancak verilen şeyler, ihtiyar meclisi vasıtasıyla toplanır ve verilir.

Madde 86 — Bir köyde birden fazla imam bulunursa ihtiyar meclisinde âza olarak bulunacak imamı Kaymakam seçer.

ONUNCU FASIL

Müteferrik Maddeler

Madde 87 — Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetinde bulunmayan gerek şahıslar, gerek şahıs hükmünde olan cemiyet ve şirketlerin (eşhası hususiye ve hükmiye) köylerde arazi ve emlak almaları memnudur.

Madde 88 — Ecnebi tebaası köylerde ikamet etmek için Dahiliye Vekâletinden resmî tezkere alacaklardır. Bu tezkerelerin verilir verilmemesi ve ikamet müddetlerinin azaltılıp çoğaltılması Dahiliye Vekâletine aittir.

Madde 89 — İşbu köy kanunun kadın ve erkek nüfusu 150 den yukarı olan köyler içindir. Nüfusu 150 den aşağı olan köyler bu kanuna göre köy ahalisinden seçim hakkı olanların yansından çoğunun istemesiyle etrafındaki bir saat ve ondan aşağı olan köylerden birine bağlanırlar veya Vali veya Kaymakam bu kanunun hangi maddeleri yapılacağına ayrıca emreder. Bu kabil köyler hiçbir köye bağlanmaz ve Vali veya Kaymakam da hiçbir emir vermezse eski göreneklerine göre işlerini yaparlar.

Madde 90 — 150 nüfustan aşağı birkaç köy bir arada bulunursa her köydeki seçim hakkı olanların yarısından çoğunun isteği ile birleşerek bu kanuna göre bir köy olurlar.

Madde 91 — İşbu kanunun bir tanesinin köy odasında diğer bir tanesinin de köyün cami veya mektebinde bulundurmaman köy muhtarı Kaymakamın emri ile köy sandığına 5 lira para cezası verir.

Madde 92 — İşbu kanundaki cezai nakdiler köy sandığının varidatıdır.

Madde 93 — Köy mühürleri bu kanuna merbut numune veçhile bir çeşitte Vilâyetlerce yaptırılıp gönderilir. Köy mühürü bir kutu içinde bulundurulur ve üzeri ihtiyar meclisinin en az iki azası tarafından mühürlenir. Ve ihtiyar meclisi önünde açılır.

Madde 94 — İşbu köy kanunu köy mekteplerinde belletilir.

Madde 95 — İşbu kanıma göre muhalif ve köylere ait bütün kanunlar, nizamlar ve maddeler kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla)

«26 Nisan 1961 tarihi ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanun»un 14 ncü maddesinin birinci fıkrasında filigranlı zarf ve kâğıt imaline, zarf ve kâğıtların özelliklerine daim olan hükmün 1963 yılı içinde yapılacak Köy Muhtar ve ihtiyar Meclisi Üyeleri seçimlerinde uygulanıp uygulanmaması Yüksek Seçim Kurulunun kararına bağlıdır.

Geçici Madde 2 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla)

Bu döneme mahsus olmak üzere köy muhtar ve ihtiyar meclisi üyeleri seçimleri için seçmen kütüklerinin yazılmasına 1 Ekim 1963 tarihinde başlanır ve 17 Kasım 1963 pazar günü oy verilir.

Bu dönemde seçilecek muhtar ve ihtiyar meclisi üyelerinin kanunî görev süresi 1967 yılının Ekim ayının birinci gününe kadar devam eder.

26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 46 ncı maddesinin son fıkrasındaki 20 günlük süre bu seçimler için uygulanmaz.

Geçici Madde 3 — (18/7/1963 tarih ve 286 sayılı kanunla)

Sandık seçmen listelerinin askıya çıkarılmasında 26 nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 41 ncı maddesinin birinci fıkrası uygulanmakla beraber Yüksek Seçim Kurulu tarafından Türkiye ve İl Rad-

yosu vasıtasıyla uygun saatlerde, seçmen listelerinin yazımına başlandığı, askıya çıkarıldığı ve indirileceği tarihler ve itiraz müddetleri yayınlanacak bildirilerle halka duyurulur.

Yüksek Seçim Kurulunun ve İl Seçim Kurullarının bu kanundaki her türlü bildirilerinden Türkiye ve İl Radyolarınca ücret alınmaz.

Madde 96 — İşbu kanunun hükümleri neşir ve İlâm tarihinden başlar.

Madde 97 — İşbu kanunun hükümlerini yaptıрмаğa Dahiliye ve Adliye Vekilleri memurdurlar.

YÖNETMELİKLER

İçişleri Bakanlığından :

772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 27 nci maddesinin uygulanması ile ilgili Yönetmelik

Madde 1 — 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 27 nci maddesi bu Yönetmelik hükümlerine göre uygulanır.

Madde 2 — İl özel idareleri, bu yönetmelikte belirtilen esaslar uyarınca, «Bekçi Paralarım Takdir ve Tevzi Komisyonları» tarafından mükellefler adına takdir ve tevzi edilen ve kanundaki usule göre tahakkuk ettirilen bekçi paralarını almağa yetkilidir.

Madde 3 — Beldelerde kurul Çarşı ve Mahalle Bekçi Teşkilâtının kadroları ile gelir ve giderleri il özel idare bütçeleri)ne bağlı bir bütçe ile tespit edilir.

Bütçe tatbikatı, gelirlerin tahsili, muhasebe ile ilgili her türlü işlemler, usulüne göre bu idarelerce yürütülür.

Teşkilâtın gelir ve giderleri ek bütçenin ait olduğu tertiplerinde gösterilir. Bu ek bütçeler özel idare bütçesinin tabi olduğu usul ve formüle göre tanzim olunur.

Madde 4 — Bekçi Teşkilâtının, kanunda yazılı bekçilik hizmetleri dışındaki büroya müteallik hizmetleri, Bekçi Teşkilâtının meslekî amirlikleri ve bağlı bulundukları il özel idare müdürlükleri ile ilçe özel idare memurluklarınca aşağıdaki esaslar içinde yürütülür.

A) Bekçi Teşkilâtının meslekî amirliğince yürütülecek büroya ilişkin hizmetleri :

a —Bekçi Teşkilâtına ait kadrolarla teşkilâtın ihtiyaçlarının tesit ve teklifi,

b — Bekçilerin tayin, terfi, mükâfatlandırma, cezalandırma ve diğer her türlü özlük haklarına ilişkin işlemler,

c — Bekçi paralarının tahakkukuna esas olacak mesken ve işyerlerini gösteren listelerin hazırlanıp mahallin mülkiye amirliğine verilmesine ilişkin işlemler,

d — «Bekçi Paralarını Takdir ve Tevzi Komisyonu» tarafından hazırlanacak takdir ve tevzi listelerinin asılması ve indirilmesi ile ilgili işlemler.

B) Bekçi Teşkilâtının özel idare müdür ve memurluklarınca yürütülecek büroya ilişkin hizmetleri :

a — «Bekçi Paralarını Takdir ve Tevzi Komisyonu» tarafından takdir ve tevzi olunacak bekçi paralarına karşı yapılacak itirazlara ilişkin işlemler,

b — Tahakkuk cetvellerinin defterlerine işlenmesi ve tahsilâta verilmesine ait işlemler,

c — Bekçi paralarının tahsilâtına ait muamele ve bilcümle tahakkuk ve yürütme işleri ve bu konuya ait defter ve dosyaların tertip ve tanzimi,

d — Bekçilere ait maaş, tazminat, mükâfat gibi ödeme işlemlerinin gerektirdiği muameleler ve Bekçi Teşkilâtına ait her türlü alım ve satım ile ilgili işlemler.

Madde 5 — Bekçi Teşkilâtı hizmetleri ile ilgili her türlü harcamaların tahakkuk memuru, bekçilerin il ve ilçe merkezlerindeki en büyük meslekî âmiridir.

Madde 6 — İl içindeki beldelerin bekçi kadroları ile bu teşkilâtın her türlü ihtiyaçlarına ait teklifler, beldelerin bağlı bulunduğu ilçe kaymakamlığınca birleştirilerek bir liste halinde bağlı bulunduğu valiliğe gerekçesi ile birlikte gönderilir.

Merkez ilçeye bağlı beldelere ait mezkûr teklifler yine beldeler üzerinden Bekçi Teşkilâtı meslekî amirliklerince hazırlanıp il emniyet müdürlüğüne gönderilir.

Bu teklifler, emniyet müdürlüğünce, ilçelere göre ve her belde bağlı bulunduğu ilçede gösterilmek suretiyle bir cetvel halinde düzenlenir. (Örnek 1) Bu cetvel, il genel meclisince incelenmek üzere mucip sebepleriyle birlikte emniyet müdürlüğünce valilik makamına verilir ve valilikçe de il genel meclisine sevk edilir.

Madde 7 — Bu Kanunun (772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu) öngördüğü Bekçi Teşkilâtı giderleri şunlardır :

a) Bekçi Teşkilâtı mensuplarının ücretleri,

- b) 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun gerektirdiği ödenekler,
- c) Teşkilât mensuplarına 772 sayılı Kanunun 15 inci maddesinin 2 nci fıkrasına göre verilecek ikramiyeler,
- d) Bekçi Teşkilatı mensuplarının araç, gereç, malzeme ve teşhizatları ile kıyafet masrafları,
- e) 772 sayılı kanunun 4. maddesine göre verilecek fazla mesai ücretleri
- f) 772 sayılı kanunun 31 inci maddesinin 4 üncü fıkrası hükmüne göre verilecek ücretler,
- g) 772 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesine göre verilecek tazminatlar,
- h) Bekçi Teşkilâtının borçları ile alım ve giderleri.

Madde 8 — İl Özel idarelerince ; Her beldeye ait Bekçi Teşkilâta giderlerini karşılamak üzere, belde hudutları içindeki mesken, ticarethane ve işyerlerinin; a) Kiracılarından, b) Kira münasebeti yoksa şağillerinden, c) a ve b işaretli fıkralarda öngörülen haller dışında maliklerinden (Boş olanlar dâhil), bu yerlerin emsali rayiç kiralanan, mükellefin malî gücü Bekçi Teşkilâtının ihtiyacı ve mahallî özellikler nazara alınmak suretiyle, ayda meskenler için 10 lirayı, işyerleriyle ticarethaneler için ayda 300 lirayı geçmemek üzere bekçi ücreti alınabilir.

Madde 9 — Bekçi Teşkilâtı masraflarını karşılamak üzere beldelerde teşkil edilmiş olan «Bekçi Paraları Takdir ve Tevzi Komisyonları» tarafından yapılacak tevziatta; dikkatle göz önünde bulundurulacak, birbirini tamamlayan ve aynı önemi haiz hususlar şunlardır :

1 — Mükellefin malî gücü, malî durumu, (Mükellefin menkul ve gayrimenkul malları, varlıkları),

2 — Mükellefin; a) İkamet ettiği meskenin (Bina veya bina bölümünün), b) Meskenen başka bir maksatla kullandığı müessese ticarethane, işyeri ve benzerlerinin yapı tarzı, kullanma şekli ve mevki bakımından aynı değerde bulunan binaların rayiç kiralanan (Mukaveleli veya mukavelesiz tespit edilmiş olsun),

3 — Bekçi Teşkilâtı kadroları üe bu teşkilâtın her türlü ihtiyaçlarına ait teklifler,

4 —Mahallin özellikleri.

Madde 10 — 4 Temmuz 1931 gün ve 1837 sayılı Bina Vergisi Kanununun 3 ncü maddesinde belirtilen daimî muafiyete tabi binaların malik veya şağilleri ile Takdir ve Tevzi Komisyonlarınca, fakirlik hali tevsiken tespit edilenlerden bekçi parası alınmaz.

Madde 11 — Bekçi Teşkilâtının meslekî âmirleri; her yıl en geç Eylül ayının birinci günü bekçi ücretlerin tevziine esas olacak (Örnek 2) numaralı cetveli beş nüsha olarak, bu cetvelin yalnız (A) bölümünü doldurup tasdik ettikten sonra, mahallin en büyük mülkiye âmirlerine verirler.

Bu cetvellerde; mesken ve işyerlerinin, ilçe, semt, mahalle ve sokak adı ile, A bölümünde; sıra No, cadde ve sokak, binanın dış kapı ve daire numaralan, binanın kullanma tarzı, mükellefin adı ve soyadı,

B bölümünde; bekçi parasının yıllık ve aylık tutarı ve itiraz neticelerinin işleneceği düşünler hanesi, bulunur.

Madde 12 — Bu cetveller daktilo, sabit veya mürekkepli kalemle doldurulur.

Cetvellerin sıra numaralan her mahalle için bir numaradan başlar ve teselsül eder. Bu esaslara göre düzenlenen cetvellerin altı Bekçi teşkilâtının meslekî âmirleri tarafından tasdik ve imza edilir.

Meslekî amirlikçe mahallin mülkiye âmirine tevdi olunan bu cetveller, o belde için teşkil olunacak «Bekçi Paralarını Takdir ve Tevzi Komisyonlarına, bir hafta içinde ve her halde 8 Eylül'den evvel verilir.

Madde 13 — Özel idare memurları her sene bina yoklama neticelerini mahallin kolluk âmirine bildirmekle görevlidirler.

Madde 14 — Mahallî mülkiye âmiri, «Bekçi Paralarını Takdir ve Tevzi Komisyonları»nın adedini a) Beldenin büyüklüğü, b) mesken ticarethane, işyerlerinin durumları c) Komisyonun görevlerini azami bir ay içinde bitirebilmesi, hususlarını göz önünde tutarak tespit eder.

Komisyonların teşkiline ilişkin işlemler 8 Eylül'e kadar tamamlanır.

Madde 15 — «Bekçi Paralarını Takdir ve Tevzi Komisyonları»; il merkez ilçelerinde vali, diğer ilçelerde kaymakamlar tarafından özel idare memurları arasından tayin edilecek bir memurun başkanlığında, belediye meclisinden bir üye, bulunan yerlerde ticaret, sanayi odalarından veya esnaf teşekküllerinden bir üye ve mahallesi muhtarının iştiraki ile kurulur.

Esnaf derneklerinden mezkûr komisyona üye alınması icap eden hallerde bu dernekler birden fazla ise kayıtlı üye adedi en fazla olan derneğin seçeceği üye komisyona iştirak ettirilir.

Belediye meclisi ve ticaret, sanayi odası kendi üyeleri arasından bu maksatla bir yıl süre için komisyon sayısı kadar asil ve yedek üye seçerler.

Ticaret, sanayi veya esnaf teşekküllerinden seçilecek üyenin seçimi, bu teşekküllerin meclislerince yapılır.

Mahalle muhtarı bulunmadığı takdirde mahallî mülkiye amirliğince ihtiyar heyetinden seçilecek bir üye komisyona katılır.

Komisyonların teşkili, başkan ve üyelerin Kanunun 32 nci maddesine göre idare heyetleri huzurunda yeminlerinin icra ettirilmesi ve Kanunun gösterdiği süre içinde göreve başlamaları mahallî mülkiye amirliğince takip ve intaâ olunur.

Madde 16 — Komisyonlar, üye tam sayısının huzuru ile toplanır. Kararlar, salt çoğunlukla verilir. Oylarda eşitlik halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunlukta sayılır. Kararlar açık oyla alınır.

Madde 17 — Komisyonlar, takdir ve tevziatı; 772 sayılı Kanunun 27 ve 30 uncu maddeleriyle bu Yönetmelik esasları dahilinde meslekî amirlikten gelen Örnek 2 No. lu (4) nüsha cetvelin B bölümünü doldurarak tespit ederler.

Her mükellefin sahip bulunduğu mesken ve işyerlerine göre takdir olunacak bekçi paraları, cetvelde mükellefin adı hizasına aylık ve yıllık miktarları belirtilmek suretiyle yazılır. Ve cetvelin altı komisyon başkan ve üyeleri tarafından imzalanır.

«Bekçi Paralarını Takdir ve Tevzi Komisyonları» nca ikmal olunan cetveller, en geç Kasım ayı sonuna kadar mahallin mülkiye amirliğine verilir.

Madde 18 — Bu cetveller, 1 Kasım günü mahallî mülkiye âmirleri tarafından ve ilgili mahalle muhtarları aracılığı ve mükelleflerin görecekları şekilde 15 gün müddetle asılarak ilân edilir.

İlân keyfiyeti ve yerleri, belediye hoparlörleri ve diğer mütad vasıtalarla mükellefe duyurulur.

Bu cetvellerin askıya çıkarılması ve (indirilmesi ayn ayrı zabıt varakaları ile tespit olunur. Bu zabıtlar mahalle muhtarı, ihtiyar heyetinden bir üye ve halktan bir kişi tarafından imza edilir.

Madde 19 — Cetvellerin korunması mahallî zabıta ile mahalle muhtarlıklarınca sağlanır.

Madde 20 — «Bekçi Paralarını Takdir ve Tevzi Komisyonları» nın yazı işleri, Komisyonu tensip edeceği başkan veya üyelere biri tarafından yürütülür.

Komisyonlar; saklanması gerekli evrak ve dosyaları, çalışmalarının bitiminde bağlı bulunduğu mülkiye amirliğine tevdi ederler.

Madde 21 — 772 sayılı Kanunun 34 üncü maddesinin 2 nci fıkrasına göre bekçi paralarına yapılacak itirazlarda özel idarelerin diğer vergilerindeki usul ve esaslar uygulanır.

Takdir ve tevzi edilen bekçi paralarına karşı mükellef, tahakkuk cetvellerinin askıdan indirildiği tarihten itibaren bir ay içinde, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 381 inci maddesinde belirtilen {usulü ve şartlarla, bina ve arazi vergileri itirazlarını incelemeye yetkili komisyonlar nezdinde ifrazda bulunabilirler.

Madde 22 — Vergi Usul Kanununun 380 inci maddesine göre, mükellefler tarafından, bulunduğu takdirde mahallî itiraz komisyonu başkanlığına, bulunmadığı takdirde, vali ve kaymakamlara verilecek iki nüsha İtiraz dilekçesinin bir nüshası, en çok beş gün içinde, komisyon başkanlığına; karşı taraf olarak, özel idare müdürlüğü veya memurluğuna imza mukabilinde tebliğ olunur.

Madde 23 — Özel idare müdürlüğü veya memurluğunca bu dilekçeler, geliş tarihine göre, sıra numarası verilerek ait olduğu (deftere işlenir. Gerekli incelemeler yapılarak Vergi Usul Kanununun 280 inci maddesine tevfi kan üç nüshalı cevap ve savunma tanzim olunur. Bunlardan bir nüshası dosyasında muhafaza edilir, iki nüshası gereği yapılmak üzere İtiraz Komisyonuna gönderilir.

Madde 24 — İtirazların incelenmesi sonunda Komisyonca verilen kararlar, Vergi Usul Kanununun 390 ncı maddesi gereğince taraflara Komisyonca tebliğ edilir. (Taraflardan biri mükellef diğeri özel idare müdürlüğü veya memurluğudur.)

İtiraz Komisyonu kararını tebellüğ eden özel idare müdürlüğü veya memurluğu, kararı yeterli bulmadığı takdirde, tebellüğ tarihinden itibaren 15 gün içinde Vergi Usul Kanununun 393 üncü maddesine istinaden ve aynı Kanunun 392 nci maddesi göz önünde tutulmak şartıyla temyiz yoluna gidebilir.

Temyiz dilekçeleri özel idare müdürlüğü veya memurluğunca defterine kayıt olunarak takip edilir. Temyiz Komisyonunca verilecek kararlar mükellefe imza mukabilinde tebliğ edilir.

Madde 25 — İtiraz süresinin bitiminde,, özel idare müdürlüğü veya memurluğunca tahakkuk cetvelleri üzerinde inceleme yapılır. İtirazda bulunmuş mükelleflerin adları hizasına itiraza uğramış bekçi paraları miktarı kaydedilir.

Madde 26 — 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 27 nci maddesi gereğince düzenlenen bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 27 — Bu Yönetmeliği İçişleri Bakanı yürütür.

İçişleri Bakanlığından :

Çarşı ve Mahalle Bekçiliğine Giriş Sınavı Yönetmeliği

Madde 1 — Çarşı ve mahalle bekçiliğine giriş sınavları bu Yönetmelikte belirtilen şekil ve usullere göre yapılır.

Madde 2 — Bekçiliğe giriş sınavla olur. Sınavsız olarak herhangi bir tâyin yapılamaz.

Madde 3 — İl merkez ilçesi sınırları içindeki beldelerde çalıştırılmak üzere bekçi adaylığına alınacaklar için giriş sınavları, valilikçe uygun görülen tarihte il merkezinde, diğ er beldelerde kaymakamlıkça uygun görülen tarihte ilçe merkezinde yapılır.

Madde 4 — Valilikler veya kaymakamlıklarca beldelerinde boş olan bekçi kadroları sayısı ile bu yerlere yapılacak tayinler için açılacak sınavın yeri, günü ve saati, en az bir ay önce mutat vasıtalarla ilân edilerek halka duyurulur ve bu ilânın yapılmasında bulunan yerlerde İş ve İşçi Bulma Kurumunun da aracılığı istenir.

İlân suretiyle keyfiyetin halka duyurulduğu bir tutanak ile tespit edilir ve dosyasında saklanır.

Madde 5 — Bekçiliğe girmek isteyenler, illerde valiliğe, ilçelerde kaymakamlığ a bir dilekçe ile (başvururlar. Bu dilekçelerde, sınav yerine kadar gidiş, dönüş ve zaruri masrafları ile sınavı kazandığı takdirde sağlık kurulu raporu almak üzere yaptığı masrafların kendilerine ait olacağına, ileride bu konuda herhangi bir talepte bulunmayacaklarına dair beyanda bulunmaları da şarttır.

Bu dilekçelere aşığıda yazılı belgeler bağlanır :

- A) Nüfus hüviyet cüzdanının nüfus dairesince tasdikli örneği,
- B) Okul diploma veya tasdiknamesi aslı veya tasdikli örneği,
- C) Fiili askerlik ödevini yapmış olduğuna dair belge,
- D) 4,5X6 ölçüsünde 6 adet fotoğ raf.

Madde 6 — Dilekçede 5 inci maddenin birinci fıkrasındaki hususların bulunup bulunmadığı araştırıldıktan ve yoksa tamamlatıldıktan sonra dilekçe ve bağlı olduğu belgeler o yer bekçi teşkilâtı

mesleki amirliğine havale olunur ve isteklinin, bekçi olabilmesi için kanunun 6 ncı maddesinde sayılan niteliklere sahip olup olmadığı hususunda gerekli soruşturma yapılır.

Madde 7 — Dilekçeye bağlı belgelerin incelenmesinden, bekçiliğe giriş için gerekli nitelikleri taşımadığı açıkça anlaşılan veya yapılan soruşturma da bekçi olmaya mani bir hali tespit edilen istekliye, mahallî mülkiye amirliğince, isteğin kabul edilmediği gerekçeli bir yazı ile bildirilir. Dilekçe ekleri istemi halinde sahibine geri verilir.

Madde 8 — Bekçiliğe girmeye mani bir hali bulunmadığı anlaşılan isteklilere fotoğrafı ve açık kimlikleri yazılı birer (Sınava giriş belgesi) verilir. Bu belgede, sınavın yapılacağı yer, gün ve saati de belirtilir.

Mahallî mülkiye amirliklerince, bu belgelerin, zamanında sahiplerine verilmesi şarttır.

Sınava girmeye hak kazanmış olup ta, kendisine ait sınava giriş belgesini herhangi bir sebeple alamamış veya verildiği halde kaybetmiş isteklilerin, sınav saatinden evvel başvurmaları halinde, sınava girmeye hakları olup olmadığı kontrol edildikten sonra, adlarına yeniden bir belge düzenlenerek kendilerine verilir.

Madde 9 — Sınavlar ilân olunan yer, gün ve saatte sözlü ve yazılı olarak yapılır. (Sınava giriş belgesi) ni göstermeyenler sınavlara alınmazlar.

Madde 10 — Sınav komisyonu, illerde, vali tarafından tayin olunacak vali muavininin başkanlığında, il emniyet müdürü, il jandarma kumandanı, özel idare müdürü, ve millî eğitim müdürünün; ilçelerde kaymakamın başkanlığında, ilçenin en büyük polis âmiri ve jandarma kumandanı, özel idare memuru ve millî eğitim memuru ve millî eğitim memurunun katılması ile kurulur.

Sözlü sınavlarda komisyona, illerde sağlık müdürü, ilçelerde var ise Hükümet veya belediye tabibi de katılır.

Madde 11 — Sınavlar önce sözlü olarak yapılır. Sınav komisyonu isteklileri teker teker yoklamadan geçirir.

Bu yoklamada isteklinin, kültür durumu ile beraber;

a) Genel görünüş itibariyle bekçiliğe girmeye elverişli olup olmadığı,

b) Hal ve tavır, vekara uymayan konuşma itiyadı, laubali ve yılışık hareketleri,

c) Herhangi bir düşünce ve duygunun sözle anlatılmasında güçlük çekilme veya aksaklık,

Gibi bekçiliğe girmeye mani halleri olup olmadığı tespit ve bu husustaki kararını, önceden düzenlenmiş ve isteklilerin sınav sıralarında, ad ve soyadlarını gösteren bir cetvele, açık olarak (Bekçi olur) veya (Bekçi olamaz) şeklinde yazar.

(Bekçi olamaz) meşruhatı verildiği takdirde gerekçe gösterilir.

Madde 12 — Komisyon, sınava girmek üzere çağrılan isteklilerin sınavları bitinceye kadar aralıksız olarak görevine devam eder.

Komisyon başkanı bu görevin yapılışını saat bakımından düzenlemeye yetkilidir.

Madde 13 — Sözlü sınav sona erince, sınav sonuçlarını gösteren cetvel bütün üyeler tarafından imzalanır ve sınav sonucu katılanlara duyurulur.

Madde 14 — Sözlü sınavda başarı gösterenler yazılı sınava tabi tutulurlar.

Madde 15 — Yazılı sınavda sorulacak sorular, komisyonun, sınavdan evvel yapacağı bir toplantısında tespit olunur ve bir zarfa konulup mühürlenerek başkana teslim edilir.

Madde 16 — Sınav sorulan Türkçe, Tarih, Coğrafya, Yurt bilgisi ve Matematik derslerinden ilkökul seviyesinde tertip olunur.

Madde 17 — Sınav günü, sınav yerinde ve belli saatte, suallerin içinde bulunduğu kapalı ve mühürlü zarf komisyon başkanı tarafından komisyonun diğer üyeleri ve sınava katılanlar huzurunda açılır, sualler yazdırılır ve cevaplandırmaları istenir.

Madde 18 — Sınavda sorulan sualler ve verilecek cevaplar valilikçe önceden hazırlattırılan özel sınav kâğıdına yazılır.

Bu kâğıtlar, sual sorulmadan önce dağıtılır ve sağ üst köşelerine hüviyetlerine ait bilgileri yazıp, sınav sonunda kontrol edildikten sonra kapamaları bildirilir.

Sınav süresi iki saatten az olmamak üzere komisyonca tespit edilir ve sınava katılanlara duyurulur.

Madde 19 — Sınava katılanların sınav kâğıtlarının herhangi bir yerine imza atmaları, işaret koymaları veya çeşitli renkli kalemlerle yazmaları yasaktır. Bu çeşit hareketlerde bulunanların kâğıtlarının geçerli sayılmayacağı komisyon başkanı tarafından, sınava başlamadan evvel katılanlara bildirilir. Cevaplar, kurşun veya sabit kalem, mavi veya siyah mürekkepli kalemlerle yazılır.

Madde 20 — Sınav yapılan yere, komisyon üyeleri ve mahallî mülkiye âmiri ile teftiş yetkisine sahip olanlardan başkası giremez.

Komisyon başkam, sınav yerine düzeni sağlamak için gerekli tedbirleri alır.

Madde 21 — Sınav esnasında, sınava katılanların yekdiğerleri ile konuşmaları, gerek birbirlerinden gerek dışardan kopya almaları yasaktır. Bu kabil hareketleri yaptıkları görülenler derhal sınav dışı edilirler ve kâğıtlarına durum işaret edildikten başka bu husus sınav sonunda düzenlenecek tutanağa kaydedilir.

Madde 22 — Belli saatte sınava son verilir. Henüz yazmakta olanların kâğıtları toplanır, evvelden verilmiş olanlarla birleştirilir ve hüviyetlerinin yazılı olduğu sağ üst köşelerinin kapanmış olup olmadığı kontrol edilir. Kapanmayanlar varsa kapatıldıktan sonra kâğıtlar zarflara konularak mühürlenir, zarfın üstü komisyon üyeleri tarafından imza edilir ve başkana teslim olunur.

Madde 23 — Sınav komisyonu tarafından;

- a) Sınavın yapılış günü ve saatlerini,
- b) Kapalı ve mühürlü sual zarfının komisyon üyeleri ve sınava katılanlar huzurunda açıldığını,
- c) Sınava girenlerin miktarını,
- d) Sınava katılıp ta kâğıt vermeyenler olursa bunların ad ve soyadlarını,
- e) Sınav kâğıtlarının sağ üst köşelerinin kontrol edilip kapalı olmayanların kapatıldığını
- f) Sınav kâğıtlarının zarflanıp mühürlendiğini ve imza edildiğini bildirir bir tutanak düzenlenir.

Madde 24 — Komisyonun yapacağı toplantıda, sınav kâğıtlarının bulunduğu zarflar açılır ve kâğıtlar numaralandırılır. Sağ üst

köşedeki yapıştırılmış kısma da kâğıt numarası yazıldıktan sonra bu kısımlar kesilerek saklanır.

Madde 25 — Sınav notları (10) on esasına göre verilir. Notlar aşağıda gösterilen değerleri ifade ederler.

10 — 9 Pekiyi
8 — 7 İyi
6 — 5 Orta
4 — 3 Zayıf
2 — 1 Pekzayıf
0 Boş

Kesirli not verilmez. Notların ortalaması alınırken çıkan yarım ve yarımdan büyük olan kesirler (1) bir sayılır. Yarımdan küçük olan kesirler nazara alınmaz.

Madde 26 — Notların takdirinde sınav komisyonu üyelerinden başkası karışamaz.

Notlar komisyon üyelerince ortaklaşa takdir edilir. Anlaşmazlık halinde notlar ayrı ayrı verilerek ortalaması alınır. Bu durum, sınav kâğıdına kısa bir not halinde yazılır.

Madde 27 — Sınav kâğıtlarının not değerlendirilmesinin bitiminde, verilen notlar, kâğıtlardaki sıraya göre düzenlenecek listeye işlenir ve başarı gösterip göstermediği sıra karşısındaki ayrılmış kısma yazıldıktan sonra kâğıtlardan kesilerek ayrılan, yapıştırılmış sağ üst köşeleri açılarak, listenin ad ve soyadı hanesi doldurulur. Dişte tamamlandıktan sonra komisyon başkan ve üyeleri tarafından imza olunur ve bu sonuç düzenlenecek bir tutanakla tespit olunur.

Ortalama (5) beş veya daha fazla not alanlar sınavda başarı göstermiş sayılır.

Komisyon, en yüksek derece alanlardan başlamak üzere, sınavda başarı gösterenlerin ad ve soyadları ve dereceleri yazılı ikinci bir liste düzenler. Bu listenin, başından itibaren, boş kadro sayısı kadar adayı muhtevi kısım (Aday listesi) ni, geri kalan kısmı da (Yedek aday listesi) ni teşkil eder.

Sınav sonuçları derhal ilân olunur.

Madde 28 — Listelerde kazıntı ve silinti yapılamaz. Yanlış yazılan kısım okunur şekilde üstü çizildikten sonra başkan tarafından tasdik edilir.

Madde 29 — Sınava özürlü veya özürsüz saatinde girmemiş olanlar o sınava girme hakkını kaybetmiş sayılır.

Madde 30 — Sınav sonucu kesindir. Notlar hiç bir şekilde değiştirilmeyeceği gibi sınava girenlerin buna karşı itirazları kabul edilmez.

Madde 31 — Sınav komisyonu mürettep üyelerin tamamı ile toplanır ve kararlarını salt çoğunluk ile verir. Oylarda eşitlik halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunlukta sayılır.

Madde 32 — Sınavlarla ilgili işlemler illerde emniyet müdürlüğünce, ilçelerde meslekî amirliklerce yapılır.

Madde 33 — Aday listesine giren isteklilerin, mahallî mülkiye amirliğince boş bekçi kadrolarına aday olarak atanmalarında derece sırası esas alınır.

Madde 34 — Derece sıralarına göre adaylığa kabul edilecek olanlardan, mahallin mülkiye amirliğince kendilerine yapılacak tebligat üzerine;

- a) En yakın tam teşekküllü hastaneden alınacak örneğine uygun sağlık kurulu raporlarını,
- b) Müddeti 6 ayı geçmeyen çiçek aşısı kâğıtlarını,
- c) 9x12 ölçüsünde iki adet boy fotoğraflarını,

Tayini yapacak mülkiye amirliğine tevdi etmeleri sonunda sağlık bakımından bekçiliğe girmeye elverişli olduğu anlaşılanlar vali veya kaymakamlıklarca bekçi adaylığına atanırlar.

Madde 35 — Bekçiliğe girmek isteyenlerin adaylığa tayinleri yapıldıktan sonra parmak izleri alınır; bunlar gerek kendilerine gerek eşlerine ait menkul ve kayrimenkul malları ve servetleri bildirir bir beyanname vermeğe mecburdurlar.

Madde 36 — Adaylığı kabul etmemek veya adaylıktan yahut bekçilikten istifa ve diğer sebeplerle ayrılmaları yüzünden boşalacak kadrolara, yedek aday listesinde sıra izlenerek, bekçi adayı tayin edilir. Ancak bu süre içinde bekçiliğe giriş niteliklerinden birini

kaybettiği anlaşılanların adaylığa tayinleri yapılamaz ve bu gibilerin sırası atlanarak sonra gelene geçilir.

İsteklilerin birinci fıkra gereğince adaylığa tayinlerinde esas alman yedek aday listesi, yeni bir sınavın yapılacağına ilân olunduğu tarihte; yeni bir sınav yapılmamış ise, önceki yazılı sınav sonuçlarının ilân edildiği tarihten itibaren iki yıl geçmekle hükümsüz sayılır. Belirtilen tarihlerden sonra yedek aday listesine göre, bekçi adaylığına tayin yapılamayacağı gibi listede adı bulunan istekliler de herhangi bir hak iddia edemezler. Bu gibilerin sonraki sınava girme hakları saklıdır.

Madde 37 — Kanunun 6 ncı maddesine göre çarşı ve mahalle bekçisi olacaklarda aranan 30 yaşından yukarı olmamak kaydı, asıl aday listesine girmiş olan istekliler için, sınavın yapılacağına ilânından sonra bekçiliğe giriş sınavı için verilen dilekçenin mahallî mülkiye âmiri tarafından meslekî amirliğe havale olunduğu tarih; yedek aday listesine giren istekliler için adaylığa tayin tarihi göz önüne alınarak hesaplanır.

Madde 38 — Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki ay içinde, bekçi kadrolarında mevcut münhalleri doldurmak maksadıyla ve bu yönetmelikte gösterilen şekil ve usullere göre yapılacak giriş sınavlarında, bir defaya mahsus olmak üzere yönetmeliğin 4 üncü maddesindeki bir aylık süre uygulanmaz.

Madde 39 — 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 7 nci maddesi gereğince düzenlenmiş olan bu yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 40 — Bu Yönetmeliği işleri Bakanı yürütür.

Çarşı ve mahalle bekçilerinin meslek içi eğitim ve yetiştirme esasları ile kursların düzenlenme şekil ve usullerini gösterir yönetmelik

Madde 1 — Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin mesleki ve genel bilgilerini arttırmak ve hizmette daha başarılı olmalarını sağlamak gayesiyle açılacak meslek içi eğitim kursları ve bekçi adaylarının asaleten tayinlerinin yapılabilmesi için açılacak kurslar bu yönetmelikte gösterilen şekil ve usullere göre düzenlenir.

Madde 2 — Valiler, gerekli gördükleri zamanlarda, il hudutları içindeki beldelerde çalıştırılmakta olan Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin meslek içi eğitimlerini ve yetiştirilmelerini sağlamak için il merkezinde veya il sınırları içinde herhangi bir belde kurslar ve konferanslar düzenleyebilirler.

Madde 3 — Hizmetin aksatılmaması bakımından, kurs veya konferanslara her belde katılacak bekçilerin sayısı, o beldenin hal ve şartları göz önüne alınmak suretiyle tespit olunur.

Madde 4 — Valiler, bekçilerin meslek içi eğitimlerinin mahallinde yapılmasını sağlamak maksadıyla, belli bir belde açılacak kursta veya il sınırları içinde birden çok belde birbirini takiben açılacak kurslarda öğretmenlik yapmak üzere 5 inci madde hükümlerine uygun olarak gezici kurul teşkil edebilirler.

Madde 5 — Kurs öğretmenleri veya konferansçı, Valilikçe il dahilinde vazife görmekte olan memurlar ve serbest meslek sahiplerinden verilecek ders veya konferans konusu ile ilgili bir işte çalışanlar arasından seçilir.

İl dahilinde yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikte bir kimse bulunmadığı takdirde, civar illerden ehliyetli kimseler çağırılabilir gibi gerektiğinde diğer illerden veya merkezden uygun görülecek bir görevlinin gönderilmesi Bakanlıktan istenebilir.

Madde 6 — Kurs programlarının esası mesleki bilgi dersleridir. Uygun görüldüğü nispette genel kültür ile ilgili dersler programa konulabilir.

Madde 7 — Mesleki bilgiler şunlardır :

- A. Genel mesleki bilgiler,
- B. Meslek mevzuatı,
- C. Silâh ve atış bilgisi,

Bu derslerle ilgili uygulama çalışmaları da yaptırılır.

Madde 8 — Bakanlıkça lüzum ve zaruret görülen hallerde de, uygun görülen bir il merkezinde kurs veya konferans düzenlenebilir.

Madde 9 — Bakanlıkça düzenlenecek kurs veya konferansın yapılacağı yer, zaman ve süresi ile beldelerine göre katılacak bek-

çilerin sayısı, gerekli hazırlıkların yapılabilmesi için ilgililere önceden bildirilir.

Bu kurs veya konferans için, yapılacağı yer Valiliğinin veya kursun faaliyetinde bulunacağı, merkeze bağlı müessese âmirinin de görüşü alınır.

Madde 10 — Bakanlıkça veya valiliklerce kararlaştırılan ve hazırlıkları yapılan bir kurs veya konferansın, olağanüstü haller yüzünden ertelenmesi veya yapılamaması zarureti ortaya çıktığı takdirde bu durum dahi vakit geçirilmeksizin ilgililere bildirilir.

Madde 11 — Bekçilerin, açılmış olan ve katılmaları gereken kurslara katılmaları ve muntazam bir şekilde devamları mecburidir. Aykırı hareket edenler hakkında disiplin kovuşturması yapılır.

Madde 12 — Valiliklerce, il dahilindeki beldelerde çalıştırılmakta olan bekçi adaylarının, kanunun 9 uncu maddesi uyarınca, asaleten tayinlerinin yapılmasında, basan derecelerini tespit bakımından aday kursları açılır.

Bekçi adaylarının, başarı derecelerinin tespit edilmesi için, ayrı bir kurs açılmaksızın meslek içi eğitim programı dahilinde düzenlenmiş kurslardan da istifade edilebilir. Ancak, bu takdirde müşterek dersler dışında, adaylar için ayrı bir program uygulanması gereklidir.

Madde 13 — Bekçi adaylarının adaylıkları süresi içinde açılan ve idarece katılmaları uygun görülen kurslara katılmaları mecburidir.

Mahallî mülkiye âmirince makul görülen herhangi bir özrü olmadığı halde kursa katılmayan bekçi adayları hakkında, kursa katılıp başarı gösterememiş adaylar gibi işlem yapılır.

Madde 14 — Kursa devam mecburidir. Ancak, hastalık veya idarece makul görülen bir engel yüzünden kursa devam etmeyenler özürlü sayılır.

Özürlü olarak kurs süresinin 1/3 i veya daha fazlasına tekabül eden gün kadar devam edememiş olanlar kursa katılmamış sayılır. Bu gibiler ilk açılacak aday kursuna iştirak ettirilir.

Herhangi bir özrü olmadığı halde kurs süresinin 1/10 i kadar süre kursa devam etmeyenler hakkında disiplin kovuşturması yapı-

lacağı gibi, bu süreden daha fazla müddet kursa devam etmeyenler hakkında da 13 üncü maddenin son fıkrasına göre işlem yapılır.

Madde 15 — Adaylar kursun sonunda sözlü ve yazılı sınava tabi tutulurlar. Bu sınavlar kurs öğretmenleri tarafından yapılır.

Madde 16 — Sınav sonunda alınan notlar ile kurs süresince yapılan sözlü ve yazılı sınavlarda alınan notların ortalaması adayın başarı derecesini tayin eder.

Notların ortalaması kurs öğretmenlerinin yapacakları müşterek bir toplantıda tespit edilir.

Tam not (10) ondur. Ortalama (5) beş veya daha fazla Inot alanlar sınavda başarı göstermiş sayılır.

Madde 17 — Sözlü ve yazılı sınavlarda valilikçe veya bakanlıkça bir mümeyyiz bulundurulabilir.

Madde 18 — Her adaya ait kurs derecesi, adayın çalıştığı beldenin bağlı olduğu Valiliğe bildirilir.

Valilikçe, kursu başarı ile bitirdiği bildirilen bekçi adayının, bir hizmet yılını tamamlamış bulunduğu takdirde derhal tamamlanmamış ise tamamladığı tarihte asaleten tayini yapılır.

Kursta başarı gösteremeyenlerin, kursun bitimini takip eden ay başından itibaren ilişkileri kesilir.

Madde 19 — Görevli bulundukları yerden başka yerlerde açılan kurs veya konferanslara gönderilen bekçi veya bekçi adaylarına kurs yerine kadar gidiş ve dönüş yoluğu ile 6245 sayılı Harcırah Kanununun 37 nci maddesine göre tespit olunacak kurs yevmiyesi ödenir.

Madde 20 — Kurs öğretmenlerine ders saati başına 10 lira ücret ödenir.

4 üncü maddeye göre valilikçe teşkil olunacak gezici kurulda vazife alanlara Harcırah Kanunu hükümlerine göre yolluk verilir.

Madde 21 — Birden çok il bekçilerinin katılmaları için düzenlenen kurs veya konferansların tertip ve idaresinden doğan masraflara, bekçi veya aday göndermiş her il, gönderdiği teşkilât mensubu adedine göre bulunacak oran dahilinde katılmak zorundadır. Kursun düzenlendiği yer valiliğince yapılacak hesaba göre bulunacak ve il-

gili illere bildirilecek miktarda para, o il valiliğine kursun başlamasından en az bir hafta evvel ve kursun yapıldığı yer valiliği adına bir banka vasıtasıyla gönderilir ve açılacak bir hesapta toplanır. Masraflar, valilikçe yetki verilen bir şahıs tarafından bu hesaptan alınmak suretiyle yapılır.

Madde 22 — Bakanlıkça veya Valilikçe düzenlenen kursların süresi 3 aydan fazla olamaz.

Madde 23 — Kurslara katılan bekçi ve bekçi adayları ile kursta öğretmen olarak vazife alanlara verilecek yolluk ve yevmiyeler ve öğretmen ders ücretleri, kursun düzenlenmesi ve idaresinden doğan diğer masraflar bekçi bütçesinin (Kurslar) bölümüne konulan tahsisattan karşılanır.

Madde 24 — Kursun idaresinden, kursun yapıldığı yer mülkiye âmiri sorumludur.

Madde 25 — Bekçi ve bekçi adaylarının, atış kabiliyetlerini geliştirmek gayesiyle, vali ve kaymakamlarca uygun görülen zamanlarda ve atılacak mermi sayısı 20 den aşağı olmamak ve yılda en az bir defa olmak üzere tabanca atışları yaptırılır.

Bu atışlar mesleki amirliğin gözetim ve denetimi altında yapılır.

Madde 26 — 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 10 uncu maddesi gereğince düzenlenmiş olan bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 27 — Bu Yönetmeliği İçişleri Bakanı yürütür.

Çarşı ve Mahalle Bekçilerine Verilecek Takdirname

ve İkramiye Yönetmeliği

Madde 1 — Çarşı ve Mahalle Bekçilerine ve bekçi adaylarına takdirname ve ikramiyeler, bu yönetmelikte gösterilen usul ve esaslara göre verilir.

Madde 2 — Bekçi ve bekçi adaylarından, kanunun 3 üncü maddesinde sayılan görevlerinde üstün hasan gösterenler takdirname ile taltif edilirler.

Takdirnamede, verilmesine sebep olan hizmetin açıklanması şarttır.
Takdirname sicile geçer.

Madde 3 — Takdirnameler mesleki âmirin teklifi üzerine vali ve kaymakamlarca verilir.

Madde 4 — Bekçi ve bekçi adaylarından;

- a) Olağanüstü gayret ve çalışması ile genel bir zararın, felâket ve tehlikenin önlenmesi için,
- b) Bölgelerinde işlenen suçların sanık veya suçlularının yakalanması için,
- c) Genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olarak yaptığı görev sırasında,

Hayatını tehlikeye koyacak şekilde üstün başarı gösterenlere, aylık ücretleri tutan kadar para ikramiyesi verilebilir.

İkramiye sicile geçer.

Madde 5 — Bekçi veya bekçi adayına bir bütçe yılında en çok üç defa ikramiye verilebilir.

Madde 6 — Her ikramiyenin müstakil mahiyet taşıyan bir olaya dayanması şarttır. Aynı olay içinde gösterilen üstün başarı karşılığında birden fazla ikramiye verilemez.

Madde 7 — a) Teşkilâtta çalışan bekçi ve bekçi adayları,

- b) Teşkilâtta görevli iken hakkında teklif yapılmış ve sonradan ayrılmış bekçi ve bekçi adayları,
- c) Teşkilâtta çalışırken teklif yapıldıktan sonra ölen bekçi ve bekçi adaylarının eşleri, çocukları veya anne ve babaları, ikramiyeye hak kazanırlar.

Madde 8 — İkramiye verilmesini gerektiren hallerde, 4 üncü maddede sayılan şartlara göre olayın vukuunun, zaman, yer ve sebeplerini açıklayan bir rapor ile belgelendirilmesi şarttır. Gerekirse ikramiyeye konu olay üzerinde inceleme yapılabilir.

Madde 9 — İkramiyeler, mesleki âmirin teklifi, vali veya kaymakamın tasvibi ile verilir.

Madde 10 — 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 15 inci maddesi gereğince düzenlenen bu yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 11 — Bu Yönetmeliği İçişleri Bakanı yürütür.

**Çarşı ve mahalle bekçilerinin vazifeleri ile ilgili olarak riayet etmeleri
gereken hususları gösterir Yönetmelik**

Madde 1 — Çarşı ve mahalle bekçilerinin vazifeleri sırasında uymak zorunda oldukları hususlar bu Yönetmelikte belirtilmiştir.

Madde 2 — Bu Yönetmelikte geçen (Bekçi) deyimi (Bekçi ve Bekçi Adayı), (Âmir) deyimi (Âmir ve mafevk - üst) deyimini ifade eder.

Madde 3 — Karakol âmirleri, bölgeleri içindeki emniyet ve asayiş yönünden önemli mahal ve noktaları dikkatle göz önünde bulundurarak, çarşı ve mahalle bekçilerinin vazife bölgelerini, açık ve kesin sınırlar göstermek suretiyle bir kroki üzerinde tespit ederler.

Bu kroki ile krokiyi açıklayan rapor, bir teklif yazısına bağlanarak meslekî amirlik kanalı ile mahallî mülkiye amirliğine gönderilir. Krokilerde gösterilen bekçi vazife bölgeleri bu makamların onayı ile kesinleşir.

Madde 4 — Karakol âmirleri, kesinleşen krokilerde sınırları gösterilen vazife bölgelerinde çalışacak bekçilerin ad ve soyadlarını bir yazı ile krokiyi onaylanan makama bildirmeğe mecburdurlar.

Krokide tespit edilen bölgelerin sınırlarının değiştirilmesi veya bir bekçinin vazife bölgesinin değiştirilmesi gerektiğinde 3 üncü maddenin 2 nci fıkrasına göre işlem yapılır. Mahallî mülkiye âmirleri bu yetkilerini meslekî âmire devredebilirler.

Madde 5 — Bekçiler, vazife görecekları bölgenin teshilinde, mümkün olduğu nispette, evlerinin bulunduğu mahalden başka bir bölgede çalıştırılır.

Madde 6 — Bekçiler, kıyafet ve teçhizatları tam olarak* vazifeye başlama saatinden yarım saat evvel bağlı oldukları karakolda bulunmağa mecburdurlar.

Madde 7 — Bekçiler vazifeye çıkmadan önce, karakol âmiri, bulunmadığı takdirde vekili tarafından kontrolden geçirilerek, mevsime göre kıyafetleriyle silâh ve teçhizatının yönetmelik hükümlerine uygunluğuna ve vazifeye hazır olup olmadıklarına dikkat edilir. Kendilerine vazifeleriyle ilgili günlük emirler verildikten sonra, karakol nöbetçisi tarafından, «Vazifeye çıktığı görüldü» kaydı yazılmış olan kontrol defterleri dağıtılır.

Olağanüstü hal ve şartlar dışında 1 inci fıkrada belirtilen usule uyulmaksızın bekçiler vazifeye çıkarılamazlar.

Karakol âmirleri bu hususu yerine getirmekle görevlidirler.

Madde 8 — Bekçiler görev saatleri içinde kendilerine ayrılmış bölge içinde fasılasız surette dolaşmağa mecburdurlar.

Madde 9 — Bekçiler zabıta hizmet ve görevleri dışında her ne suretle olursa olsun çalıştırılmazlar.

Madde 10 — Vazife ile ilgili bir zorunluluk olmadıkça bölgeden ayrılmak yasaktır. Bu takdirde dahi mümkün olduğu nispette karakola bilgi verilmesi gerekir. Aksi halde yapılan kontrolde bölgelerinde bulunamayan bekçiler vazifelerini terk etmiş sayılırlar .

Madde 11 — Vazife esnasında geçilecek yollar belirli olmamalı, yürüyüş ağır adımlarla yapılmalı, dönemeçlerde, köşe başlarında durularak etraf gözetilip incelenmelidir. Yürüyüşlerde ani dönüşler yapılarak gözetlenip gözetlenmediği veya izlenip izlenmediği kontrol edilmelidir.

Madde 12 — Tabancalar kılıflarında bulunur. Yalnız tehlikeli anlarda ele alınabilir.

Madde 13 — Yardım istemek zorunda kaldıkları veya süratle diğer zabıta kuvvetlerinin veya itfaiye, kurtarma, sıhhi imdat gibi yardımcı ekiplerinin el koymasını gerektiren hal ve olaylarda en seri araçlarla bağlı bulundukları karakolları ve mümkün olduğu takdirde karakollarla birlikte yardımda bulunacak teşekküllere haber verirler. Bu haber verme, telefon, düdük ve diğer emin vasıtalarla yapılacağı gibi zorunluluk halinde havaya ateş etmek suretiyle de yapılabilir. Bu kabil bir haber verme veya imdat isteme halinde işiten veya haber alan diğer bölge bekçileri yetişmek zorundadır.

Düdük işaretleri şunlardır :

A) Tek düdük yoklama içindir. İşiten bekçi yerini belli etmek için tek düdük çalmak suretiyle karşılık verir.

B) Birbirlerini izleyen iki düdük çağırma işaretidir. İşiten bekçi aynı şekilde karşılık vermekle beraber derhal çağrılan yere gider.

C) Birbiri arkasından ve sürekli bir şekilde çalman düdük sesleri imdat istendiğine işaretler. İşiten bekçiler derhal yardıma koşmakla beraber, «Geliyorum» anlamına kesik ve kısa aralıklı üç düdük sesiyle karşılık verirler.

Madde 14 — Bekçiler, özel dikkat ve çalışma gerektiren zaruri hal ve şartlar dışında, vazifeleri sırasında rastladıkları mülkiye âmiri, polis âmir ve memurları ve jandarma subayları, astsubayları ve uzman çavuşları ile kendisinden kıdemli bekçilere saygılı bir vaziyette selâm verirler.

Bölgelerini ve kendilerini teftişe çıkan âmire rastladıklarında veya bunlar tarafından düdük veya başka vasıtalarla çağrıldıklarında süratle yanlarına giderler ve o ana kadar gördükleri, duydukları veya el koydukları işler hakkında bilgi verirler.

Bekçiler kontrol defterlerini vazifeleri sırasında daima yanlarında bulundurmaya ve yetkili âmirlerin istemeleri halinde vermeğe mecburdurlar.

Madde 15 — Bölge sınırlarında karşılaşan bekçiler, birbirlerine, işe ait bilgilerini aktarırlar ve lüzumsuz bir konuşma ve gecikmede bulunmaksızın bölgelerinde dolaşmağa devam ederler.

Madde 16 — Bekçiler, bölgeleri içinde dolaşan şüpheli şahısları takip eder ve hüviyetlerini araştırırlar.

Şüpheli ve diğer şahısların suç teşkil eden bir fiilini gördüklerinde yakalayarak karakola teslim ederler.

Madde 17 — Bölgesi içindeki sokaklarda yanmayan lâmbalar ra, göçmüş lâğımlara, geçidi tehlikeye düşürecek yapı ve yol yapımı ve ısklandırılmaya, yıkılmaya yüz tutmuş binalara, açılarak ışık konulmadan bırakılmış çukur veya yığınlar rastladıklarında mümkün olduğu kadar tedbire başvurmakla beraber, durumu karakol âmirine bildirirler.

Madde 18 — Patlamış su veya havagazı boruları, veya kopmuş elektrik, telefon, telgraf telleri veya devrilmeye yüz tutmuş direklerini gördüklerinde gerekli onarmanın yapılması için durumu ilgililere duyururlar ve yapılmasına kadar ammenin selâmetini sağlamak bakımından acele tedbirleri alırlar.

Madde 19 — Halkın toplu olarak bulunduğu yerlerde veya seyirci alan yerlerin dağılma saatlerinde kalabalık arasında şüpheli kişilerin hareketlerini kontrol ederek düzeni sağlarlar.

Madde 20 — Gazete, ilân ve reklâm dağıtıcıların hareket tarzlarını izler; asılmak, dağıtılmak veya serpilmek suretiyle yapılan ilân ve reklâmları inceler ve bunların belli yerlerden başka yerlere asılmalarına, konulmalarına engel olurlar.

Madde 21 — Merdiven, kazma, kürek ve benzerleri gibi suç işlemeye yarayacak aletlerin açıkta bırakılmaması ve açıkta bulunması zaruri olan eşyanın kaybolmaması için gerekli tedbirleri alırlar.

Madde 22 — Suç sayılmayacak ve fakat kendini idare edemeyecek derecede sarhoş olanların bir tehlikeye uğramalarına veya herhangi bir suç işlemlerine mâni olmak üzere tedbir alırlar ve gerekli yardımda bulunurlar.

Madde 23 — Haklarında tevkif ve yakalama müzekkeresi çıkarılmış kimseleri gördükleri takdirde yakalar ve karakola teslim ederler.

Madde 24 — Bölgeleri içinde terkedilmiş veya kaybedilmiş çocuklara rastladıklarında gerekli işlem yapılmak ve tedbir alınmak üzere karakola getirerek teslim ederler.

Madde 25 — Bekçiler, Kanununun 3 üncü maddesinde sayılan ve Genel Kolluk Kuvvetlerinin derhal müdahalesine imkân bulunmayan acele ve zaruri hallerde Genel Kolluk görevlerini yaparlar.

Madde 26 — Bekçiler, vazife bölgeleri dahilindeki, mahalle, cadde ve sokakları, meydan, park, bahçe, mesire yeri gibi yerleri; Devlet büyüklerinin, mülki, askerî erkân gibi tanınmış zevatın oturdukları evleri; doktor, ebe, eczacı, hastabakıcı, veteriner gibi ammenin sağlığı ile ilgili meslek sahiplerinin oturdukları yerleri; hasta- hane, dispanser, eczahane, kimyahane ve hayvan bakım yuvalarını; elektrik, havagazı, muhabere ve diğer aydınlatma ve ısıtma vasıtalarının, fabrika, santral vesair teşkilât ve tesislerinin bulundukları mahalleri: su yolları, çeşmeleri, depoları ve yangın muslukları; devlet müesseselerini, umuma mahsus istirahat ve eğlence yerlerini ve emniyet ve asayiş bakımından önemli mahal ve noktaları tanıtmaya, öğrenmeye ve gerektiğinde bu bilgileriyle yardım etmeğe mecburdurlar.

Bekçilere yukarıdaki fırkada belirtilen hususları gösteren birer rehber verilir.

Madde 27 — Bir âmirin verdiği emir yapılırken daha büyük bir âmirden evvelki emre aykırı ikinci bir emir alınacak olursa, ikinci emri verene evvelki emir bildirilir. Eğer daha büyük âmir kendi emrinin yapılmasında ısrar ederse bu emir yapılır ve birinci âmire bilgi verilir.

Madde 28 — Vazifeleri sona eren bekçilerin, karakola gelerek vazifeleri süresine ait görgü ve bilgilerini bildirmeden ayrılmaları yasaktır.

Karakola gelen bekçiler, kontrol defterlerine karakol nöbetçisi tarafından, dönüşlerine dair kayıt düşürüldükten sonra defterlerini karakolda bırakarak vazifeden ayrılırlar.

Madde 29 — Bekçiler vazifeleri sırasında gayet ciddî davranacaklardır. Halk ile laubali bir şekilde konuşmak, ciddiyeti bozucu tavır göstermek ve hareket etmek yasaktır.

Madde 30 — Bekçiler kıyafetlerine dikkat etmeye mecburdurlar. Düşük ve kirli kıyafette bulunamazlar. Elbise ve teşhizatlarını uygun şekilde giymeleri ve taşımaları şarttır.

Madde 31 — Bekçilerin toplu olarak müracaatları veya şikâyetleri yasaktır. Müracaat veya şikâyetlerini ayrı ayrı ve söz veya yazı ile en yakın âmirlerinden başlayarak silsile yoluyla yapabilirler. En yakın âmirden şikâyet olunacaksa müracaat bir derece üstündeki âmire yapılır.

Müracaat veya şikâyetin saygılı bir tarzda ve ifade ile yapılması şarttır.

Madde 32 — Müracaat ve şikâyetler mutlaka inceleme konusu yapılır ve bir karara bağlanır. Sonuç ilgili bekçiye bildirilir.

Madde 33 — Amirin yüzüne karşı kendisinden şikâyet etmek veya başka yerlerde âmiri şikâyet edeceğini söylemek suretiyle işi dedikoduya çevirmek yasaktır. Aykırı hareket edenler hakkında disiplin kovuşturması yapılır

Madde 34 — Hafta iznine çıkacak bekçilerin tabancaları yanlarında kalır. Diğer uzun mezuniyetlerde ve hastalık gibi ayrılımlarda tabancaları karakol âmiri tarafından teslim alınır.

Madde 35 — Bu Yönetmelikte yazılı emirlere aykırı hareket edenler veya zorunluluklara uymayanlar hakkında, fiil daha ağır bir ceza ile karşılanmıyorsa Emniyet Teşkilâtı Mensuplarına Verilecek İnzibati Cezalara dair Tüzük'ün 2 nci maddesinin 2 nci bendi hükmü uygulanır.

Madde 36 — Hilafı usulen ispat edilmedikçe veya fiilin maddeten yapılması veya ihmâli mümkün görülmedikçe, soruşturma ile tevsiki imkân bulunmayan disiplin kusur ve kabahatlerinden dolayı âmirin bizzat görgüsüne dayanarak verdiği rapora göre işlem yapılır.

Madde 37 — 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 19 uncu maddesi gereğince düzenlenen bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 38 — Bu Yönetmeliği İçişleri Bakanı yürütür.

GENELGELER

Muamelât
611-131-57/13359
Halkevlerimize müzaharete
bulunulması.

.....VALİLİĞİNE

1 — Başbakanlık makamından alınan 2/8/1966 tarihli ve Özlük ve Yazı işleri 27-94-6043 sayılı yazı aynen ikinci maddeye çıkarılmıştır.

2 — Atatürk ilkelerinin ışığı altında Türk kültür ve sanatına hizmet amacı ile kurulmuş olan Halkevlerimizin yurt çapında faaliyetlerine devam edebilmeleri için Devletçe ve diğer kamu kurulukları tarafından desteklenmeye muhtaç ve lâıyk oldukları bir gerçektir.

Bu bakımdan :

A — Halk eğitiminde ve toplum kalkınmasında halktan gelen gönüllü bir teşekkül olarak görevlendirilmesi hususuna iş programlarında yer verilmesi imkânlarının araştırılması,

B — Halkevlerimizin bu faaliyetlerine Diyanet, işleri Başkanlığı ile Vakıflar ve Sosyal sigortalar kurumu gibi bünyesinde işçi bulunduran teşekküllerce ilgi gösterilmesi,

C — Yurt dışında bulunan işçilerimize halkevlerimiz tarafından Millî oyunlar ve halk türküleri ekipleri gönderilerek gösterilen tertip edilmesi için (Millî Eğitim, Çalışma Turizm ve Tanıtma ve Köy İşleri Bakanlıkları tarafından) yardım ve işbirliğinde bulunulması;

Uygun görülmüştür.

Bu suretle halkevlerinin sosyal ve Kültürel hizmetlerini geliştirici imkânların sağlanması bakımından gerekli yardımlarda bulunulması hususunun Bakanlığınıza bağlı daire ve teşekküllerle Mahallî İdare ve İktisadî Devlet teşekküllerine duyurulmasını önemle rica ederim.

3 — Gereğini ve ilgili dairelere tebliğini rica ederim.

Esat Kaya Ayman

İçişleri Bakanı Y.

T. C.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

MAHALLÎ İDARELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

I.D-R. Mua.

Sayı : 611-131-57/14039

Konu : Halkevleri ve Halkodalarının
okuma yazma faaliyetleri Hk.

İlgi : 15/8/1966 tarihli ve 611-131-57/13359 sayılı yazımıza.

1 — Başbakanlık Makamından alınan, 15/8/1966 tarihli ve Özlük ve Yazı İşleri 27-94/6531 sayılı yazı aynen ikinci maddeye çıkarılmıştır.

2 — İlgi : 2/8/1966 tarihli ve 29-94/6043 sayılı genelgeye.

Halkevleri Genel Merkezinin 15. Temmuz. 1966 - 1.Eylül.1966 tarihleri arasında Halkevleri ve Halkodaları olan yerlerde memleket çapında bir okuma - yazma faaliyetine gireceğinden ve gerekli projenin hazırlandığından bahisle bu çabanın başarıya ulaşabilmesi için Devlet teşkilâtınca lüzumlu yer, Personel ve malzeme bakımından desteklen-

meşine dair halkevleri Genel Başkanlığından alman, 4/7/1966 tarihli ve 447 sayılı yazının sureti bağlı olarak sunulmuştur.

Söz konusu faaliyetin gerektiğinde desteklenmesi hususunun, Bakanlığınıza bağlı Daire ve Teşekküllerle Mahalli İdarelere ve İktisadî Devlet Teşekküllerine duyurulmasına delâletlerini rica ederim.

3 — Bu konudaki Halkevleri Genel Başkanlığının, 4/7/1966 tarihli ve 447 sayılı yazısı (A) fıkrasına aynen aşağıya takınmıştır.

A) Halkevleri Genel Merkezi 15. Temmuz ve - 1. Eylül arasında Halkevleri ve Halkodası olan yerlerde memleket çapında bir okuma yazma faaliyetine girecektir.

Bunun için gerekli proje hazırlanmıştır. Gönüllü ekiplerimiz teşvik olunacak, harekete geçirilecektir. Bu çalışmamızın başarıya ulaşabilmesi için Devlet Teşkilâtının gerektiğinde yer, personel, malzeme bakımından mümkün olan desteği esirgememesi hususunda ilgililere emir ve direktiflerinizi diler, saygılarımızı arz ederim.

4 — Gereğini ve ilgili Dairelere tebliği rica ederim.

Nurettin HAZAR

İçişleri Bakanı Y.

Müsteşar Muavini